ΠΑΝΔΩΡΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΔΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ.

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΤΡΙΤΟΣ.

ΑΠΟ ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1862 ΜΕΧΡΙΣ ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1863.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Μακρηγιάννη
Γεωργίου Δημ. Α.

ΑΘΗΝΗΣΙΝ,

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΠΑΝΔΩΡΑΣ.

(Ὁδὸς Πειραιῶς.)

1863.

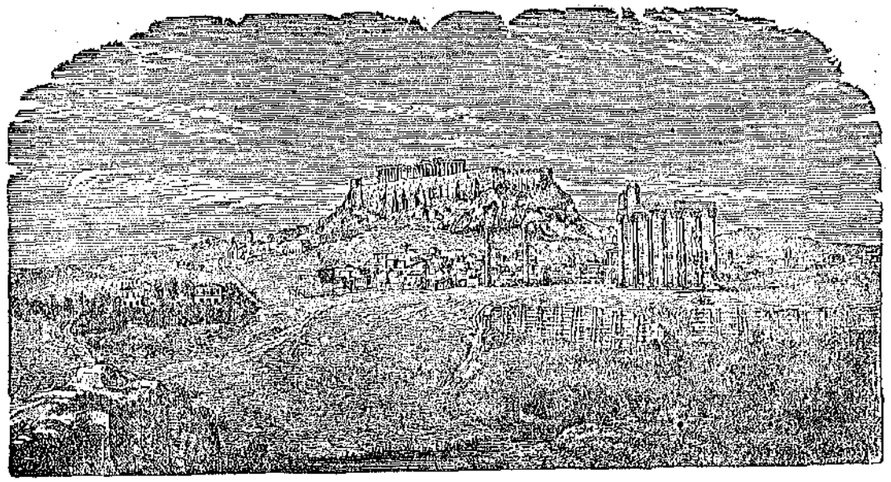

ΠΑΝΔΩΡΑ.

15 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ, 1862. ΤΟΜΟΣ ΙΓ'. ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 306.

ΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΕΝ ΤΗ ΔΥΣΕΙ (*)

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ.

Νεωτέρα κοινωνία.

—ooo—

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

Αντίδρασις κατὰ τῶν ἰδεῶν τοῦ ΙΖ' αἰῶνος.

—

Κοινῶς λέγουσιν ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ Εὐρώπῃ ὅτι «ἡμέρα ἡμέραν διαδέχεται, ἀλλ' ἡ μία δὲν ὁμοιάζει τὴν ἄλλην.» Τοιοῦτό τι δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν καὶ περὶ τῶν αἰώνων. Ὁ μὲν ΙΣΤ', ὁ τῆς Διαμαρτυρήσεως, εἶναι τὰ μάλιστα ἐπαναστατικός· ὁ δὲ τοῦ Λοδοβίκου ΙΔ' τοιαύτην ἐξ ἐναντίας ἀντιτάσσει ἀντίδρασιν, ὥστε φαίνεται ὅτι ὁ πολιτικὸς καὶ θρησκευτικὸς ἀπολυτισμὸς ἐγγίζει νὰ κατακτήσῃ τὴν Δύσιν· πᾶσαν ὅμως ἀπόπειραν σκοποῦσαν τὸν θρίαμβον τῆς δεσποτικῆς ἐξουσίας παρακολουθοῦσιν ἀκαταμάχητοι ἀναστατώσεις. Ὁ ΙΖ' αἰὼν δὲν εἶχεν ἔτι λήξει ὅτε οἱ Ἄγγλοι ἀπεδίωξαν τὴν δυναστείαν τῶν Στυάρδων, ἥτις ἤθελε νὰ ἐπιβάλῃ τοὺς Ἰησουΐτας καὶ ἠξίου ἀπεριόριστον ἐξουσίαν (1688). Ἐν τῇ Γαλλίᾳ μόλις Λοδοβίκος ὁ ΙΔ' εἶχεν ἀναπαυθῆ εἰς τὸν Ἅγιον Διονύσιον (1715), καὶ ὁ ΙΗ' αἰὼν εἶδεν ἐλθόντα εἰς τὴν ἐξουσίαν διὰ τοῦ ἀντιβασιλέως Φιλίππου τῆς Αὐρηλίας, τὸν δευτερότοκον κλάδον τοῦ οἴκου τῶν Βορβόνων, ὅστις τὰ 1789 καὶ τὰ 1830 ἔμελλε νὰ συνταυτίσῃ τὴν τύχην αὐτοῦ μετὰ τῆς τύχης τῶν νεωτέρων ἰδεῶν.

Πᾶσα ἡ Ἑσπερία ὑπέκυψεν εἰς τὴν ἐπιρροὴν τῆς κινήσεως ταύτης, ἥτις ἦτο ἀνάμικτος καὶ καλῶν καὶ κακῶν ὡς πᾶσαι αἱ κοινωνικαὶ ἀλλοιώσεις, διότι ὁ ἄνθρωπος θέτει εἰς πάντα τὰ πράγματα τὴν σφραγῖδα τῆς ἰδίας ἀτελείας. Κατὰ τὴν Ἰταλίαν, τὴν Ἱσπανίαν, τὴν Πορτογαλλίαν, ἐνὶ λόγῳ τὰς ἧττον πεπολιτισμένας λατινικὰς χώρας, ἀναφαίνεται τις ἀνάγκη μεταρρυθμίσεων, μέλλουσα νὰ φθάσῃ εἰς τὴν ἀποβολὴν τοῦ τάγματος τῶν Ἰησουϊτῶν, τῶν γενισάρων τούτων τοῦ παπισμοῦ, τῶν ὁποίων τὴν πτῶσιν διηγήθη εὐφυῶς ὁ κόμης Ἀλέξιος de Saint Priest (1). Ἐν Τυρρηνίᾳ, τῇ πατρίδι ταύτῃ τῶν μεγάλων Ἰταλῶν, τοῦ Δάντε, τοῦ Πετραρχοῦ, τοῦ Μακιαβέλη, τοῦ Λεονάρδου Βίγκη, τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου, τοῦ Γαλιλαίου, ὅπου αἱ ἑλληνικαὶ παραδόσεις οὐδέποτε ἀπωλέσθησαν, παρ' ὀλίγον ἐπεκράτουν καὶ αὖθις τὰ τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, ἡ δὲ ἐν Πιστω-

(*) Ἴδε φυλλάδ. 304.

(1) Histoire de la chute des Jésuites au XVIII siècle, Paris 1844.

φίᾳ Σύνοδος ἐφάνη ἐξακολουθοῦσα τὴν ἀνάφασιν τῶν ἀνεξαρτήτων ἀπὸ τοῦ πάπα ἐκκλησιῶν (1), τὴν ὁποίαν ἤρχισεν ὁ Γαλλικανισμός. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἐν Γερμανίᾳ μετέσχον τῆς κινήσεως ταύτης· μαθητής τις τῆς γαλλικῆς φιλοσοφίας, Φρεδερίκος ὁ Μέγας, ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον τοῦ Βερολίνου, καὶ ὁ ἀρχηγὸς τοῦ « Ἁγίου κράτους », ὁ διάδοχος τῶν Ἀσβούργων, Ἰωσὴφ ὁ Β', ἐπεχείρησε κατὰ τῆς ῥωμαϊκῆς θεοκρατίας ἀκάθεκτον πόλεμον, διαρκέσαντα ἐφ' ὅλης αὐτοῦ τῆς ζωῆς. Καὶ κατ' αὐτὰς τῆς ἀνατολικῆς Εὐρώπης τὰς ἐσχατιάς, κατὰ τὴν Πετρούπολιν, Αἰκατερίνη ἡ Μεγάλη, ἥτις ἐτέρπετο ἀναγινώσκουσα τὸ Λεξικὸν τοῦ Βαΐλου, ἠνεωγμένου πολλάκις ἐπὶ τῆς κλίνης αὐτῆς, δὲν ἔκρυπτε τὰς οἰκίας αὐτῆς σχέσεις μετὰ τοῦ Βολταίρ, τοῦ Διδερὸ καὶ τοῦ Δαλαμπὲρ, καὶ ἡ ἀλληλογραφία αὐτῆς μετὰ τοῦ κατοίκου τοῦ Φερνέϋ, ἀποδεικνύει ὅτι τὸ σατυρικὸν αὐτοῦ πνεῦμα τρομερὰς ἔτυχεν ἀντιπάλου, τῆς γυναικὸς λέγω ἐκείνης ἥτις βαρείας κατέφερε πληγὰς εἴς τε τὸν καθολικισμὸν καὶ τῶν σουλτάνων τὸ κράτος.

Πάντες γινώσκομεν τὴν ἀξύλογον μετοχὴν « τοῦ κινητοῦ καὶ μεταβλητοῦ στοιχείου », ὡς περιέργως ἀποκαλεῖ αὐτὸ ὁ K. Michelet (2), εἰς τὴν μεταμόρφωσιν ταύτην, ἐξ ἧς ἔμελλε νὰ προκύψῃ ἡ γαλλικὴ ἐπανάστασις. Ἀρκεῖ νὰ σημειώσωμεν τὸ ὄνομα τῆς K. de Châtelet, τὸ τῆς K. Geoffrin, du Deffant, Doublet, de Graffigny, du Boccage, de Tencin, de Condorcet, Roland, de l' Espinasse καὶ ἄλλων. Ἀλλὰ καὶ ἄλλαι γυναῖκες ἐκτὸς τῆς Γαλλίας οὐδὲν ἧττον ἄξιαι ἴσης φήμης, συνετέλεσαν εἰς τοῦτο διὰ τῆς ἰδίας ἐπιῤῥοῆς, τῆς ὁποίας τὰ ἀποτελέσματα ἐπεθύμουν νὰ καταδείξω. Αἱ θεωρίαι τοῦ Ἰ. Ἰ. Ρουσσὼ θέλουσι φανῆ ἧττον ἰδιόῤῥυθμοι εἰς τοὺς μελετήσαντας, ὡς ἐγώ, τὰς ἰδέας τῆς ἐκ Γενεύης K. Huber· τὸ δὲ κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως πολίτευμα τοῦ Γενευαίου Νέκερ, δὲν προξενεῖ βεβαίως ἀπορίαν εἰς τοὺς γινώσκοντας, ὅτι ἡ ὡραία καὶ σοφὴ αὐτοῦ σύζυγος εἶχε σπουδάσει κατὰ βάθος τὰ συγγράμματα καὶ τὴν γλῶσσαν τῶν φιλοσόφων τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος· τὸν βίον καὶ τὰς δοξασίας τοῦ ἐνδόξου ῥήτορος τῆς παλινορθώσεως ἐννοοῦμεν κάλλιον, ἐπεξεργάζομενοι τὴν ἀντιπόκρισιν τοῦ Benjamin Constant μετὰ τῆς K. de Charrière.

Τὴν προσοχὴν τῶν συγγραφέων οἵτινες ἠσχολήθησαν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ περὶ τὴν διανοητικὴν ἐνέργειαν τῆς δυτικῆς Ἑλβετίας, εἵλκυσεν ἰδίως λαμπρὰς φήμης γυνή. Ἀλλὰ πρὸ τῆς θυγατρὸς τοῦ K. Νέκερ, ἄλλαι γυναῖκες εἶχον ἐπιχειρήσει ἀντίδρασιν κατὰ τῶν μυστικῶν δοξασιῶν, τὰς ὁποίας ἡ K. Guyon εἶχε κηρύξει τὴν ΙΖ' ἑκατονταετηρίδα. Ἐὰν ἐγκύψωμεν βαθύτερον εἰς τὴν μελέτην τοῦ αἰῶνος τοῦ Βολταίρ, θέλομεν βεβαίως ἀποδώσει δικαιοσύνην εἰς τὴν ἔγκριτον γυναῖκα ἥτις πρὸ τῆς K. Στάελ διήγειρε τὸν θαυμασμὸν τοῦ Benjamin Constant. Τὸ κατ' ἐμὲ, ἔχω κατὰ πάντα τὴν αὐτὴν γνώμην τοῦ K. Gaullieur, καθηγητοῦ ἐν τῇ ἀκαδημίᾳ τῆς Γενεύης. «Ἡ ἐπιῤῥοὴ, λέγει, τῆς K. de Charrière ὑπῆρξε μεγίστη κατὰ τὴν γαλλικὴν Ἑλβετίαν, διότι ἐγένετο ἀληθὲς κέντρον μεταῤῥυθμίσεως.»

ΚΕΦΑΛ. ΠΕΜΠΤΟΝ.

Ἡ K. de Charrière *ἐν Κολομβίᾳ.*

Ἡ Κολομβία εἶναι ἀναντιῤῥήτως ἓν τῶν ὡραιοτάτων χωρίων τοῦ Neuchâtel· πολλαχοῦ ἡ φύσις γελᾷ, καὶ τερψίθυμοι εἶναι αἱ σκιαὶ τῶν δενδροστοιχιῶν, αἵτινες ἐκτείνονται πρὸς τὴν λίμνην, σκιαὶ πολύτιμοι πρὸς τὸν διαβαίνοντα παρὰ τοὺς ἡλιοκάστους τοίχους τοὺς διαχωρίζοντας τὰς ἐν Neufchâtel ἀμπέλους· ἀλλ' ὁ περιηγητὴς παραβλέπων καὶ λειμῶνας καὶ κήπους ἢ καὶ αὐτὸ τὸ παλάτιον τῆς Κολομβίας, τὸ τόπον στρατῶνος ἐπέχον σήμερον, πρωτυμᾷ νὰ ἐπισκεφθῇ τὸ περικλὸν οἴκημα ἐκείνης, ἥτις μετὰ τοσαύτης εὐφυΐας συνέγραψε τὰς Neuchâteloises *ἐπιστολὰς* καὶ τὴν Καλλιστώ (1).

Αἱ γυναῖκες τῆς γαλλικῆς Ἑλβετίας μετέσχον δραστηρίως καὶ μάλιστα ἐν Λαυσάννῃ, τῆς διανοητικῆς ἐνεργείας τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Ἡ μυθιστορία τῆς Καρολίνης de Lichtenfield (2) κατέστησε δημοτικὸν τὸ ὄνομα τῆς βαρονίδος Montolieu (Isabelle de Polier de Bontemps). Συνεργάτας ἔχουσα τὸν K. Crouzaz, οὗτον ἐκ τοῦ πρώτου γάμου αὐτῆς, τὴν ἀδελφὴν de Bontemps, καὶ τὴν νύμφην αὐτῆς K. Crouzaz-Meyn, ἐξέδοτο ἑκατὸν πέντε τοὐλάχιστον τόμους. Ἀλλὰ δυστυχῶς ἡ σχολὴ αὕτη μᾶλλον μιμεῖται ἢ ἐπινοεῖ. Ταῦτα λέγω καὶ διὰ τὴν K. Ῥοζαλίαν Constant, τὴν συγγράψασαν τὴν *Ῥεμπᾶν*, καὶ διὰ τὰς K. D' Arlay καὶ de Montroud. Ἡ καλογραῖα de Polier (3) ἐνῷ μετέφραζε γερμανικὰς μυθιστορίας, ἐξέδιδε κατὰ μῆνα καὶ περίεργον περιοδικὸν σύγγραμμα, *Ἐφημερὶς Λαυσάννης* ἐπιγραφόμενον (4).

Ἐν Neuchâtel ἡ καλλιέργεια τῶν γραμμάτων ἐφαίνετο αὐξάνουσα κατ' ἐξαίρεσιν εἰς τοὺς ἄνδρας, ὥστε ἐφάνη πόνημα ἄξιον ἀληθῶς νὰ ἑλκύσῃ τὴν κοινὴν προσοχὴν καὶ ἀνώτερον πάντων τῶν συγγραμμάτων, ὅσα προήγαγεν ἐν ἀφθονίᾳ ἡ πρωτεύουσα τοῦ Pays de Vaud. Ἐννοῶ δὲ τὰς ἐκ *Λαυσάννης ἐπιστολὰς*, δημοσιευθείσας δύο ἔτη μετὰ τὴν Καρολίναν de Lichtenfield· ἡ συγγράψασα τὰς *ἐπιστολὰς* ἦτο νέα καὶ ὡραία κυρία ξένης καταγωγῆς, ὑπανδρευθεῖσα καὶ κατοικοῦσα ἐν Κολομβίᾳ, μίαν λεύγαν ἀπεχούσῃ τοῦ Neuchâtel.

Ἡ K. Ἰσαβέλλα van Tuyll van Serooskerken van Zuylen, ἦτο θυγάτηρ εὐγενῶν βαρόνων καυχωμένων ἐπὶ ὀνόματι πολυπλόκῳ τε ἅμα καὶ δυσηχεῖ· εἶχε δὲ κατατρίψει τὴν νεανικὴν αὐτῆς ἡλικίαν μεταξὺ τῆς ἀνωτάτης ὁλλανδικῆς κοινωνίας, καὶ ἀνεγίνωσκε περιπαθῶς τοὺς συγγραφεῖς τῆς Γαλλίας· ἅπασα ἡ μετὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς ἀλληλογραφία ἐγένετο γαλλιστί. Περιέγραψε τὴν κοινωνίαν τῆς ἰδίας πατρίδος μετὰ κωμικοῦ οἴστρου. «Χθὲς, ἔλεγεν, ἐγελάσαμεν διὰ τὰς ἀστειότητας νέου τινὸς ἐξ Ἀμστελοδάμου.» Ἄλλοτε πάλιν περιγράφει εὐφυῶς Νεερλανδόν τινα εὐγενῆ τῆς ΙΗ' ἑκατονταετηρίδος. «Ὁ K. Κασεμβρὸνδ, λέγει, . . . ἐφιλοφρόνησεν ἡμᾶς παρεισαγαγὼν εἰς τὴν συναναστροφὴν τὸν βαρόνον Van X. . . κύριον ποτοπώτατον ἅμα δὲ καὶ πανευγενέστατον· ἡ ὁμιλία, τὸ ἔνδυμα καὶ οἱ τρόποι αὐτοῦ, πάντα ἦσαν κωμικά. Ἠρώτησα· τί ἐστι γέννησις; — Καὶ κατὰ τὰς ἀποκρίσεις αὐτοῦ ἔμαθον ὅτι ἦτο τὸ δικαίωμα τοῦ κυνηγεῖν.» Μετά τινα χρόνον ἐπεσκέφθη τὴν Ἀγγλίαν, ἧς τινος ἐγίνωσκεν ἄριστα τὴν φιλολογίαν. «Παράδοξος τόπος, ἔλεγεν, ἔχει κάλλος καὶ ὄχι χάριν, ὡραῖα ἀναστήματα τῶν ὁποίων οὔτε αὐταὶ αἱ προσῤῥήσεις εἶναι ὁπωσοῦν εὐχάριστοι . . . πολλὴν μεγαλοπρέπειαν καὶ ὀλίγην φιλοκαλίαν.»

Ἐπανελθοῦσα ἐκ τῆς περιηγήσεως ταύτης συνῆλθεν εἰς γάμον μετὰ τοῦ K. de Charrière, εὐγενοῦς τοῦ Pays de Vaud, καὶ κατῴκησεν ἐν Κολομβίᾳ ὅπου ὁ σύζυγος αὐτῆς εἶχε κτῆμα. Οὔτε εἰς αὐτὴν καθὼς οὔτε εἰς τὸν Ἰ. Ἰ. Ρουσσὼ ἡ κοινωνία τοῦ Neuchâtel ἐφάνη πλέον εὐφυὴς καὶ πλέον εἰλικρινής. «Ποῦ νὰ εὕρω, ἔγραφε πρός τινα φίλον, ἐνθουσιασμὸν, πεποίθησιν ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἔχει τινὰ ἀξίαν; ἡ φαντασία ἀποξηραίνεται βλέπουσα τὰ γινόμενα, ἢ νομίζει τις ἑαυτὸν παραφρονοῦντα ὁσάκις συγκινηθῇ ἀναπολῶν πῶς ἔπρεπε νὰ ἐγίνοντο. Ὁ χρόνος τῆς ἀθωότητος τῆς καρδίας παρετάθη ὑπὲρ τὸ δέον ἐν ἐμοί· ἀλλὰ θὰ διαρκέσῃ διὰ παντὸς καὶ πεζῆς οὔσης τῆς θέσεώς μου; Ἐπὶ φιλολογίας, πλὴν τοῦ K. Peyrou (1), ὅστις ὑπαγορεύει καθ' ἑκάστην σχεδὸν εἰς τὸν ὑπηρέτην αὐτοῦ ἐπιστολὰς πρὸς ἐμὲ, καὶ πρὸς ὃν καθ' ἑκάστην γράφω, οὐδένα εὑρίσκω συγκατανεύοντα νὰ ἐπιστήσῃ μετ' ἐμοῦ τὴν προσοχὴν ἐπὶ τέταρτον τῆς ὥρας εἰς ὅ,τι μὲ ἐνδιαφέρει καιρίως. Ὅταν πρόκειται περὶ συγγράμματος οἷον l' Esprit des lois, πάντες χασμῶνται· τὰ χαρτοπαίγνια, αἱ εἰδήσεις τῆς Γαλλίας ἑλκύουσι τὴν προσοχήν . . . Λαλοῦσι πάντοτε κάλλιστα τὴν γαλλικὴν ἐνταῦθα.»

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΚΤΟΝ.

Ἔργα τῆς K. de Charrière.

Τοιαύτη ἦτο ἡ κοινωνία μεταξὺ τῆς ὁποίας ἔμελλε νὰ ζήσῃ ἡ ἐκπονήσασα τὰς Lettres neuchâteloises, μεταῤῥυθμίζουσα μάλιστα μέχρι τινὸς αὐτήν. Ἀλλ' ἡ μεταῤῥύθμισις αὕτη ἐγένετο μετά τινος δυσκολίας. Μικρὰ ὑπῆρξεν ἡ καταπραυγὴ κατὰ τῶν Lettres écrites de Lausanne· αἱ Lettres neuchâteloises ὅμως διήγειρον θύελλαν, ἐξ ἐκείνων τὰς ὁποίας ὁ Βολταίρ, ὅστις εἶδε τοιαύτας πολλάκις, ὠνόμαζεν εὐφυῶς «θύελλας ἐντὸς ποτηρίου ὕδατος.» Αἱ Lettres écrites de Colombier καὶ ἡ Lettre écrite de la Chenceau de Bourg, κατάπτυστοι λίβελλοι τῶν ὁποίων οἱ συντάκται ὑπελάμβανον ἑαυτοὺς εὐφυεῖς, διότι ἦσαν βαναυσολόγοι, πληροφοροῦσιν ὁπόσον ἐλεεινὴ ὑπῆρξεν ἡ φιλολογία τοῦ Neuchâtel ἐπὶ τῆς πρωσικῆς κυριαρχίας. Τοιαύτη δὲ καὶ τοσαύτη ὑπῆρξεν ἡ ἀμάθεια, ὥστε κατέκριναν ἀνηλεῶς τὸ ὕφος τῶν βιβλίων, « τῶν γραφέντων ἐν καθαρωτάτῃ γαλλικῇ γλώσσῃ, τῇ γλώσσῃ τῶν Βερσαλλιῶν» (1).

Ἀλλὰ τοιαῦται κατακρίσεις δὲν ἀπεθάῤῥυνον τὴν K. de Charrière. Ὁ Mari sentimental καὶ αἱ μετ' αὐτὸν δημοσιευθεῖσαι Lettres de Mistriss Henley δὲν ἔτυχον εὐμενεστέρας ὑποδοχῆς ἢ τὰ πρῶτα αὐτῆς συγγράμματα, ἐν ᾧ κριτικὴ ἐδύνατο νὰ ἐνασχοληθῇ σπουδαιότερον εἰς ταῦτα, διότι ἡ K. de Charrière ἐπελαμβάνετο καὶ τῶν δυσκολωτάτων ζητημάτων. Ὁ Bompré, ἐνῷ διηγεῖτο πρὸς τὸν φίλον Saint-Thomin τὰ περὶ τὸν γάμον αὐτοῦ δυστυχήματα, ὡμίλει καὶ περὶ τῶν ἐλαττωμάτων τοῦ λαοῦ καὶ περὶ τῆς καταστάσεως τῶν χωρικῶν. Ὁμιλῶν δὲ μετὰ τῆς αὐτῆς παῤῥησίας καὶ περὶ τῶν ἐλλείψεων τῆς νομοθεσίας καὶ τῆς κυβερνήσεως τῆς Βέρνης, συνεζήτει τὰ σπουδαιότατα προβλήματα τῆς πτωχείας, τοῦ πλούτου, τῆς ἰδιοκτησίας καὶ τῆς ἐκ τοῦ γάμου εὐδαιμονίας. « Ἡ ἀνυπόκριτος καὶ τολμηρὰ φύσις τῆς K. de Charrière, λέγει τις ἱστορικὸς ἐκ Vaud, ἔχαιρε παίζουσα πρὸς τὰς δυσκολίας, τὰς ὁποίας ἡ δειλήμων καὶ κίβδηλος κοινωνία τοῦ καιροῦ ἐκείνου οὔτε νὰ ἀναπολήσῃ ἐτόλμα (2).

Ἀλλ' οἱ Neuchâtelois τοῦ ΙΗ' αἰῶνος δὲν ἦσαν ἱκανοὶ ν' ἀντιπαραταχθῶσι πρὸς τὴν γυναῖκα ταύ-

(1) Ὅρα L. de Potter, vie de Scipion de Ricci, 3 ἔκδ. Bruxelles 1830.

(2) Hist. de France, T. III.

(1) Αὕτη ἐκ Λαυσάννης ἐπιστολαὶ φέρουσι πολλάκις τὸ ὄνομα τῆς ἡρωΐδος.

(2) 1981.

(3) Ἄλλη τις καλογραῖα, ἡ K. de Pont Vullyamoz, συνέγραψε τὰς Nouvelles helvétiennes.

(4) Ἡ K. Herminie Chavannes, ἡ εὐγενὴς ἱστοριογράφος τοῦ Lavater, τοῦ Haller καὶ τοῦ Pestalozzi, εἶναι ὡσαύτως ἐκ Vaud.

(1) Φίλου τοῦ Ῥουσσώ.

(1) Sainte-Beuve, Revue des Deux mondes.

(2) Eusèbe Gaullieur, études sur l' hist. litt. de la Suisse française

τὴν. Κυρία τις Caillat, τὸ γένος Chapeaurouge, ὑποθέσασα ὅτι ἐν τῷ Mari sentimental ἐξετίθετο ἡ ἰδία αὐτῆς ἱστορία, ἐδημοσίευσε διατριβὴν, σκοπὸν ἔχουσαν νὰ ὑπερασπίσῃ ἑαυτὴν κατὰ τῶν ὑποτιθεμένων συκοφαντιῶν τῆς K. de Charrière. Ἡ φιλολογία ὀφείλει πρὸς τὴν K. Caillat τὴν «Lettre à M. Mousson, pasteur de saint Livre, près d' Aubonne ou Supplément nécessaire au Mari sentimental.» Ἡ K. de Charrière ἀπεκρίθη μετὰ πολλῆς πικρίας· «Δὲν ὑπέθετον, εἶπεν, ὅτι εὑρίσκονται τόσον ποταποὶ νόες, —ποταποὶ ἅμα δὲ καὶ πονηροὶ, —ἀγαπῶντες νὰ παρερμηνεύωσιν ἀείποτε βλέποντες τὸ κακὸν, καὶ ἄλλην εὐχαρίστησιν, ἄλλην ὠφέλειαν μὴ εὑρίσκοντες εἰς τὴν ἀνάγνωσιν» κτλ.

Ἀλλ' ἡ ἀπάντησις αὕτη δὲν εὐχαρίστησε τὴν K. Caillat· διὸ ἀπέτεινε νέους λόγους πρὸς τὴν K. de Charrière. «Μὲ χρεωστεῖς, εἶπεν, ἐπίσημον ἱκανοποίησιν, ἢ μᾶλλον χρεωστεῖς αὐτὴν εἰς σὲ αὐτήν».

Αἱ λεπτομέρειαι αὗται δὲν στεροῦνται σημασίας· δεικνύουσι ποία ἦτο τὴν ΙΙΙ' ἑκατονταετηρίδα ἡ κατάστασις τῶν λογίων εἰς τὴν γαλλικὴν Ἑλβετίαν. Οὐ μόνον ὑπέκειντο εἰς τὴν κτηνώδη λογοκρισίαν τῶν ἀριστοκρατορικῶν κυβερνήσεων (1), ἀλλὰ καὶ τὴν ὀλίγην ἐλευθερίαν τὴν ὁποίαν ἄφινεν αὐτοῖς ὁ νόμος ἀφῆσουν αἱ μυραὶ φωνασκίαι καὶ συζητήσεις· ἀλλ' ἡ K. de Charrière, καταφρονοῦσα τὰ ἐμπόδια ταῦτα, συνετέλεσε δραστηρίως εἰς τὴν διανοητικὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς χώρας, τὴν ὁποίαν εἶχε καταστήσει δευτέραν αὐτῆς πατρίδα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ.

Οἱ φίλοι τῆς K. de Charrière.— *Ἰσαβέλλα* de Gélieu.

Ἀλλὰ μὴ νομίσωμεν ὅτι ἡ συγγράψασα τὰς Lettres neuchâteloises εἶχε μόνον ἀκαθέκτους ἀντιπάλους· ἐξ ἐναντίας ἀπέκτησε καὶ ὀπαδοὺς, συμβοηθήσαντας αὐτὴν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου αὐτῆς. Ἐκ τῶν ὀπαδῶν τούτων πρῶτον πρέπει νὰ ἀναφέρωμεν τὴν K. Ἰσαβέλλαν de Gélieu (2) πρὸς ἣν ἐκείνη ἔστειλεν ὡραίους στίχους, εἰς οὓς ἀπήντησεν αὕτη δι' ἄλλων οὐδὲν ἧττον ὡραίων (3).

(1) Ὑπερβάλλουσα αὐστηρότης τῆς λογοκρισίας ταύτης ἐλησμονήθη. Ὁ Müller αὐτὸς, ὅπως δημοσιεύσῃ τὴν περὶ τῆς Ὁμοσπονδίας Ἱστορίαν αὐτοῦ, ἔδοτο Boston ἀντὶ Berne!

(2) Ἦτο τότε ἄγαμος· ὑπανδρευθεῖσα δὲ ὠνομάσθη Κυρία Morel.

(3) Τὸ κάλλος τῶν στίχων τούτων μὴ δυνάμενοι νὰ ἑρμηνεύσωμεν διὰ πεζῆς μεταφράσεως, προτιμήσαμεν νὰ παραλείψωμεν αὐτούς. Σημειωτέον δὲ ὅτι ἡ K. de Charrière μετὰ τῆς K. de Gélieu μετέφρασαν τὸ σύγγραμμα τῆς miss Inchbald, τὸ ἐπιγραφόμενον La nature et l' art. Πλὴν τούτου ἡ K. de Gélieu ἐμιμήθη τὰς ποιήσεις τοῦ Schiller καὶ μετέφρασε τὴν Gertrudes de Wart τοῦ Appenzeller. Δεκαεξαετὴς ἔτι οὖσα ἐπέδειξεν εἰς τὴν ποίησιν· ἔγραψε στίχους περὶ τοῦ ἐν Νοραμφ καταβράκτου, πλήρεις μελαγχολίας καὶ αἰσθημάτων φυσικῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΓΔΟΟΝ.

Ἡ K. de Charrière *καὶ ὁ Βενιαμὶν Κωνστάν.*

Ἡ ἐπιρροὴ τῆς K. de Charrière δὲν περιωρίσθη εἰς τὸν κύκλον ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἔζη. «Ὑπῆρξεν ἡ πρώτη ἀνάδοχος τοῦ Βενιαμὶν Κωνστὰν» (1) καὶ ἡ ἐπὶ τοῦ γενναίου αὐτοῦ νέου ἐνέργεια ὑπῆρξεν «ἀληθὴς καὶ σπουδαία» (2). Αὐτὸς ὁ Βενιαμὶν Κωνστὰν δεικνύει τοῦτο ἓν τινι παραγράφῳ τοῦ *Ἀδέλφου*, ὅπου ἐπίτηδες περιγράφει περιστατικά τινα.

« Δὲν ἐγινόμην εὐκόλως φιλόφρων πρὸς ἐμὲ αὐτόν. . . . . Καὶ τὴν ἀδιαφορίαν ταύτην ἐνίσχυεν ἔτι μᾶλλον ἡ ἰδέα τοῦ θανάτου, ἥτις νεωτάτου ἔτι ὄντος κατένυξέ μου τὴν καρδίαν, καὶ τὴν ὁποίαν ἀπορῶ πῶς τόσον ἐπιπολαίως ἀναπολοῦσιν οἱ ἄνθρωποι. Δεκαεπταετὴς ὢν εἶχον ἰδεῖ ἀποθνήσκουσαν γυναῖκα πρεσβύτιδα, τῆς ὁποίας ἡ θκυμασία καὶ *ἔζαλλος* (3) ἀγχίνοια εἶχεν ἀρχίσει νὰ ἀναπτύσσῃ τὸν νοῦν μου· ἡ γυνὴ αὕτη, ὡς πολλαὶ ἄλλαι, ἐπεδόθη τὸ κατ' ἀρχὰς εἰς τὰ τοῦ κόσμου, τὸν ὁποῖον ἠγνόει, τὴν συναίσθησιν ἔχουσα μεγάλης ψυχικῆς ἰσχύος καὶ *δυνάμεων τῷ ὄντι ἰσχυροτέρων*. Ὡς καὶ ἄλλαι μὴ θέλουσα νὰ ὑποκύψῃ εἰς κοινωνικά τινα καθήκοντα ἐπίπλαστα μὲν ἀλλ' ἀναγκαῖα, εἶδε τὰς ἐλπίδας ψευσθείσας, ὡς καὶ τὴν νεότητα αὐτῆς παρελθοῦσαν ἀνευφροσύνως, ἀλλὰ καὶ τὴν πρεσβυτικὴν ἡλικίαν μὴ ἰσχύσασαν νὰ δαμάσῃ αὐτήν. Ἔζη δυσηρεστημένη καὶ μεμονωμένη εἴς τινα ἔπαυλιν, μόνην παραμυθίαν ἔχουσα τὸν νοῦν αὐτῆς καὶ δι' αὐτοῦ τὰ πάντα ἀναλύουσα. Ἐπὶ ἓν περίπου ἔτος, συνδιαλεγόμενοι ἀδιακόπως, διηρευνήσαμεν τὸν βίον καθ' ὅλας αὐτοῦ τὰς ὄψεις, τὸν δὲ θάνατον ἐθεωρήσαμεν πάντοτε ὡς τὸ τέρμα παντὸς πράγματος» (4).

Καὶ οὐσιωδῶς μὲν ταῦτα εἶναι ἀκριβῆ, ὡς εἰκάζομεν ἐκ τῶν μετὰ θάνατον ὑπομνημάτων τοῦ Σισμόνδη, ἀλλ' ἔχουσί τινας ἀποσιωπήσεις καὶ διαφορωμίσεις, τὰς ὁποίας ἀναπληροῦμεν διὰ τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Β. Κωνστὰν καὶ τῆς K. de Charrière (5). «Ἡ ἀλληλογραφία αὕτη, λέγει ἐλλόγως ὁ K. Gaullieur, εἶναι ὡστε ἀνταπόδειξις τοῦ πρώτου μέρους τῶν *Ἐξομολογήσεων* τοῦ J. J. Rousseau.

(1) Saint-Beuve.

(2) Ὁ αὐτ. Revue des Deux Mondes, 15 Ἀπρ. 1844.

(3) Ὁ Β. Κωνστὰν λέγει ἄρα ἐνταῦθα τὴν ἀλήθειαν; ἀμφιβάλλομεν. Συγγενής τις αὐτοῦ ἔγραφε πρὸς τὴν Κυρίαν de Charrière· «Εἶσθε πολλὰ ἀγαθὴ, πολλὰ ἀφελής.»

(4) Β. Κωνστάν. Ἀδελφος.

(5) Revue des Deux Mondes, 15 Ἀπριλ. 1844.

Εἶναι τὸ αὐτὸ ἔδαφος καὶ τὸ αὐτὸ θέατρον, αἱ αὐταὶ πλάναι καὶ αἱ αὐταὶ ἀνησυχίαι.»

Ὁ Β. Κωνστὰν, πολίτης Λαυσανδοῦς, ἦτο υἱὸς τοῦ στρατηγοῦ Σαμουὴλ Κωνστὰν, ὅστις εἶχεν ὑπηρετήσει ἐν Ὁλλανδίᾳ, καὶ τὸν ὁποῖον ἡ K. de Charrière εἶχε γνωρίσει ἐκεῖ ὁμοῦ μὲ τὸν θεῖον αὐτοῦ, τὸν συνταγματάρχην Κωνστὰν d' Hermenches. Ἐχάρη ἀνευροῦσα εἰς Pays de Vaud τοὺς δύο τούτους διακεκριμένους ἀξιωματικοὺς, καὶ τοσοῦτον συνωκειώθησαν, ὥστε ἐνεπιστεύθη εἰς τὸν στρατηγὸν τὴν δημοσίευσιν τοῦ Mari sentimental (1). Ὁ νέος Βενιαμὶν εἶδε κατὰ πρῶτον τὴν K. de Charrière ἐν Παρισίοις· ὅτε δὲ μετέβαινεν εἰς Βρουνσουΐκον, ὅπως ἀναλάβῃ τὰ καθήκοντα αὐτοῦ ὡς θαλαμηπόλος τῆς δουκήσσης, κατέλυσεν εἰς Κολομβίαν· ἔρθασε δὲ ἐκεῖ «πεζὸς τὴν 8 ὥραν τῆς νυκτὸς, τὴν 3 Ὀκτωβρίου 1787.» Ὁ μέλλων ῥήτωρ τῆς γαλλικῆς βουλῆς ἔμεινε δύο μῆνας ἐκεῖ, καὶ τοὺς δύο τούτους μῆνας διήνυσεν ἀδιακόπως συνδιαλεγόμενος περὶ τῶν ἐξοχωτάτων ζητημάτων τῆς πολιτικῆς, τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς θρησκείας. Καὶ ἐπειδὴ δὲν ἠρκοῦντο εἰς μόνας τὰς συνδιαλέξεις, ἀνταπεκρίνοντο ἀπὸ πρωΐας καὶ δι' ἐπιστολῶν. Ἀλλὰ καὶ τῆς σατύρας ἐγένετο χρῆσις, « καὶ οὔτε αὐτῆς τῆς Βέρνης ἡ ἄρκτος (2) ἀπέφυγε τὰ βέλη αὐτῆς. Δυστυχῶς ὅμως ἡ εἰρωνεία τοῦ Β. Κωνστὰν ἐπὶ τοσοῦτον ἐξετρέπετο, ὥστε ἀφοῦ διεκωμώδει καὶ ἀνθρώπους καὶ θεσμοὺς, δικαίως πολλάκις (3) ἠσέβει καὶ πρὸς τὰς ἀρχάς. «Ταλαίπωρα ὀντίδια! ἔγραφε, τί ἐστιν εὐτυχία ἢ ἀξιοπρέπεια; ὅσον ζῶ τόσον πλέον πείθομαι ὅτι πάντα εἶναι ἀνάξια λόγου. Πρέπει νὰ ἠξεύρῃ τις νὰ πάσχῃ καὶ νὰ γελᾷ, ἔστω καὶ διὰ τοῦ ἄκρου τῶν χειλέων. Ἀλλὰ δὲν ἐπιθυμῶ οὔτε λέγω διὰ τοῦ ἄκρου τῶν χειλέων νὰ εὑρεθῶ καὶ πάλιν εἰς Κολομβίαν τὴν 2 Ἰανουαρίου.»

Καὶ ὅμως ἀνάγκη ἦτο « νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τῆς γλυκείας ἐκείνης φωλεᾶς τῆς Κολομβίας κατ' αὐτὴν τὴν κοιλίαν τοῦ χειμῶνος. » Φαίνεται δὲ ὅτι ὁ συγγραφεὺς τοῦ Ἀδέλφου καί τοι εὐμετάβολος, συνησθάνθη ὅμως τὸν χωρισμόν. «Μόλις ἔχω καιρὸν, ἔγραφεν ἐκ Βάλης, νὰ χαράξω ὀλίγας λέξεις, διότι δὲν διάγω ἐνταῦθα ὅπως ἤλπιζον. Αἱ ὁδοὶ εἶναι ἐλεειναὶ, ὁ ἄνεμος ψυχρὸς, καὶ ἐγὼ περίλυπος, πλέον περίλυπος σήμερον ἢ χθὲς, ὡς ἤμην πλέον χθὲς ἢ προχθὲς, καὶ ὡς θὰ εἶμαι πλέον αὔριον ἢ σήμερον. Εἶναι δύσκολον καὶ δεινὸν νὰ χωρισθῶ μίαν ἡμέραν ἀπὸ σοῦ, ἑκάστη δὲ ἡμέρα αὐξάνει τὰς θλίψεις τῶν παρελθουσῶν . . . Χρεωστῶ πολλὰ εἰς σέ . . . Τὴν ζωὴν ταύτην, ἥτις ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἶναι τεταλαιπωρημένη, κατέστησας γλυκεῖαν, καὶ μὲ παρεμύθησας ἐπὶ δύο μῆνας διὰ τὸ δυστύχημα ὅτι . . . Ἐνόσῳ ζήσῃς, ἐνόσῳ ζήσω, θὰ εἴπω πάντοτε εἰς οἱανδήποτε θέσιν καὶ ἂν εὑρεθῶ· Ὑπάρχει Κολομβία ἐν τῷ κόσμῳ . . . Πρὶν ἢ σὲ γνωρίσω ἔλεγον· [Ἐὰν μὲ λυπήσωσι πολὺ, θὰ αὐτοκτονήθω. Σήμερον ὅμως λέγω· ἐὰν μὲ καταθλίψωσι πολὺ, ἔχω ἄσυλον εἰς Κολομβίαν.»

Ἐκ δὲ Ῥαστάδτ γράφει ταῦτα· « Ὑπάγω εἰς ἀναζήτησιν κυρίου, ἐχθρῶν, φθονερῶν καὶ, τὸ χειρότερον, ὀχλῆρῶν, διακοσίας πεντήκοντα λεύγας μακρὰν τῆς πατρίδος μου· καὶ τί λέγω μακρὰν τῆς πατρίδος μου; μακρὰν σοῦ! μακρὰν σοῦ, παρὰ τῇ ὁποίᾳ διέτριψα δύο μῆνας τόσον εἰρηνικοὺς καὶ τόσον εὐτυχεῖς, εἰ καὶ δύο ἢ τρία μικρὰ νέφη συνεπυκνοῦντο καὶ διελύοντο καθ' ἑκάστην. Παρὰ σοὶ εὗρον καὶ ἀνάπαυσιν καὶ ὑγείαν καὶ εὐδαιμονίαν. Καὶ ἡ μὲν ἀνάπαυσις καὶ ἡ εὐθυμονία ἐξέλιπον· μένει δὲ . . . ἡ ὑγεία. Ἐξ ὅλων ὅμως τῶν δώρων σου ταύτην τιμῶ ὀλιγώτερον· διότι τί ἐστιν ὑγεία τὴν ἀηδίαν ἔχουσα σύντροφον; δίδω εὐχαρίστως δέκα ἔτη ὑγείας ἐν Βρουσουΐκῳ ἀντὶ ἑνὸς ἔτους ἀσθενείας ἐν Κολομβίᾳ . . . Ἀναγινώσκω πάντοτε τὴν μυθιστορίαν μου· ὑπάρχει ἐν αὐτῇ Ὑδρίκη τις, ἑλκύουσα τὴν συμπάθειαν ὅσον καὶ ἡ Καλλιστώ· ἐννοεῖς ἄρα ὅτι σπουδαῖον τὸ πρόσωπον . . . Δὲν ἀπαιτῶ νὰ ἔχῃς τὸν νοῦν εἰς ἐμέ· ἔχω μόνον ἀνάγκην νὰ μὴ με λησμονῆς διακοσίας λεύγας μακρὰν σου ὄντα. Ὑγίαινε, ἰσάγγελε Βαρβέτη (αὕτη εἶναι ἡ *πρεσβύτις* τὴν ὁποίαν ἀναφέρει ἐν τῷ Ἀδέλφῳ!) ὑγίαινε σὺ ἥτις μὲ παρεμύθησας, ἥτις εἶσαι δι' ἐμὲ λιμὴν, εἰς σὲ ἐλπίζω νὰ καταφύγω. Ἐὰν δὲ εἶναι διὰ τοῦτο ἀναγκαία τρικυμία, εἴθε ἐκραγῇ τὸ ταχύτερον καὶ συντρίψῃ ὅλους μου τοὺς ἱστοὺς καὶ σχίσῃ ὅλα μου τὰ ἱστία! »

Ἐλθὼν δὲ εἰς Βρουνσουΐκον ἐπέστειλεν εὐφυεστάτας περιγραφὰς τῆς μικρᾶς ταύτης γερμανικῆς αὐλῆς. Ἡ γερμανικὴ σοβαρότης ἀπαρέσκει εἰς τὴν ἑλβετικὴν αὐτοῦ ζωηρότητα. « Οἱ Γερμανοὶ, γράφει, εἶναι νωθροὶ περί τε τὸ σκέπτεσθαι καὶ χαριεντίζεσθαι καὶ τέρπεσθαι καὶ στενοχωρεῖσθαι, ἡ ζωηρότης αὐτῶν ὁμοιάζει τὰ σκιρτήματα τῶν ἵππων τῆς δουκήσσης. They are ever puffing and blowing when they laugh. » Φαίνεται δὲ ὅτι καὶ ὁ τόπος δὲν ἤρεσεν αὐτῷ. « Αἱ πεῦκαι, λέγει, ἐνταῦθα εἶναι στοκβαὶ καὶ ἄσχημοι . . . Ὑγίαινε, Κυρία Βαρβέτη, ἡ ἀγαπωμένη ὑπὲρ πάντα ἄλλον εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, ὑγίαινε. » Ἰδοὺ πῶς προλογίζει εἰς μίαν τῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ· « Τὴν 20 Μαρτίου καὶ τὴν δεκάτην ἐννάτην ἡμέραν τῆς ἀηδοῦς μου διατριβῆς εἰς τὸν ἀηδῆ τοῦτον τόπον. » Δι' ἄλλης δὲ ἐπιστολῆς (21 Μαρτίου) γράφει ἔτι χείρονα· ἡ ἐξεικόνισις εἶναι ζωηρὰ ἀλλὰ τραχεῖα. Ὁμιλεῖ ἐλευθέρως καὶ περὶ

(1) Ἕνεκα τούτου ἀπεδόθη εἰς τὸν στρατηγόν.

(2) Τὰ ἐμβλήματα τῆς Βέρνης.

(3) Ὁ Βολταὶρ δὲν ἔπραξεν ἀτόπως ἐμπαίξας τὰς θεοκρατικὰς μωρίας, οὔτε ὁ Paul Louis Courrier διακωμωδήσας τὴν τιμαριωτικὴν μερίδα τῆς παλινορθώσεως.

ἀνδρῶν καὶ περὶ γυναικῶν, καὶ χλευάζει καὶ ἰθαγενεῖς καὶ ξένους «κατὰ τὴν Βρουνσουικικὴν Βοιωτίαν.»

Μεθ' ὅλας ταύτας τὰν μεμψιμοιρίας ὁ εὐερέθιστος θαλαμηπόλος ζητεῖ καὶ παραμυθίας ὡς αἱ ἑξῆς· « Ἐτράπην πρὸς τὴν νεότητα, καὶ, *μὲ ὅλα ὅσα λέγονται*, δὲν ἀποτείνω πλέον τὸν λόγον εἰς γυναῖκας ἐχούσας ἡλικίαν ἀνωτέραν τῶν τριάκοντα ἐτῶν. Ἀληθῶς ὅλα ταῦτα εἶναι ἀνάξια καὶ σοῦ καὶ ἐμοῦ. Νὰ κακολογῶ ὀλίγον, νὰ χασμῶμαι πολύ, νὰ στρατολογῶ ἐχθροὺς (καὶ δύο μάλιστα γαληνοτάτας ὑψηλότητας), νὰ ἑλκύω ποῦ καὶ ποῦ νέας τινὰς παρθένους, νὰ μαραίνωμαι μεταξὺ ῥᾳθυμίας καὶ ἀφανείας, νὰ βλέπω καθ' ἡμέραν καὶ καθ' ἑβδομάδα παρερχόμενον τὸν θαλαμηπόλον καὶ πάλιν τὸν θαλαμηπόλον, ὁποία ἐνασχόλησις! Ἰδοὺ γνωρίζεις ὅλα. Virginibus puerisque canto. » Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐξακολουθεῖ.

Δὲν ἔχομεν τὰς ἀπαντήσεις τῆς K. de Charrière. « Βεβαίως, λέγει ὁ K. Sainte-Beuve, δὲν ὑπῆρξε ποτὲ πρὸς τὸν Βεν. Κωνστὰν ἄλλη Ἐλεονόρα (1), οὔτε εἶχε τοιαύτην ἀξίωσιν, νομίζω, διότι ἡ ἡλικία αὐτὴ ἦτο πολλὰ δυσανάλογος . . . Καὶ ὅμως ἡ καρδία ἔχει ἀντιφάσεις τοσούτῳ ἀνεξηγήτους, ὥστε ἔπασχε δεινῶς βλέπουσα φεῦγον ἀνεπιστρεπτὶ πᾶν ὅ,τι οὔτε εἶχέ ποτε ἐλπίσει οὔτε ζητήσει παρ' αὐτοῦ. »

Ἔκτοτε αἱ σχέσεις αὐτῶν γίνονται καθ' ἑκάστην ἀσθενέστεραι. Τὸ 1789 ἔτος « λόγοι ἀνεπανόρθωτοι » (ὡς εὐστόχως λέγει ὁ Ἀδόλφος) ἐρρέθησαν. Τὸ δὲ 1793 ὁ B. Κωνστὰν εἶδε τὴν Λαυσάνναν καὶ τὴν K. de Charrière· « Ἀλλ' ἡ μαγεία τῶν πρώτων ἡμερῶν δὲν ἐπανέρχεται πλέον. » Ἀπέραντοι ἐξηγήσεις καὶ συζητήσεις συνεπλήρωσαν τὴν ψυχρότητα. Κατὰ τὴν νέαν τοῦ B. Κωνστὰν εἰς Λαυσάνναν ἀποδημίαν, γενομένην τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1794 ἔτους, ἡ Κοππέτη ὑπερίσχυσε τῆς Κολομβίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΝΝΑΤΟΝ.

Ἡ K. de Charrière *καὶ ἡ K.* de Staël.

Ἐὰν μελετήσωμεν μετά τινος ἐπιστασίας τὰ συγγράμματα τῶν δύο γυναικῶν, αἵτινες τοσοῦτον ἐπενήργησαν ἐπὶ τοῦ B. Κωνστὰν, δὲν θέλομεν ἀπορήσει διὰ τὸ τοιοῦτον τέλος τῆς τόσης φιλίας. Παρὰ μὲν τῇ K. de Charrière ἐπικρατεῖ τὸ πνεῦμα τῆς ἀναλύσεως, ἡ κριτικὴ ῥοπὴ τῆς ΙΗ' ἑκατονταετηρίδος· τοῦ δὲ B. Κωνστὰν ὁ εὔστροφος νοῦς ὅπως χαλιναγωγηθῇ εἶχεν ἀνάγκην πλειόνων παροτρύνσεων, ἀληθοῦς ἐνθουσιασμοῦ (2), βαθείας πίστεως εἰς τὸ μέλλον τῆς ἀνθρωπότητος. Ἄλλως τε ὁ χαρακτὴρ τῆς K. de Charrière ἐστερεῖτο, ὡς φαίνεται, ἱλαρότητος. Λεννάως ὁ συγγραφεὺς τοῦ Ἀδόλφου παραπονεῖται διὰ σκέψεις, ὑποψίας καὶ συνδιαλλαγάς. Ἐξ ἐναντίας ὁ ὑψηλὸς νοῦς τῆς K. Στάελ ἐπλανᾶτο ὑπεράνω τῶν μικροπρεπειῶν τούτων. Ἔμενε καὶ ἐφρόντιζε νὰ μένωσι καὶ οἱ ἄλλοι ἐντὸς ἀτμοσφαίρας γλυκείας εἰρήνης καὶ βαθείας γαλήνης, ἄνευ τῶν ὁποίων ὁ βίος καθίσταται ἐπώδυνος, πολλάκις δὲ καὶ ἀφόρητος. Τὴν σύγκρισιν δὲ ταύτην εὑρίσκομεν, φεῦ τῆς σκληρότητος! εἰς ἐπιστολὴν τὴν ὁποίαν ὁ B. Κωνστὰν διευθύνει πρὸς αὐτὴν τὴν K. de Charrière, ἥτις οὐ μόνον δὲν ἠγάπα τὴν K. Στάελ ἀλλὰ καὶ κακῶς ἔλεγε περὶ αὐτῆς.

« Ἀφοῦ ἐγνώρισα αὐτὴν κάλλιον, ἔγραφεν ὁ Ἀδόλφος, δυσκολεύομαι εἰς ἄκρον νὰ μὴ ἐξυμνῶ ἀδιακόπως αὐτὴν καὶ νὰ μὴ διαδηλῶ πρὸς ὅσους ὁμιλῶ τὸν θαυμασμόν μου. Σπανίως εἶδον τοιοῦτον ἄθροισμα θαυμασίων καὶ *ἐπαινετῶν* ἀρετῶν, τοσαύτην λαμπρότητα καὶ ὀρθότητα, *καλοκἀγαθίαν τοσοῦτον προσηνῆ καὶ τοσοῦτον εὐγενῆ*, τοσαύτην γενναιότητα, εὐγένειαν *τόσῳ γλυκεῖαν* καὶ τόσῳ σταθερὰν, *τόσον θελγητικοῦ*, τοσαύτην ἁπλότητα, ἀφέλειαν καὶ οἰκειότητα μεταξὺ φίλων. Εἶναι ἡ δευτέρα γυνὴ τὴν ὁποίαν ἀπάντησα, ἥτις παρ' ἐμοὶ ἐπέχει τόπον πάσης τῆς οἰκουμένης, ἥτις μόνη θὰ ἦτο κόσμος δι' ἐμέ· δὲν ἀγνοεῖς τὴν πρώτην. Μεταξὺ οἰκείων ἡ K. Στάελ ἔχει πολὺ ζωηρότερον πνεῦμα ἢ μεταξὺ ξένων· ἀκούει μετὰ προσοχῆς, καὶ ἐννοεῖ τὸ πνεῦμα τῶν ἄλλων μετὰ τῆς αὐτῆς εὐχαριστήσεως μεθ' ἧς καὶ τὸ ἴδιον ἑαυτῆς· ὁμολογεῖ τὴν ἀξίαν ἐκείνων τοὺς ὁποίους ἀγαπᾷ μετὰ πολλῆς προθυμίας, ὃ καὶ ἀποδεικνύει καλοκἀγαθίαν· ἐν ἑνὶ λόγῳ εἶναι ὃν διακεκριμένον καὶ ὑπερφυές, ὁποῖον ἐν ἴσως μόνον ἀπαντᾶται καθ' ἕκαστον αἰῶνα, καὶ μετὰ τὸ ὁποῖον, ἀφοῦ ἅπαξ τις γνωρίσει αὐτὸ, δὲν πρέπει νὰ ζητῇ ἄλλην εὐτυχίαν (1).

Δυστυχῶς ἡ K. de Charrière δὲν ἐστερεῖτο φιλαυτίας. Δὲν ἐξετίμα τὴν ὑπεροχὴν τοῦ μέλλοντος συγγραφέως τῆς L'Allemagne καὶ τῶν Considérations sur le révolution. Ἐνδίδουσα εἰς τὴν χλευαστικὴν αὐτῆς διάθεσιν ὠνόμαζε τὴν K. Στάελ πρέσβειραν (ambassadrice), καταφρονοῦσα τὸν συγγραφέα. Καὶ ἐνῷ ἡ *Κόρινα* ἀπήρεσκεν εἰς τὸν νοῦν, ὁ *Ἀδόλφος* ἔθελγε τὴν καρδίαν αὐτῆς. Ὀλίγους μῆνας μετὰ τὴν λῆψιν τῆς ἐπιστολῆς τοῦ B. Κωνστὰν, ἔγραψεν αὐτῷ διὰ στίχων (2).

Κατὰ πρώτην ὄψιν ἀναγινώσκων τις τοὺς στίχους τούτους νομίζει ὅτι ἀκμάζουσιν ἔτι αἱ ὡραῖαι ἡμέραι τῆς Κολομβίας. Καὶ ὅμως αἱ μετ' αὐτοὺς ὀλίγαι γραμμαὶ ἀποδεικνύουσι πόσον εἶναι ἀδύνατον νὰ διεγερθῇ ὁ πρῶτος ἐνθουσιασμός. « Ἐνόμισα σήμερον τὸ πρωὶ ἐξυπνήσασα καὶ συλλογισθεῖσα ὅτι δὲν εἴμεθα πλέον μαλλωμένοι, ὅτι ἐθεράπευσα ἄχρηστόν μου πόδα ἢ χεῖρα. » Λέγεται ὅτι ἐκεῖνοι ἀφ' ὧν ὁ χειροῦργος ἀπέκοψέ τι μέλος φαντάζονται ὅτι αἰσθάνονται εἰσέτι αὐτό. Τοιαύτη ἦτο καὶ τῆς K. de Charrière ἡ θέσις τὸ 1794. Ἐντὸς ὀλίγου πᾶσα ἐλπὶς ἐκόπη· διὰ ἔγραφε « πρὸς τὸν πολίτην B. Κωνστὰν μέλος τοῦ δημαρχείου· — « Τείνω ἐλευθέρως τὴν χεῖρα· οἱ ὄνυχες ἀπομακρύνονται, ἡ γλυκεῖα παλάμη δὲν παρουσιάζεται, αἰσθάνεται τὸν ὑποκριτὴν, τὸν εὐσεβῆ αἴλουρον. Ἴγιαινε — Ἴ. Γ. Χθὲς ἡ K. Σ. ἰδοῦσα πόσον μ' ἐχαροποίησεν ἡ ἐπιστολή σου καὶ πόσον σ' ἐχαροποίησεν ἡ ἐμή, εἶπεν· « Ὑπάρχουν κρύφιοι δεσμοί. » Νήματά τινα, προσέθετο, εἶναι λεπτὰ καὶ καθίστανται ἀδιόρατα, καὶ ὅμως δὲν κόπτονται· διὸ καὶ ἀνευρίσκονται πάλιν . . .

Τὰ ὀλίγα ταῦτα, ἐκ βάθους καρδίας ἐξερχόμενα, διεγείρουσι τὴν συμπάθειαν ὑπὲρ τῆς K. de Charrière. Ἐὰν ὅμως θέλωμεν νὰ μάθωμεν ἀκριβῶς τὴν διάθεσιν αὐτῆς, πρέπει νὰ ἐνθυμηθῶμεν τὰς μετὰ τῆς K. Στάελ σχέσεις αὐτῆς, πρὶν ἢ ὁ Βενιαμὶν ἐπανέλθῃ εἰς τὴν Ἐλβετίαν. Τότε δεικνύεται, πρέπει νὰ τὸ ὁμολογήσωμεν, ἧττον φιλήσιος καὶ προσηνὴς, ἐνῷ ἡ Κόρινναν εἶναι πάντοτε ἄξια τῶν ἐπαίνων τοὺς ὁποίους ὁ B. Κωνστὰν ἀποδίδει αὐτῇ εἰς τὴν ἀνωτέρω ἀξιοσημείωτον ἐπιστολήν, καὶ φαίνεται « καλοκἀγαθος, προσηνὴς καὶ γλυκεῖα ». Ὅταν ἐξ ἐναντίας βλέπωμεν τὴν K. de Charrière λεπτολογοῦσαν καὶ διολίζουσαν τὸν κώνωπα πρὸς γυναῖκα οὐδόλως ἀγαπῶσαν ταῦτα, ἀναγκαζόμεθα νὰ ἀναπολήσωμεν τὰ λόγια ἅτινα ὁ συγγραφεὺς τοῦ Ἀδόλφου εἶπεν ἀγανακτῶν· « ὁ μυστηριώδης σου τρόπος τοῦ γράφειν μὲ παρενοχλεῖ καὶ μὲ πιέζει » (1).

Ἐννοεῖται ὅτι ἡ συγγράψασα τὸν Mari sentimental δὲν ἐνόμιζεν ἑαυτὴν ἔνοχον· ἴσως μάλιστα ἦτο καὶ εἰλικρινής. Πλὴν τούτου, ἀμφίβολον εἶναι ἂν καὶ ἀγγέλου ἔχουσα ἱλαρότητα, θὰ κατώρθου νὰ προσηλώσῃ εἰς Neuchâtel τὸν ἀκατάσχετον καὶ ἀσταθῆ *Ἀδόλφον*. Ὡραῖός τις μῦθος, γραφεὶς ἴσως περὶ τὰ τέλη τοῦ 1794 ἔτους, ἀποδεικνύει ὅτι δὲν παρεγνώριζε τὸν χαρακτῆρα τοῦ φίλου αὐτῆς· ἀποδεικνύει δὲ καὶ τοῦτο ὅτι ὀλίγην εἶχε συμπάθειαν ἡ K. de Charrière πρὸς τοὺς Νέκερ καὶ τὴν K. Στάελ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ.

Ἡ Σχολὴ τῆς K. de Charrière.

Ἡ K. de Charrière δὲν ὑπῆρξε μόνον « ἐκ τῶν πλέον διακεκριμένων γυναικῶν τῆς ΙΗ' ἑκατονταετηρίδος, ὅλως ἰδιάζοντα ἔχουσα καὶ νοῦν, καὶ χάριν, καὶ τύχην . . . ἥτις διά τε τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ ὕφους ὑπῆρξε Γαλλίς (1), ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ πάντα ἄλλην συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ δημιουργήσῃ ἐν Neuchâtel, τὸν διανοητικὸν βίον, ὅστις ἕως τότε ἐκοιμᾶτο βαθέως. « Οἱ θιασῶται, οἱ φίλοι, οἱ ὑπερασπισταὶ αὐτῆς, λέγει τις ἁρμοδιώτατος δικαστὴς, συνεκρότησαν περὶ αὐτὴν μικρὸν ἀλλ' ἐκλεκτὸν κύκλον, τὸν ὁποῖον ἠγάπα νὰ διδάσκῃ, νὰ τέρπῃ καὶ νὰ ῥυθμίζῃ. Ἐντὸς ὀλίγου ὁ κύκλος οὗτος ἐγένετο σχολή » (2).

Ἐὰν θέλωμεν νὰ ἐκτιμήσωμεν ἀκριβῶς τὴν ἰσχὺν τῆς ἐπιῤῥοῆς ταύτης, πρέπει νὰ ἀναζητήσωμεν εἰς τὴν ἀλληλογραφίαν τῆς K. de Charrière τὴν ἀληθῆ ἔκφρασιν τῶν δοξασιῶν αὐτῆς.

« Ἐγεννήθην δημοκράτις, ἔγραφε, πρὸς τὸν Favre de Rolle, καὶ ἐλυπούμην βλέπουσα εἰς τὴν πατρίδα μου τὸν Στατούδερ καὶ τοὺς ξένους πολλὰ ἰσχυροὺς· τὴν ἐλευθερίαν ληθαργοῦσαν . . . Τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἰσότητα ἠγάπησα πάντοτε, καὶ μέχρι τῆς 10 Αὐγούστου 1792, ἐπεδοκίμασα μᾶλλον ἢ κατέκρινα τοὺς Γάλλους . . . Ἐνὶ λόγῳ ἰδοὺ ἡ πολιτική μου διαθήκη.

» Au nom d' un Dieu plein de bonté,
autrefois la dévote église
brulait, pendait. La charité
chez les saints était peu de mise.
Le temps peut bien changer les mots
mais il ne peut changer les hommes.
Dupes, trompeurs, méchants et sots,
voilà toujours ce que nous sommes» (3).

Πόσον αἱ ἰδέαι αὗται διαφέρουσι τῶν ἰδεῶν τῆς K. Στάελ! ὁποία ἀντίθεσις μεταξὺ τῆς ἀθυμίας ταύτης καὶ τῆς ἐνθέρμου πίστεως τῆς συγγραψάσης τὴν Κόρινναν εἰς τὴν ἀκατάσχετον πρόοδον τῆς ἀνθρωπότητος! Ἐκ τούτου ἐννοοῦμεν διὰ τί ὁ B. Κωνστὰν δὲν ἐταλαντεύθη ἐπὶ πολὺ μεταξὺ δύο τόσῳ διαφόρων ἐπιῤῥοῶν. Οἱ δὲ κάτοικοι τοῦ Neuchâtel, οἵτινες ὠφελήθησαν ἀπὸ τῶν ὁμιλιῶν καὶ τῶν συμβουλῶν αὐτῆς, ἐθεώρησαν αὐτὴν ὡς φιλολογικὸν ὁδηγὸν, ὡς λεπτὸν πνεῦμα, ὡς ἀσφαλῆ κριτὴν μᾶλλον ἢ ὡς πολιτικὸν μέντορα. Ἐκ τῶν οἰκειοτέρων φίλων αὐτῆς ὀνομάζομεν τὸν K. de Chambrier, μετὰ ταῦτα διοικητὴν τὸν Neuchâtel, τὸν K. Sandoz Rollin, σύμβουλον τῆς ἐπικρατείας, συγγραφέα

(1) 'Η ἡρωὶς τοῦ 'Αδόλφου.

(2) Θέλομεν ἰδεῖ μετ' ὀλίγον ὁποίαν ἐντύπωσιν προξένησεν αὐτῷ ὁ μυστικισμὸς τῆς K. Krüdener.

(1) Lausanne, 21 octobre 1794.

(2) Οὔτε τούτους τοὺς στίχους δὲν μετεφράσαμεν.

(1) Ἐπιστολὴ τῆς 14 Σεπτεμβρίου 1789.

(1) Sainte-Beuve, Revue des Deux Mondes, 15 Μαρτ. 1859.

(2) Gaullieur.

(3) « Πάλαι ἡ εὐσεβὴς ἐκκλησία ἔκαιε καὶ ἀπηγχόνιζεν ἀνθρώπους ἐν ὀνόματι τοῦ παναγάθου Θεοῦ. Τὴν πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην δὲν ἐνοστιμεύοντο πολὺ οἱ ἅγιοι. Ὁ χρόνος ἀλλάσσει μὲν τὰς λέξεις, δὲν ἰσχύει ὅμως ν' ἀλλάξῃ καὶ τοὺς ἀνθρώπους· ἀνέκαθεν ὑπήρξαμεν ἀπατεῶνες, θύματα ἀπάτης, κακοὶ καὶ μωροί. »

τοῦ Essai statistique sur le canton de Neuchâtel, συγγράμματος καὶ σήμερον τιμωμένου, τὸν K. César d' Ivernois, δήμαρχον τῆς Κολομβίας καὶ συγγραφέα εὐφυῶν ποιημάτων.

Ὁ εὐφυὴς ἱερεὺς H. D. Chaillet, συγγραφεὺς πολλῶν ἐκκλησιαστικῶν ὁμιλιῶν, ἐτόλμησε νὰ ὑπερασπισθῇ τὰς Lettres neuchâteloises εἰς τὸ Nouveau journal helvétique, ἐν ᾧ συνεζήτει ἐπιτηδείως ζητήματα φιλολογικά. Οὐσιωδῶς οὗτος ἐσκέπτετο ὅπως σχεδὸν καὶ ἡ K. de Charrière. « Ὁ K. de Saussure, ἔλεγεν, ὡμίλησε κάλλιστα διὰ τὴν μικρὰν ἡμῶν πόλιν, ὅπου εὑρίσκεται, ὡς βεβαιοῖ, καλλίστη κοινωνία καὶ πολὺς λογίων ὅμιλος . . . » Καλλίστη κοινωνία! ἔστω· ἀλλὰ πολλῶν λογίων ὅμιλος! Ποῦ εὗρεν αὐτοὺς ὁ K. Saussure; Μόλις τρεῖς δύναμαι νὰ ὀνομάσω. »

» Ὁ εὐφυὴς συγγραφεὺς τοῦ Voyage historique et littéraire dans la Suisse occidentale, ὁ K. de Sinner, ὅστις διέτριψε πλέον τῶν δύο ἡμερῶν ἐν Neuchâtel, λέγει ἐξ ἀναντίας· « Δὲν πρόκειται πλέον σήμερον περὶ ἐπιστήμης ἐν Neuchâtel, πάντες φροντίζουσι πῶς νὰ κερδήσωσι χρήματα καὶ νὰ δαπανήσωσι τὰ κερδηθέντα. » Τίνα τῶν δύο περιηγητῶν νὰ πιστεύσωμεν; Λυποῦμαι πολύ, ἀλλὰ γινώσκετε κάλλιον ἐμοῦ ὅτι ὁ τελευταῖος ἔχει δίκαιον. »

Ἔπεται ἄρα ὅτι οἱ κάτοικοι τοῦ Neuchâtel δὲν εἶχον δίκαιον μεμφόμενοι τὴν Κυρίαν de Charrière « διὰ ῥοπὴν πρὸς τὸ κατακρίνειν καὶ κυνισμὸν πνεύματος » (1).

ΔΩΡΑ ΙΣΤΡΙΑΣ.

(1) Lettres écrites de Colombier.

ΠΕΡΙ

τῶν κάνεις, κάποιος, κάμποσος κ.τ.λ.

ἂν πρέπῃ νὰ γράφωνται μετὰ κορωνίδος ἢ ἄνευ κορωνίδος.

Παρέκβασις Λεξικοῦ τῆς ὁμιλουμένης.

Εἰς τὴν Ἀγχίαλον, μικρὰν πόλιν τοῦ Εὐξείνου Πόντου, λέγουσι *κὰ λαλιὰ*=διόλου δὲν ὡμίλησε, δὲν λέγει τίποτε, ἐπὶ παντὸς ἀριθμοῦ καὶ προσώπου. Καὶ προστακτικῶς *κὰ λαλιά*=σιώπα, μὴ λέγεις τίποτε, ὁμοίως. Οὕτω καὶ κατόπιν τιθέμενον· νερὸ κὰ=νερὸ διόλου δὲν ἔχει κ. τ. λ. Λέγεται δὲ καὶ μετὰ δέν· *κὰ φωνὴ δὲν ἔχει*=διόλου δὲν ἔχει φωνήν. Ἐκ τοῦ τελευταίου τούτου γίνεται δῆλον, ὅτι αἱ ἀνωτέρω φράσεις εἶναι ἐλλειπτικαὶ τῆς ἀρνήσεως *δὲν*· ἐπειδὴ ἔνθα ὁ λόγος εἶναι πλήρης, ἀείποτε τίθεται τὸ ῥῆμα μετὰ τοῦ *δὲν*. Οὕτω συμβαίνει ἐπὶ τῶν λέξεων *κάνεις, τίποτε*, ἐν ταῖς φράσεσι· *Ποῖος ἦλθε; Κάνεις. Τί ἐκέρδησες; Τίποτε*· ἔνθα ὁ λόγος ἀναπληροῦται διὰ τῶν *Κάνεις δὲν ἦλθε, Τίποτε δὲν ἐκέρδησα*.

Τὸ *κὰ* τοῦτο οὐδὲν ἕτερον εἶναι ἢ τὸ *κὰν* (καὶ ἂν) ἄνευ τοῦ *ν*, μὲ σημασίαν ἐλίγον διάφορον. Ἐπειδὴ τὸ *κὰν* παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν ἐτίθετο 1) ἐπὶ ὑποθετικῶν προτάσεων, 2) ἐπὶ ἐναντιωματικῶν προτάσεων (μ' ὅλον ὅτι), 3) ἐπὶ κολαστικῶν λόγων (τοὐλάχιστον). Ἐκ τῶν τριῶν τούτων σημασιῶν ἡμεῖς τὴν τρίτην μόνον ἐφυλάξαμεν εἰς τὴν ὁμιλουμένην, καθόσον ἐγὼ γνωρίζω, εἴτε μετὰ ὀνομάτων, εἴτε μετ' ἀντωνυμιῶν, εἴτε μετὰ ῥημάτων συνάπτοντες· *αὐτό· τὸ βιβλίον κὰν νὰ μοὶ δώσῃς· ἐγὼ κὰν νὰ ὑπάγω· νὰ τὸν ἰδῶ κάν*. Ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Πρωχοπροδρόμου, ἤτοι κατὰ τὴν δωδεκάτην ἑκατονταετηρίδα, εἶχε καὶ ἄλλας σημασίας παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς. Πρῶτον μετὰ τῶν ἀριθμητικῶν συνταττόμενον καὶ προτιθέμενον ἀείποτε, ἐσήμαινε *σχεδόν, ἕως*. *Κὰν τέσσαρα τὸν δίδουσιν εἰς τὸ τραγὸν μαχούτιν* = ἕως τέσσαρα τὸν δίδουσιν εἰς τὸ μεγάλον ποτήριον (Πτωχοπρ. βιβλ. Α', 124. Ἴδε αὐτόθι τὴν σημασίαν τοῦ Κορᾶῆ Ἄτακτ. Α', σ. 110). Ἡ τοιαύτη δὲ χρῆσις παρὰ τῷ Πτωχοπροδρόμῳ εὕρηται συχνότατα. Δεύτερον συντεταγμένον μετὰ τοῦ *ὅλως* ἐσήμαινεν αὐτὸ τοῦτο, ὅπερ τὸ *κὰ* τῶν Ἀγχιαλιτῶν, ἤτοι διόλου, παντάπασι. *Νὰ μηδὲ χνοῦς εὑρίσκεται κὰν ὅλως παλαμίδας*=ἵνα μηδὲ ἴχνος παλαμίδας παντάπασιν εὑρίσκεται (βιβλ. Β', 264). *Μὴ συντυχαίνῃς, πρόσεχε, κὰν ὅλως τὸν ὀδεῖνα* = πρόσεχε, μὴ ὁμιλεῖς παντάπασι τὸν δεῖνα (Β', 47 καὶ 190). Ὅσον δὲ διὰ τὴν ἀποβολὴν τοῦ *ν* ἐν τῷ *κὰν*, τοῦτο συμβαίνει καὶ ἐπὶ τοῦ *δὲν*. Ἐν Φιλιππουπόλει λέγουσι *δὲ τὸ πέρνω, δὲ τὸ δέχομαι, δὲ τὸ θέλω*, κτλ. Ἐν Σέρραις ἐπί τινων μὲν φράσεων μεταχειρίζονται τὸ *δέ*, ἐπὶ ἄλλων δὲ τὸ *δὲν* ὡς *δὲ θέλω, δὲ χορταίνω, δὲ νοστιμεύομαι*· παρεντιθεμένης ὅμως τῆς ἀντωνυμίας τό, λέγουσι *δέν*. *Δὲν τὸ θέλω, δὲν τὸ χορταίνω*, κτλ. Καὶ ἀείποτε· *δὲν παράξι, δὲν κοιμᾶται, δὲν πίνει*. Ἐνῷ δὲ ἐπὶ τοῦ *δὲν* ἀποκόπτομεν τὸ *ν*, τοὐναντίον ἐπὶ τοῦ *μὴ* προσθέτομεν, αὐτό, λέγοντες *μὴν ἔρχεσαι, μὴν πηγαίνεις* κτλ. Καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις δὲ ἐπὶ τῆς φράσεως *τί μήν;* (διὰ τί ὄχι;) πλησιάζει τὸ *μὴν* εἰς τὸ ἡμέτερον ἀποφατικὸν *μήν*.

Ὑπάρχει λοιπὸν εἰς τὴν ὁμιλουμένην γλῶσσαν ἐν συντάξει, ἤτοι χωρὶς τιθέμενον, οὐ μόνον *κὰν*, ἀλλὰ καὶ *κά*, καὶ τοῦτο μαρτυρεῖ ὁ κοινὸς λαὸς τῆς Ἀγχιάλου. Φαίνεται δὲ ὅτι ὑπῆρχε καὶ παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς. Διότι τὸ ἕτερον τῶν ἀντιγράφων, οἷς ἐχρῆτο ὁ Κορᾶης ἐκδιδοὺς τὰ ποιήματα τοῦ Πτωχοπροδρόμου, φέρει διάφορον γραφὴν *καθεκατέσσαρα* (γράφε κὰ δεκατέσσαρα) εἰς τὸν στίχον 198 Β' (ὡὰ

καθεκατέσσαρα καὶ κρητικὸν τυρίτσιν=ἕως δεκατέσσαρα—τυρίον), τὴν ὁποίαν ὁ Κορᾶης ἀπέρριψε, προτίμησε δὲ τὴν τοῦ ἑτέρου ἀντιγράφου *αὐγὰ κὰν δεκατέσσαρα*. Τὴν αὐτὴν γραφὴν *καθεκατέσσαρα* ἐν τῷ αὐτῷ στίχῳ εὗρε καὶ ὁ Δουκάγγιος, τὴν ὁποίαν διώρθωσεν ἀφ' ἑαυτοῦ *κὰν δεκατέσσαρα* (Ἴδε σημ. Κορ. Ἄτακτ. Α', σ. 261). Ἀλλ' εἶναι πολὺ πιθανὸν ὅτι εἰς τὰ στόματα τοῦ χυδαίου ὄχλου ὑπῆρχεν ἡ λέξις *κά*, τὴν ὁποίαν ἴσως ἀπέφευγον οἱ λόγιοι ὡς βάρβαρον, μεταχειριζόμενοι ἀντ' αὐτῆς τὴν ἐπίσης συνήθη *κάν*. Καὶ εἰ μὲν αὐτὸς ὁ ποιητὴς δὲν ἔγραψεν ἐνταῦθα οὕτω, ἴσως ἀντιγραφεύς τις συνειθισμένος οὕτω νὰ προφέρῃ, εἰσήγαγε τὴν γραφήν. Γραπτέον δὲ αὐτὴν χωρίς, *κὰ δεκατεσσαρα*, πρῶτον διότι ὑπάρχει καὶ σήμερον εἰς τὰ στόματα τοῦ λαοῦ, χωρὶς προφερόμενον· δεύτερον διότι πανταχοῦ, ἔνθα τὸ *κὰν* ἀπαντᾶται παρὰ τῷ Πτωχοπροδρόμῳ πρὸ τῶν ἀριθμητικῶν προτιθέμενον, γράφεται ἀείποτε χωρίς, πλὴν μόνον ἅπαξ κατὰ διάφορον γραφὴν *καντέσσαρα* (Α', 124). Δὲν εἶναι δὲ διόλου παράδοξον, ὅτι ἐνταῦθα ἀντὶ *κὰ δεκατέσσαρα* ἐγράφη *καδεκατέσσαρα*· τὸ μὲν ἐπειδὴ ὡς ἐκ τῆς προφορᾶς τοῦ λαοῦ ἦτον ἄδηλον πῶς ἔπρεπε νὰ γραφῇ, ὡς προφερόμενον ἀείποτε πρὶν τῶν ἀριθμητικῶν, τὸ δὲ διότι πολλὰ πολλάκις ἀπροσέκτως καὶ ἀκανονίστως ἀνορθογραφεῖ ὁ Πτωχοπρόδρομος, (Ἀνάγνωθι αὐτὸν τὸν Πτωχοπρόδρομον, ἴδε Κορ. προλεγόμενα Ἄτακτ. Α', σ. δ'.) πολὺ δὲ μᾶλλον, ἐὰν ἡ γραφὴ προῆλθεν ἐξ ἀντιγραφέως τινός. Ἀλλὰ καὶ ἡ παρ' ἡμῖν σήμερον προφορὰ τοῦ *κὰν* ἐπὶ τῶν ἀριθμητικῶν, ἀποδεικνύει ὅτι πρέπει νὰ γράφηται χωρίς. Ἐπειδὴ ἄλλοτε προτιθέντες αὐτὸ, καὶ ἄλλοτε ἐπιτιθέντες, ἀδιαφόρως λέγομεν· *κὰν τέσσαρα νά μοι δώσῃς, τέσσαρα κὰν νά μοι δώσῃς*. Ἡ δὲ παρ' ἡμῖν σημασία τοῦ *κὰν* ἀπαντᾶται καὶ παρὰ τῷ Πτωχοπροδρόμῳ μετὰ ἀριθμητικῶν· *Ἂς ἐγερόμην ἔπαρχος κὰν δεκαπέντε ἡμέρας* (τοὐλάχιστον) (Β'. 269). Ἐπὶ δὲ ἄλλων περιπτώσεων εἶναι συνηθεστάτη. *Ἡ κὰν τὸ κρασοβόλιν του τὸ ξίδιν* (γράφε ξείδιν) *νὰ πληρώσῃ* κτλ. (Β', 281).

Ἀλλὰ τὸ ἐν συνθέσει *κὰν* καὶ *κά*, τὸ ἀπαντώμενον ἐν τοῖς *κάνεις, κάνὲν, κάμία, κάπως, κάπου, κάμποσος, κάποιος, κάτι* (Πτωχοπρ. *ὀκάπου, ὀκάποσος, ὀκάποιος, ὀκάτι*, ἅπερ πάντα γραπτέον διὰ τοῦ *ω*, *ὠκάπου, ὠκάποσος*, κτλ. ἐκ τοῦ *ὡς κάπου, ὡς κάποσος*, κατὰ τὸ *νῆες ὡς τριακόσιαι* (=ἕως). Κορ. Ἄτακτ. Α', 167), *καγκάνένας* (ἐνταῦθα τὸ ἐπαναληφθὲν *κὰν* σημαίνει *διόλου, παντάπασι*, ὡς καὶ τὸ παρὰ τοῖς Ἀγχιαλίταις *κά*), εἶναι αὐτὸ τὸ ἐν συντάξει *κὰν* καὶ *κά*, ἢ εἶναι ἕτερόν τι μόριον; Καὶ ἑπομένως ταῦτα πρέπει νὰ γράφωνται μετὰ κορωνίδος ἢ ἄνευ κορωνίδος; Περὶ τούτου θέλομεν ἐξετάσει ἤδη.

Ἡ ἔλλειψις φαίνεται τοῦ *ν* ἐν τισι τούτων ἠνάγκασέ τινας τῶν λογίων νὰ ὑποθέσωσι διάφορον τὸ ἐν συνθέσει *κὰν* καὶ *κά* τοῦ χωρὶς τιθεμένου. Ὅθεν ὁ Γεννάδιος (ὅρ. Γραμματικ. 791, σημ. ἑ) λέγει ὅτι τὸ *καν* καὶ *κα* τοῦτο δὲν προῆλθεν ἐκ τοῦ *κὰν* (καὶ ἂν), ἀλλ' εἶναι τὸ παρὰ Δωριεῦσι *κα*, καὶ ἑπομένως πάντα τὰνωτέρω πρέπει νὰ γράφωνται ἄνευ κορωνίδος. Ἐκ τούτου ἤδη ἄλλοι μὲν γράφουσιν αὐτὰ ἄνευ κορωνίδος, ἄλλοι δὲ μετὰ κορωνίδος. Πρὶν ἢ ἐκφέρωμεν τὴν περὶ τούτου γνώμην ἡμῶν, πρέπει νὰ εἴπωμεν ὀλίγα τινὰ περὶ τοῦ δωρικοῦ *κα*.

Γνωστὸν εἶναι ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες εἶχον δύο ὑποθετικὰ μόρια, οἱ μὲν Ἀττικοὶ *εἰ—ἄν*, οἱ δὲ Ἴωνες *εἰ—κε κεν*, καὶ οἱ Δωριεῖς *αἰ—κα*, τιθέντες τὸ μὲν πρῶτον ἐν τῇ προτάσει τοῦ ὑποθετικοῦ λόγου, τὸ δὲ δεύτερον ἐν τῇ ἀποδόσει. Συνάπτοντες δὲ πάλιν αὐτὰ ἀμφότερα *ἐὰν* (εἰ—ἂν), *εἴκεν αἴκα*, ἀπετέλουν δι' αὐτῶν ἄλλας ὑποθετικὰς προτάσεις. Ἀλλ' ἡ χρῆσις τοῦ δωρικοῦ *κα* μετὰ τοῦ *πο* (βάσιν ἤτοι ῥίζαν τῶν *ποῖος, πόσος, πῶς, που* κτλ.) ἐποίουν τὸ *πόκα, ποκὰ* (= πότε, ποτὲ,) *αἴποκα* (ἄμποτε). Οἱ δὲ Ἀττικοὶ ἐπὶ τῆς περιπτώσεως ταύτης μεταχειρίζονται ἕτερόν τι μόριον τὸ *τε*, λέγοντες *πότε, ποτέ*. Ἐπίσης καὶ μετὰ τοῦ *τὸ* καὶ *ο* οἱ μὲν Δωριεῖς ἔλεγον *τόκα, ὄκα* οἱ δὲ *τότε, ὅτε*. Τὸ *κα* ἐν τῷ *πόκα* κτλ. ἐσήμαινε κατ' ἀρχὰς ὑποθετικήν τινα ἔννοιαν, ἀοριστίαν τινὰ χρόνου, ἤτοι ἐν ποίῳ τινὶ χρόνῳ· ἐπίσης καὶ ἐν τῷ *πότε* τὸ *τε*, ὕτερ εἶναι ἡ ἄμορφος ῥίζα τοῦ *τις*, ἀνευρισκομένη ἐν τῇ ἰωνικῇ γενικῇ *τέο*, ἐξ ἧς συναιρεθείσης ἔγινεν ἡ ἀττικὴ *του*, καὶ σχηματίζει τὴν ἀμόρφωτον εἰσέτι ἀναφορικὴν ἀντωνυμίαν *ὅτε, ὅστε*= ὅστις. Αὐτὸ τοῦτο τὸ Δωρικὸν *κα* εἶναι καὶ ἐν τῷ *πηνίκα*, ἔνθα ἡ ῥίζα *πη* (*πο*) προσέλαβε τὴν συλλαβὴν *νι*, ἣν καὶ ἡμεῖς μεταχειριζόμεθα ἐπὶ τῆς δεικτικῆς ἀντωνυμίας *αὐτοῦτ, αὐτουτοῦ, αὐτωτῶν, αὐτουτοὺς*, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι χάριν εὐκολίας ἐν τῇ προφορᾷ συνομοιοῦται μὲ τὸ προηγούμενον φωνῆεν, εἰς δὲ τὸ *ἐκεινοῖ, ἐκεινοῦ, ἐκεινῶν, ἐκεινοὺς* ἀπεβλήθη ὅλως διόλου καὶ διετηρήθη μόνον ὁ τόνος διὰ τὴν κακόηχον σύμπτωσιν τῶν δύο συλλαβῶν *ουτ, ωνῶν* κτλ. Ἐπειδὴ δὲ ἡ συλλαβὴ *νι* προστιθεμένη ἐπὶ τῆς δεικτικῆς ἀντωνυμίας δεικτικωτέραν ποιεῖ αὐτὴν καὶ περιορίζει τὸν κύκλον τῆς δείξεως, διὰ τοῦτο καὶ τὸ *πηνίκα* σημαίνει κύκλον χρόνου μᾶλλον περιωρισμένον ἢ τὸ *πόκα, πότε*. Τὸ αὐτὸ *κα* εἶναι ἐν τοῖς *τηνίκα, ἡνίκα, ὁπηνίκα*, μετὰ τῆς αὐτῆς περιοριστικῆς συλλαβῆς *νι*.

Ἐκ τούτου μανθάνομεν ὅτι ἡ μὲν σημασία τοῦ *κα* οὐδόλως κωλύει νὰ παραδεχθῶμεν αὐτὸ ἐν τοῖς *κάνεις, κάνὲν* κτλ. κωλύει δὲ μάλιστα ὁ τόνος καὶ ἡ θέσις. Ἐπειδὴ τὸ *κα* ἐγκλινόμενον μόριον ὄν, εἴτε μετὰ τοῦ ἀτόνου *αἰ* συνάπτεται, εἴτε μετὰ τῶν ἄλ-

λων, διατηροῦν τὴν ἐγκλιτικὴν αὐτοῦ φύσιν, τίθεται ἀείποτε κατόπιν, καὶ οὐδέποτε πρὶν, εἴτε παραχωροῦν εἰς τὸ προηγούμενον, εἴτε ἀποβάλλον τὸν ἑαυτοῦ τόνον. Ἐν τῷ *ἐὰν* ἐτέθη μὲν τὸ ταυτοσήμαντον τῷ *κα ἄν* κατόπιν, ἀλλὰ, μὴ ἂν ἐγκλινόμενον, δὲν παρεχώρησε τὸν τόνον του εἰς τὸ ἄτονον *εἰ*, ἀλλὰ τὸν διετήρησεν ἐφ' ἑαυτοῦ. Καὶ διὰ τοῦτο τὸ μὲν *ἐὰν* ὀξυτονοῦται, τὸ δὲ *αἴκα* παροξυτονοῦται. Ὁ αὐτὸς λόγος ὑπάρχει καὶ ἐπὶ τῶν *οὐδὲ, οὔτε* καὶ κατ' ἀναλογίαν ἐπὶ τῶν *μηδὲ, μήτε*. Ὅτε δὲ παραρᾶται μὲν ἡ ἰδέα τῆς προηγουμένης ῥίζης, μεθ' ἧς συνήφθη τὸ ἐγκλινόμενον, ὑπερισχύει δὲ ἡ ἰδέα τοῦ ἐγκλινομένου, τότε, τό τε ἐγκλινόμενον καὶ ἡ ῥίζα αὕτη, καί τοι μὴ ἐγκλινομένη, ἀποτελοῦσι μίαν λέξιν ἐγκλινομένην. Οὕτω συνέβη ἐπὶ τῶν *ποκά, τοκά, ποτέ, τοτέ*. Ἐν γένει λοιπὸν ἐπὶ πασῶν τῶν ἐγκλινομένων λέξεων, τῶν συναπτομένων μετ' ἄλλων βλέπομεν ὅτι κατέχουσι τὴν δευτέραν θέσιν, εἴτε παραχωροῦσαι τὸν ἑαυτῶν τόνον, εἴτε ἀποβάλλουσαι. Οὕτως *ὅδε, ἥδε, τόδε, ἐνθάδε, ἔνθα, ἐκεῖσε, τοῖσιν, ἔγωγε* καὶ ἄλλα πολλά. Τοιαύτη εἶναι καὶ ἡ δεικτικὴ ἀντωνυμία *οὗτος*, συγκειμένη ἐκ τῆς δεικτικῆς ἀτόνου ἀντωνυμίας *ὁ* (Ὅμηρ.), καὶ ἐκ τῆς τονιζομένης καὶ ἐγκλινομένης *τός*, καί τοι μὴ οὔσης παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησι τοιαύτης, σωζομένης ὅμως παρ' ἡμῖν ἐν τοῖς *τά τος* (ἰδοὺ αὐτὸς), *φύλαξέ τον, γράψε τα φύλαξέ τα* κτλ. Ἡ ἐγκλινομένη λοιπὸν καὶ ἐνταῦθα ἐτέθη κατόπιν, κατὰ τὸν γενικὸν τῶν ἐγκλινομένων λέξεων κανόνα, καί τοι μὴ γενομένης ἐγκλίσεως τόνου (αὐτος), ἀλλὰ συνδεθεισῶν στενώτερον τῶν δύο λέξεων, ὡς ἐκ τῆς περισπωμένης γίνεται δῆλον.

Πᾶσα λοιπὸν λέξις ἐγκλινομένη εἴτε ἐν συνθέσει ἢ παραθέσει, εἴτε ἐν συντάξει τίθεται κατόπιν, καὶ οὐδέποτε ἐν ἀρχῇ. Οὕτω δὲν δύναται νὰ ῥηθῇ *τινὰ λόγον εἶπε*, ἀλλ' ἢ *λόγον τινὰ εἶπε*, ἢ *εἶπέ τινα λόγον*.

Ἐκ τούτων ἤδη γίνεται δῆλον, ὅτι τὸ ἡμέτερον *κἂν κἄ*, εἰ μὲν προῆλθεν ἐκ τοῦ δωρικοῦ *κα*, δὲν ἠδύνατο παντάπασι νὰ τεθῇ ἐν ἀρχῇ, ἀλλὰ κατόπιν τῶν *εἰς, μία, ἕν*, ὡς κτλ. τιθέμενον δὲ πανταχοῦ πρὶν, παρέχει ἀναντίῤῥητον ἀπόδειξιν, ὅτι εἶναι αὐτὸ τὸ *κἂν* καὶ *κἄ* (καὶ ἄν), τὸ χωρὶς, ἤτοι ἐν συντάξει τιθέμενον, καὶ οὐχὶ ἕτερον. Ὅθεν εἶχε δίκαιον ὁ Κοραῆς, γράφων ταῦτα πάντα μετὰ κορωνίδος.

Ἀλλὰ ποίαν ἄρ' ἐστὶ σημασίαν ἔχει τὸ *κἂν* ἐν τοῖς *κάνείς, κάποιος* καὶ τοῖς ὁμοίοις; Ἀνωτέρω εἴδομεν ὅτι ἐκ τῶν τριῶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις σημασιῶν ἡμεῖς ἐφυλάξαμεν μόνον τὴν τρίτην, τὴν κολαστικὴν λεγομένην. Ἐκ ταύτης τῆς κολαστικῆς σημασίας, ἐπιτεινομένης καὶ αὐξανομένης, ἐγεννήθη ἡ σημασία τοῦ *διάλου, παντάπασι*, ὑπάρχουσα παρά τε ταῖς Βυζαντινοῖς ἐν τῇ φράσει *κἂν ὅλως*, καὶ παρ' ἡμῖν σήμερον ἐν τοῖς *καγκανέρας, κἂ λαλιά*. Ὑφιεμένης δὲ δὲ καὶ ἐλαττουμένης τῆς κολαστικῆς ταύτης σημασίας, προῆλθεν ἡ σημασία τοῦ *σχεδὸν, ἕως*, ἀπαντωμένη παρὰ τῷ Πτωχοπροδρόμῳ ἐν τῇ μετὰ τῶν ἀριθμητικῶν συντάξει· *κἂν δεκατέσσαρα*. Ἡ αὐτὴ δὲ αὕτη σημασία τοῦ *σχεδὸν*, ἐλαττωθεῖσα ἐπὶ πλεῖον, εἰς μὲν τὰ *εἷς, ποιὸς (κανεὶς, κάποιος)* ἔδωκεν ὅλως ἀόριστον σημασίαν, καὶ κατέστησεν αὐτὰ ὅμοια τῷ τῶν ἀρχαίων *τις*. Διὰ τοῦτο παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς, ὡς καταστάσης δυσδιαγνώστου τῆς σημασίας ταύτης τοῦ *σχεδὸν* ἐν τῷ *κἂν*, προσετέθη τὸ ω (*ὠκάποιος*), ἐκ τοῦ ταυτοσημάντου τῷ *κἂν* μορίου προελθὼν, τοῦ ὡς (ἕως) δηλονότι. Εἰς δὲ τὰ *κάπου, κάπως, κάτι* ἐξηφανίσθη παντελῶς, μηδόλως διαφέροντα τῶν *ἁπλῶν ποῦ, πῶς, τί*. Τοιοῦτόν τι συνέβη καὶ ἐπὶ τοῦ *ποτὲ*, ἑνωθέντος μετὰ τοῦ τι ἐν τῷ *τάποτε*. Εἰς δὲ τὸ *ποσὸς* ἔδωκε τὸ *κἂν (κἄμποσος)* τὴν αὐτὴν σημασίαν, ἣν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τό τις εἰς τὰς φράσεις *ποσός τις, ὅσος τις* ἔνθα ἐπιτείνεται ἡ ἰδέα τοῦ ποσοῦ. Ὁμοίαν σημασίαν ἔχει παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς τὸ *ὠκάποσος*. Τὸ δὲ οὐδέτερον τοῦ *κἄμποσος* ἀντικαθιστᾷ πάλιν τὴν ἰδέαν τοῦ *τις*, συνημμένου μετὰ ἐπιθέτων· *μέγας τις, ἀγαθός τις* =κἄμποσον μέγας, κἄμποσον ἀγαθὸς, ὡς καὶ τὸ κάτι εἰς θέσιν κατηγορουμένου ἐπὶ τῆς φράσεως· οἴεταί τις εἶναι= νομίζει ὅτι εἶναι κάτι (Λσωπ. συντ. κεφ. δ', 62).

Σημ. Ἡ ὁμιλουμένη λοιπὸν γλῶσσα ἔχει τέσσαρας ἀορίστους ἀντωνυμίας διαφερούσας ἀλλήλων· *κάνείς, κάποιος, τίποτε, κάτι*. Ἡ διαφορὰ μεταξὺ αὐτῶν εἶναι αὕτη. 1) Τὰ μὲν *κάνείς, τίποτε* τίθενται ἐπὶ ἐρωτήσεων, τὰ δὲ *κάποιος, κάτι* ἐπὶ ἀπαιτήσεων ἐκφερομένων ἄνευ ἀρνήσεως. 2) Τὰ μὲν δύο πρῶτα τίθενται πρὸς τούτοις ἐπὶ ἀρνητικῶν λόγων, τὰ δὲ *κάποιος καὶ κάτι* οὐδέποτε. Τὸ *κἂν* λοιπὸν ἔν τε συντάξει καὶ ἐν συνθέσει ἔχει ἐν περιλήψει τὰς ἀκολούθους σημασίας. Σημαίνει 1) τοὐλάχιστον· 2) παντάπασι· *κἂν ὅλως, καγκανέρας, νερὸ κἄ*· 3) σχεδὸν, ἕως· *κἂν δεκατέσσαρα* Πτωχοπρ. 4) δίδει ἀόριστον ἀντωνυμίας σημασίαν εἰς τὸ *κάνείς, κάποιος*· 5) δίδει σημασίαν τοῦ ἐπιτατικοῦ *τις* τῶν ἀρχαίων εἰς τὰ *κἄμποσος, κάτι*· 9) ἀπέβαλεν ὁλοτελῶς τὴν σημασίαν αὐτοῦ ἐν τοῖς *κάπου, κάπως*.

Δ. ΧΡΗΣΤΙΔΗΣ, Σερρᾶτος.

Η ΝΕΑ ΝΙΟΒΗ.

> Dieu brise ce qui refuse de
> se courber sous sa main . . .
> J. Cats.

Πρὸ ὀλίγων ἐτῶν, περὶ τὰ μέσα τοῦ 1832 ἔτους, ἔζη εἰς Ἀνβέρσην πλουσία χήρα τὸ ὄνομα Κλοτίλδη Βαλβούργ. Ἐπειδὴ δὲ ἦτο σπανίας ὡραιότητος καὶ δὲν εἶχεν ἔλλειψιν ἐκείνου τὸ ὁποῖον συνήθως ὀνομάζομεν *πνεῦμα*, ἐπίστευσε, περίεργος ἀξίωσις! ὅτι κατ' ἐξαίρεσιν θὰ ἀπελάμβανε πάσας τὰς ἡδονὰς καὶ εὐτυχίας τοῦ κόσμου. Ἐξ ὅλαι αἱ γυναῖκες τοῦ εἴδους τούτου, ἐφοβεῖτο τὰς σοβαρὰς σκέψεις καὶ τὰς γενναίας συγκινήσεις ὡς οὔσας ἐχθρὰς τῆς γλυκείας καὶ εἰρηνικῆς ζωῆς· διὰ τὸν αὐτὸν λόγον εἶχε καταντήσει ἀναίσθητος εἰς πᾶν ὅ,τι δὲν ἀπέβλεπε τὴν εὐδαιμονίαν της ὅπως τὴν ἐνόει. Οἱ δυστυχεῖς ἦσαν εἰς αὐτὴν ἀντικείμενον ἀδιαφορίας ἂν ὄχι καὶ ἀντιπαθείας· οὔτε δι' αὐτὰ τὰ τέκνα της εἶχεν, ἂν καὶ ἦσαν ὡραῖα ὡς ἄγγελοι, τὴν ζωηρὰν ἐκείνην μητρικὴν στοργὴν, τὸ αἴσθημα τὸ ὁποῖον τελευταῖον ἐγκαταλείπει τὴν ψυχὴν τῆς γυναικός . . . . Ἀλλὰ φόρεμα μὴ ὂν τῆς ἀρεσκείας της, κινεζικόν τι σκεῦος συντριφθὲν, ἡ θέα πολυτίμου κοσμήματος ἐπὶ τοῦ τραχήλου ἄλλης καὶ μυρίαι τοιαῦται ματαιότητες, εἶχον τοσαύτην ἐπιῤῥοὴν ἐπ' αὐτῆς, ὥστε ἐνόμιζες ὅτι ἐγένετο θῦμα τῆς μεγαλητέρας συμφορᾶς.

Ἡμέραν τινα, εὑρίσκετο εἰς μικρὰν αἴθουσαν τῆς μεγαλοπρεποῦς κατοικίας της. Ἐξηπλωμένη εἰς ἀνάκλιντρον ἐρυθρὸν, εἶχε τοὺς ὀφθαλμοὺς προσηλωμένους εἰς τὰς σελίδας μυθιστορίας ὄχι πολλὰ ἠθικῆς. Ἀνεγίνωσκε τάχα; ἴσως· ὅστις ὅμως τὴν ἔβλεπε χωρὶς νὰ τὴν γνωρίζῃ, θὰ ἐνόμιζεν ὅτι ἡ ἀκηδία τὴν ἐμπόδιζε νὰ ἀνοίξῃ ἐντελῶς τοὺς ὀφθαλμούς. Πάντα τὰ ἐν τῷ δωματίῳ ἐδείκνυον τὸν πλοῦτον καὶ τὴν ματαιότητα ἐκείνης ἡ ὁποία κατῴκει ἐκεῖ. Ἐπὶ τῆς ἑστίας ἦσαν πλῆθος ἐξ ἐκείνων τῶν εὐθραύστων πραγμάτων, τῶν ὁποίων ἡ χρῆσις εἶναι αἴνιγμα πρός τε τοὺς ἔχοντας καὶ πρὸς τοὺς βλέποντας αὐτὰ, καὶ τὰ ὁποῖα πολλάκις δὲν διαφέρουσι τῶν παιδικῶν ἀθυρμάτων εἰμὴ κατὰ τὴν τιμήν. Τὸ φῶς τὸ ὁποῖον εἰσήρχετο μετὰ δυσκολίας εἰς τὸ συβαριτικὸν τοῦτο κατάλυμα, δὲν ἦτο καθαρὸν καὶ ζωηρὸν ὡς τὸ φῶς τοῦ ἡλίου, ἀλλὰ διερχόμενον διὰ πυκνῶν παραπετασμάτων μετεβάλλετο εἰς ῥοδόχρουν λάμψιν, ἥτις μετέδιδεν εἰς ὅλα τὰ ἀντικείμενα χρῶμα ἀόριστον.

Ἡ αἴθουσα ὅμως αὕτη ἐζωογονεῖτο ὑπὸ τῆς παρουσίας ἓξ ὡραίων παιδίων τὰ ὁποῖα, φοβούμενα νὰ κάμωσι τὴν παραμικροτέραν ταραχὴν, ἐκάθηντο ἐπὶ τοῦ τάπητος, βλέποντα ζωγραφίας ἐντὸς μεγάλου βιβλίου. Δὲν ἐτόλμων νὰ ὁμιλήσωσι καὶ ἐξέφραζον τὴν χαρὰν ἢ τὴν ἀπορίαν των διὰ σημείων καὶ χειρονομιῶν. Ἐγίνωσκον καλῶς ὅτι ἂν ἔκαμνον τὸν παραμικρότερον κρότον, ἡ μήτηρ των θὰ τὰ ἐξόριζεν εἰς ἄλλο δωμάτιον. Τὸ πρωτότοκον τῶν παιδίων τούτων ἦτο περίπου δώδεκα ἐτῶν, ἐνῷ τὸ νεώτερον θὰ ἦτο μόλις τριῶν· ἦσαν δὲ τρεῖς ἀδελφοὶ καὶ τρεῖς ἀδελφαί, καὶ ἐφαίνετο ὅτι ἠγάπων ἀλλήλους περιπαθῶς· διότι γλυκὺ καὶ ἐράσμιον μειδίαμα ἐλάμπρυνε τὰ πρόσωπά των, καὶ αἱ μικραὶ των χεῖρες συνηντῶντο συχνά. Πολλάκις εἶδον τοιαύτας σκηνὰς ζωγραφισμένας, παριστώσας δηλαδὴ παιδία ὡραῖα ὡς ἀγγέλους, ἔμβλημα τῆς ἀθῴας καὶ καθαρᾶς ἡδονῆς. Ναί, αὐτὸ παρίστανον τὰ ἱλαρὰ ἐκεῖνα πρόσωπα, τὰ ὁποῖα οὐδεμία σκέψις ἐῤῥυτίδου ἀκόμη· ἡ ζανθὴ ἐκείνη κόμη τὴν ὁποίαν δὲν εἶχεν ἐγγίσει οὔτε ὁ χρόνος οὔτε ὁ σίδηρος, αἱ μικραὶ καὶ παχυλαὶ χεῖρες καὶ τὰ τρυφερὰ μέλη τὰ ὁποῖα ἡ ἐργασία δὲν εἶχεν εἰσέτι καταπονήσει, οὔτε αἱ καταχρήσεις δὲν εἶχαν μαράνει . . . ἐν ἑνὶ λόγῳ ἔβλεπες τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν εἰς ὅλην της τὴν φαιδρότητα χαρίεσσαν καὶ πλήρη ζωῆς, ὡς τὰ πρῶτα φύλλα καὶ τὰ πρῶτα ἄνθη τῆς ἀνοίξεως!

Καὶ πιστεύετε ὅτι τὸ βλέμμα τῆς μητρὸς ἀναπαύεται μᾶλλον ἐπὶ τῶν ὡραίων τούτων μικρῶν ἀγγέλων, ἢ ἐπὶ τοῦ βιβλίου διαφθορέως ποιητοῦ; Ὄχι, δὲν τὰ βλέπει· Ἀλλ' ἂν ἡ καρδία της δὲν στερεῖται μητρικῶν αἰσθημάτων, δὲν στερεῖται ὅμως καὶ τῆς ἀγάπης τῶν ἐγκοσμίων.

Πρὸ μιᾶς περίπου ὥρας ἐκάθητο ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρου ἀκίνητος, ὅτε ἡ θύρα ἐκρούσθη ἐλαφρῶς, καὶ ὑπηρέτης εἰσελθὼν καὶ κύψας τὴν κεφαλὴν εἶπε·

— Κυρία, μία γυναῖκα ἦλθε τετράκις πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν καὶ ζητεῖ νὰ σᾶς ἰδῇ. Τὴν ἐδίωξα πάντοτε· φαίνεται πρόστυχη . . .

— Καλὰ ἔκαμες; Πέτρε· ἂς μὲ ἀφήσουν ἥσυχην, δὲν ἠμπορῶ νὰ βλέπω τοιούτους ἀνθρώπους. Ἀλλ' ἐὰν ὁ Κ. Εὐγένιος Δὲ Βαλὰν ἔλθῃ, ὁδήγησέ τον ἐδῶ καὶ δεῖξαι πολὺ σέβας. Τὸν γνωρίζεις; εἶναι ἐκεῖνος ὁ νέος ὅστις μ' ἐσυντρόφευσε χθὲς εἰς τὴν μουσικήν.

Ὁ ὑπηρέτης ἔνευσε διὰ τῆς κεφαλῆς καὶ ἐπανέλαβεν·

— Ἐλησμόνησα νὰ σᾶς εἰπῶ, κυρία, ὅτι ἡ γυνὴ περὶ τῆς ὁποίας σᾶς ὡμίλησα περιμένει τὴν ἀπάντησίν σας. Κλαίει φρικτὰ καὶ φαίνεται ὅτι ἔχει χάριν νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὴν καλωσύνην σας.

Ἡ δὲ Κ. Βαλβούργ ἐγερθεῖσα ἐκτύπησε δίς ἢ τρὶς μετ' ἀνυπομονησίας τὸν πόδα ἐπὶ τοῦ τάπητος καὶ ἀνέκραξε·

— Ποτὲ νὰ μὴν ἔχω ἡσυχίαν! Ἂς ἰδῶμεν· τί εἶδους γυναῖκα εἶναι; πῶς ὀνομάζεται;

— Εἶναι κακῶς ἐνδυμένη καὶ ὀνομάζεται Καρο-

λίνα Σετβάλ' λέγει ὅτι εἶναι ἀνδραδέλφη σας, κυρία.

Μόλις ὁ ὑπηρέτης ἐπρόφερε τὰς λέξεις ταύτας καὶ ζωηρὸν ἐρύθημα ἐχρωμάτισε τὸ πρόσωπον τῆς Κ. Βαλβούργ. Τείνασα δὲ ἡγεμονικῶς τὴν χεῖρα ἀπεκρίθη μετ' ὀργῆς·

— Πέτρε! σὲ ἀπαγορεύω ν' ἀρήσῃς νὰ εἰσέλθῃ ἡ γυναῖκα αὐτή· εἰπέ την ὅτι δὲν εἶμαι ἐδῶ. Πήγαινε.

Ἀλλὰ μόλις ὁ ὑπηρέτης ἐξῆλθε καὶ ἠκούσθησαν εἰς τὴν ἀντιθάλαμον φωναὶ ἀπελπισίας καὶ κρότος πάλης. Ἡ θύρα τῆς αἰθούσης ἠνοίχθη αἴφνης, γυνὴ νέα εἰσέτι ἔδραμεν εἰς αὐτὴν καὶ ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας τῆς Κ. Βαλβούργ, ἥτις ἦτο κατακόκκινος ἀπὸ θυμὸν ἢ ἀπὸ ἐντροπήν, ἴσως δὲ καὶ ἀπὸ τὰ δύο. Ἀνυψώσασα ὑπερηφάνως τὴν κεφαλήν, ἔρριψε βλέμμα καταφρονητικὸν ἐπὶ τῆς ταλαιπώρου ἐκείνης, ἥτις ἔτεινε πρὸς αὐτὴν χεῖρας ἱκετίδας. Ἡ Κ. Βαλβούργ ἔκαμε σχῆμα εἰς τὰ τέκνα της ν' ἀναχωρήσωσι, καὶ εἶπε στραφεῖσα πρὸς τὴν γονυπετοῦσαν γυναῖκα.

— Τί σημαίνουν αὐτά; διατί ὅλη αὐτὴ ἡ κωμῳδία; Εἰπέ με τί με θέλεις;

Ἡ νέα γυνὴ ἀνέβλεψε πρὸς τὰ ὄμματα τῆς Κ. Βαλβούργ μὲ βλέμματα ἱκετευτικὰ ὡς ἐὰν ἔκαμνε παράκλησίν τινα, καὶ εἶπε μὲ φωνὴν πλήρη δακρύων.

— Ὦ κυρία, μή με ὁμιλεῖτε οὕτω πως! Εἶμαι δυστυχεστάτη καὶ εὑρίσκομαι εἰς θανάσιμον λύπην. Λυπηθῆτε ταλαίπωρον γυναῖκα, ἥτις γονυπετῆς ζητεῖ τὴν βοήθειάν σας.

Ἡ ἀναίσθητος ὅμως Κλοτίλδη ἀρῆκε τὴν δυστυχῆ Καρολίναν εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν καὶ ἀπεμακρύνθη ὀλίγα βήματα· μετὰ δὲ ταῦτα ἀναλαβοῦσα τὸ βιβλίον της ἀπεκρίθη μὲ προσποιημένην ἀταραξίαν.

— Δὲν ἔχω καιρὸν ν' ἀκούω ὅλα αὐτὰ τὰ μυρολόγια. Ἐὰν ἐπιθυμῇς τίποτε ἀπ' ἐμὲ ὁ δραματικὸς αὐτὸς τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον ἤρχισες, δὲν θὰ φέρῃ κανὲν ἀποτέλεσμα· ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ἠμπορῶ ν' ἀποφύγω τὴν διήγησιν τῆς ἱστορίας σου, εἰπέ την γρήγορα καὶ ὅσον τὸ δυνατὸν συντομώτερον.

Ἤτον εὔκολον νὰ ἴδῃ τις πόσον οἱ ψυχροὶ οὗτοι λόγοι κατεπλήγωσαν τὴν νέαν γυναῖκα· ἀλλὰ μυστική τις αἰτία τὴν ἠνάγκαζε βεβαίως νὰ τοὺς ὑποφέρῃ, διότι ἔτριβε μετ' ἀγωνίας τὰς χεῖρας καὶ ἡ φυσιογνωμία της ἐφαίνετο ὅτι ἔλεγε· Θεέ μου, Θεέ μου! πρέπει νὰ ὑποφέρω τὴν ὕβριν ταύτην! Καὶ ἀνασκωθεῖσα ἀπεκρίθη ὄχι ἄνευ μικρᾶς τινος ὑπερηφανείας.

— Κυρία, χωρὶς μεγάλην ἀνάγκην δὲν θὰ ἠρχόμην ἔμπροσθέν σας· διότι γνωρίζω ὅτι οἱ συγγενικοί μας δεσμοὶ, ἀντὶ νὰ ἑλκύουν τὴν ἀγάπην διεγείρουν τὸ μῖσός σας. Ἀλλὰ λυπηθῆτέ μας σᾶς παρακαλῶ! σώσατέ μας ἀπὸ τὴν ἀτιμίαν καὶ τὴν δυστυχίαν. Μὴν εἴσθε ἄκαμπτος εἰς τὰς δεήσεις μου... καὶ θὰ εὐλογῶ τὸ ὄνομά σας ὡς ὄνομα ἀγγέλου.

Ἀλλ' ἀντὶ ἀπαντήσεως ἡ Κ. Βαλβούργ λαβοῦσα ἀργυροῦν κώδωνα ἐσήμανεν αὐτὸν δὶς ἢ τρίς.

— Πέτρε, εἶπεν εἰς τὸν εἰσελθόντα ὑπηρέτην, εἰπὲ νὰ ζεύξουν τὴν ἅμαξάν μου.

Καὶ στραφεῖσα πρὸς τὴν κλαίουσαν γυναῖκα.

— Βλέπεις, τῇ εἶπεν, ὅτι ἂν ἐξακολουθήσῃς οὕτω πως, δὲν θὰ ἔχω καιρὸν νὰ σὲ ἀκούσω μέχρι τέλους. Πάλιν σὲ τὸ λέγω ἔσο σύντομος.

Μικρὸν ἐρώτημα, δεῖγμα ἀγανακτήσεως, ἐχρωμάτισε τὰς παρειὰς τῆς ταλαιπώρου Καρολίνης· ἀλλὰ κρατήσασα πάλιν ἑαυτῆς εἶπε μὲ φωνὴν ταχεῖαν.

— Κυρία... ἀδελφή μου... τὸ γνωρίζετε καλῶς ὅτι ἂν καὶ εἴχομεν πάντοτε ἀνάγκην ποτὲ δὲν ἐζητήσαμεν τὴν βοήθειάν σας. Ὁ σύζυγός μου εἶναι δραστήριος, ἐργατικὸς, καὶ εὐχαριστούμεθα μὲ ὀλίγα, ἀλλ' ἡ χεὶρ τοῦ Κυρίου ἔπεσεν ἐπάνω μας. Πρὸ δύο ἐτῶν ἔχασε τὴν θέσιν του καὶ ἀπὸ τότε ἐζήσαμεν μὲ ὑποσχέσεις καὶ ἐλπίδας. Πρὸ ἓξ μηνῶν ἠθελήσαμεν νὰ ἀρχίσωμεν μικρὸν ἐμπόριον, καὶ ἐδανείσθημεν δι' αὐτὸ ἀξιοσημείωτον ποσόν· ἀλλὰ ἀτυχία τις ἄνθρωπος μᾶς ἠπάτησε καὶ ἐχάσαμεν ὅλα. Ὁ σύζυγός μου εἶναι εἰς τὴν φυλακὴν, διότι δὲν ἠμπόρεσε νὰ πληρώσῃ ἓν συνάλλαγμα· ἓν τῶν τέκνων μας εἶναι εἰς τὸ νοσοκομεῖον, τὰ ἔπιπλά μας θὰ πωληθῶν ἐπὶ δημοπρασίᾳ τὴν Παρασκευὴν, μεθαύριον θὰ μὲ διώξουν ἀπὸ τὴν κατοικίαν μου, δὲν ἔχω οὔτε χρήματα, οὔτε ψωμὶ, καὶ πάσχω δι' ὅλους, διὰ τὸν ἄνδρα μου, τοῦ ὁποίου ἡ ζωὴ κινδυνεύει, διὰ τὸ παιδί μου τὸ ὁποῖον θ' ἀποθάνῃ εἰς τὸ νοσοκομεῖον, διὰ τὸ ἄλλο μου τέκνον τὸ ὁποῖον μάτην ζητεῖ τροφὴν ἀπὸ τὴν μητέρα του, καὶ τὸ ὁποῖον ἐντὸς δύο ἡμερῶν θὰ ἴδῃ ὡς καὶ ἐγὼ τὸν δρόμον δι' ἄσυλον καὶ τὰς πέτρας διὰ στρῶμα. Ὦ κυρία, θὰ λησμονήσετε εἰς τοιαύτας περιστάσεις ὅτι τὰ τέκνα μου καὶ τὰ τέκνα σας δὲν ἔχουν διαφορετικὸν αἷμα; Θὰ ὑποφέρετε ποτὲ νέα γυνὴ δυστυχὴς νὰ ἀναχωρήσῃ ἀπὸ ἄλλην μητέρα, χωρὶς νὰ λάβῃ παρ' αὐτῆς καμμίαν παρηγορίαν;

Ἡ Κ. Βαλβούργ προσεβλήθη διότι ἡ ἱκετεύουσα αὐτὴν ἐτόλμησε νὰ τῇ ἀνενθυμίσῃ τὴν συγγένειάν της· τὸ ἐθεώρησεν ὕβριν καὶ ἐξήφθη ὁ θυμός της.

— Καὶ τί ἠμπορῶ νὰ κάμω δι' ὅλ' αὐτά; ἠρώτησε μὲ φωνὴν τραχεῖαν.

— Κυρία, ἀπεκρίθη ἡ ταλαίπωρος μήτηρ κλαίουσα πικρῶς, ἰδοὺ τί ζητῶ ἀπὸ ὑμᾶς. κάμετέ με τὴν χάριν νὰ μὲ δανείσετε τριακοσίας δραχμάς. Μὲ αὐτὰς ἐλευθερόνω τὸν σύζυγόν μου, λαμβάνω τὸ τέκνον μου ἀπὸ τὸ νοσοκομεῖον καὶ πληρόνω τὸ ἐνοίκιόν μας... Συλλογισθῆτε πόσον θὰ σᾶς εὐλογῶμεν... σᾶς, ἡ ὁποία θὰ μᾶς σώσετε ἀπὸ τὸ βάραθρον τῆς δυστυχίας καὶ τῆς ἀτιμίας.

Ὀλίγας στιγμὰς ἐπερίμενε μετ' ἀγωνίας τὴν ἀ-

πάντησιν τῆς Κ. Βαλβούργ, ἥτις τέλος πάντων ἀπεκρίθη.

— Δὲν ἔχω τὴν συνήθειαν νὰ δανείζω χρήματα διὰ νὰ κάμνω ἀγνώμονας. Ἐὰν ὁ σύζυγός σου δὲν ἔζη τόσον καιρὸν βίον ἄχρηστον, δὲν θὰ εὑρίσκεσθε τώρα εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν. Μὴν ἐλπίζεις λοιπὸν ὅτι δίδω τὰ χρήματά μου διὰ νὰ ἐμψυχώσω τὴν ὀκνηρίαν. Πήγαινε καὶ φρόντισε νὰ σωθῆτε ἀπὸ τὴν δυστυχίαν εἰς τὴν ὁποίαν ἐρρίφθητε μόνοι σας. Ἐὰν νομίζῃς ὅτι θ' ἀναλάβω τὴν διατήρησίν σας ἀπατᾶσαι. Δὲν ἤκουσες τί σὲ εἶπα; Πήγαινε, ἰδοὺ ἡ θύρα.

Ὅτε ἡ ταλαίπωρος ἤκουσε τὰς ὑβριστικὰς ταύτας λέξεις ἤρχισε νὰ κλαίῃ ποταμηδόν. Ἐνόμιζε κατ' ἀρχὰς ὅτι θὰ ἀπέθνησκεν ἀπὸ τὴν λύπην της· ἀλλ' αἴφνης εὐγενὴς ὀργὴ τὴν κατέλαβε, καὶ ἀνορθωθεῖσα ἔμπροσθεν τῆς Κ. Βαλβούργ εἶπε μὲ ὑπερηφάνειαν.

— Ἀ, κυρία, δὲν σὲ ἔρθασεν ὅτι διέταξες νὰ κακομεταχειρισθοῦν οἱ ὑπηρέται σου δυστυχῆ μητέρα, ἔμελλε καὶ μὲ τὸ στόμα σου ἀκόμη νὰ ὑβρίσῃς τὴν δυστυχίαν της, ἔμελλε νὰ τὴν διώξῃς ὡς σκύλον; Ἐλησμόνησες λοιπὸν τὴν ἱστορίαν σου; Δὲν ἠξεύρεις πλέον ὅτι ὁ σύζυγός σου ἦτον ἀδελφός μου, καὶ ὅτι τὸ ἥμισυ τοῦ πλούτου τὸν ὁποῖον ἔχεις μὲ ἀφῃρέθη ἀδίκως; Γνωρίζεις ἀκόμη, ὅτι δὲν ἔχεις τίποτε εἰς τὸν κόσμον, καὶ ὅτι ζῆς μόνον μὲ τὰ εἰσοδήματα τὰ ὁποῖα ἀνήκουν μᾶλλον εἰς ἐμέ, ἀπὸ περιουσίαν τὴν ὁποίαν δὲν δύνασαι νὰ κληρονομήσῃς, ἐνῷ ἠμπορεῖ νὰ ἔλθῃ εἰς χεῖράς μου;

Ἡ Κ. Βαλβούργ, ἥτις ἀπὸ τὸν θυμόν της εἶχε πέσει εἰς τὸ ἀνάκλιντρον, ἠγέρθη μὲ ζωηρότητα καὶ ἀνέκραξε μὲ φωνὴν τρέμουσαν.

— Αὐδάθη! τί τρομερὰν συκοφαντίαν λέγεις;

— Συκοφαντίαν! εἶπεν ἡ Καρολίνα, συκοφαντίαν! Ἡ διαθήκη τοῦ Θείου μου δὲν ἔκαμε κληρονόμους τὸν ἀδελφόν μου καὶ ἐμέ; Δὲν κατώρθωσες νὰ παρακινήσῃς τὸν ἀδελφόν μου διὰ τῶν ἐπιβούλων συμβουλῶν σου νὰ μὲ ἀφαιρέσῃ τὸ μέρος τὸ ὁποῖον μὲ ἀνῆκε; Ναὶ, ναὶ, οὕτω πως ἔγειναν τὰ πράγματα, καὶ τὰς τελευταίας ἡμέρας τῆς ζωῆς τοῦ θείου μου σὺ καὶ ὁ ἀδελφός μου κατελάβετε τὴν οἰκίαν του· ἐτολμήσετε νὰ εἰπῆτε ὅτι δὲν ἤθελε νὰ μὲ ἴδῃ, καὶ ἀπέθανε κράζων με ὡς τὸ προσφιλέστατόν του τέκνον. Καὶ τί κακὸν δὲν εἶπες δι' ἐμὲ, εὐγενὴς κυρία; τί συκοφαντίας δὲν ἔρριπτες εἰς τὴν ῥάχιν μου διὰ νὰ ἀποσπάσῃς ἀπὸ τὸν θεῖόν μου δευτέραν διαθήκην καὶ νὰ μὲ ἀφαιρέσῃς ὅ,τι ἡ ἀγάπη του εἶχε προσδιωρισμένον δι' ἐμέ; Γνωρίζω ὅλ' αὐτά· διότι εἰς τὴν ὥραν τοῦ θανάτου του ἐσυγχώρησε τὸν ἀδελφόν μου καὶ ἐσυμφιλιώθη μετ' αὐτοῦ. Δὲν ἦτον τόσον κακὸς ὅσον ἀδύνατος... Σὺ μόνη, κυρία, σὺ μόνη μὲ ἔκλεψες ἐπιβούλως, καὶ τὸ μῖσός σου ἐναντίον μου τὸ ἀποδεικνύει καθαρά.

Ἡ ὀργὴ τῆς Κ. Βαλβούργ ἔφθασεν εἰς τὸν ὑπέρτατον βαθμὸν καὶ ἐξέσπασε μὲ ὕβρεις.

— Πῶς; ἐγὼ σὲ ἔγδυσα! ἐγὼ σὲ ἀφήρεσα! αὐθαδεστάτη! φύγε εἰς τὴν στιγμὴν ἀπὸ τὴν οἰκίαν μου, ἢ σὲ διώκω ὡς τὸ εἶπες πρὸ ὀλίγου ὡς σκύλον!

— Τολμᾷς νὰ μολύνῃς τὴν οἰκίαν μου μὲ τὰς ψευδεῖς κατηγορίας σου! Φύγε σὲ λέγω. Θέλεις δὲν θέλεις θὰ σ' εὐγάλω ἀπ' ἐδῶ.

— Σιώπα! εἶπεν ἡ νέα μὲ ἀτάραχον ἀξιοπρέπειαν· μὴν προσθέτεις τὴν βίαν εἰς τὴν ὕβριν, καὶ μὴ νομίζεις ὅτι σκοπεύω νὰ πάρω διὰ τῶν ἀπειλῶν μου ὅ,τι δὲν μὲ ἔδωκες διὰ τῶν παρακλήσεών μου. Ὄχι, δύνασαι νὰ ῥίψῃς ἔμπροσθέν μου σωροὺς χρυσοῦ, ἀλλὰ ποτὲ δὲν θὰ μολύνω τὰς χεῖράς μου διὰ νὰ τοὺς λάβω. Κράτησε καὶ τὰ χρήματα καὶ τὴν κακίαν σου. Θὰ ὑποφέρω, ἀλλ' εἰς τὰς θλίψεις μου θὰ ἔχω τοὐλάχιστον τὴν παρηγορίαν, ὅτι εἶμαι ἀνωτέρα καὶ καλλιτέρα εὐγενοῦς κυρίας, ἥτις δὲν ἐθεώρησεν ἔγκλημα νὰ ῥίψῃ ὁλόκληρον οἰκογένειαν εἰς τὴν δυστυχίαν!...

Ἡ Κ. Βαλβούργ δὲν ἐδύνατο πλέον ν' ἀπαντήσῃ εἰς τὰς κατηγορίας τῆς κατηγόρου της· μόνον ἡ ἔκφρασις τῶν ὀφθαλμῶν της ἐπρόδιδε τὴν μανίαν της. Δὲν ἐτόλμησεν οὔτε κἂν νὰ κωδωνίσῃ διὰ νὰ μὴ γείνῃ μεγαλήτερον σκάνδαλον, ἀλλ' ἐξηκολούθει ἀκούουσα τὴν νέαν Καρολίναν.

— Μὴ λησμονεῖς, ἔλεγεν αὕτη, μὴ λησμονεῖς τί λέγει ἡ διαθήκη τοῦ Θείου μου· ὅλ' αὐτὰ τὰ ὁποῖα ἀπολαμβάνουν σήμερον τὰ παιδιά σου θὰ ἔλθουν εἰς τὰ ἐδικά μου ἐὰν ἐκεῖνα ἀποθάνουν. Ὥστε ἐὰν ὁ Θεὸς θελήσῃ, θὰ λάβω ἐγὼ ἐνόσῳ ζῆς τὰ πλούτη σου.

Ὅτε ἤκουσεν αὐτὰ μειδίαμα εἰρωνικὸν διεστάλη εἰς τὰ χείλη τῆς Κ. Βαλβούργ, καὶ ἐφάνη ὅτι ἐζωογονήθη.

— Ταλαίπωρε, εἶπε μὲ σταθερωτάτην φωνὴν, ἔχασες τὸν νοῦν σου; σὲ βεβαιῶ ὅτι δὲν ἠξεύρεις τί λέγεις, καὶ τώρα ὅπου τὸ βλέπω συγχωρῶ τὰς μωρὰς ὕβρεις σου. Ἐλπίζεις λοιπὸν, ἀπὸ τὴν τρέλλαν σου, ὅτι τὰ δύο ζαρωμένα τέκνα σου θὰ ζήσουν περισσότερον ἀπὸ τὰ ἐδικά μου, τὰ ὁποῖα ἔχουν τοιαύτην ὑγείαν; Ἐτρελλάθης!...

— Κυρία, ἀπήντησεν ἡ ταλαίπωρος μήτηρ, ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἀναγινώσκει εἰς τὰ βάθη τῆς καρδίας βλέπει τὰς ἐπιθυμίας μου, καὶ γνωρίζει ὅτι θεωρῶ ἀσυγχώρητον ἔγκλημα νὰ ἐπιθυμήσω τὸν θάνατον τῶν ἀγαπητῶν καὶ ἀθώων τέκνων σου. Ὄχι! ὁ Θεὸς νὰ τὰ φυλάξῃ! ἀλλὰ σὺ, κυρία, διατί νομίζεις ὅτι ὁ Θεὸς δὲν δύναται νὰ ἐξαπλώσῃ τὴν χεῖρά του καὶ ἐπὶ τῶν πλουσίων καὶ τῶν εὐτυχῶν τοῦ κόσμου τούτου; Δὲν ἐπισκέπτεται τάχα παρὰ μόνον τοὺς

δυστυχεῖς; Δὲν φοβεῖσαι τίποτε διὰ τὰ τέκνα σου... Δὲν τὰ ἀγαπᾶς λοιπόν; Ἐγὼ, ἂν καὶ εἶμαι δυστυχὴς μήτηρ πολλάκις εἶδα τρέμουσα τὰ ἀσθενῆ τέκνα μου, διότι φοβοῦμαι τὴν τρομερὰν μάστιγα ἡ ὁποία εἶναι ἐξαπλωμένη εἰς τὴν γῆν ὡς μεγάλη συνδόνη.

Ἡ Κυρία Βαλβούργ εἶχε καταπραϋνθῆ ἀφότου ἡ Καρολίνα ἔπαυσε νὰ τὴν κατηγορῇ, καὶ ἀπεκρίθη μὲ εἰρωνείαν·

— Πάντοτε ὁμιλεῖτε περὶ τοῦ Θεοῦ, σεῖς οἱ ἀσήμαντοι ἄνθρωποι. Ἴσως τοῦτο εἶναι διὰ σᾶς εὔκολος παρηγορία· ἀλλ' ἐπὶ τέλους δὲν ἀλλάζουν τὰ πράγματα. Τὰ τέκνα μου δὲν ἔχουν φόβον ν' ἀποθάνουν, πίστευσέ το.

— Κυρία, Κυρία! ἀνέκραξεν ἡ Καρολίνα... Ἀδελφή μου, ἀδελφή μου, μὴν βλασφημεῖς τὸν Θεόν. Πρὸ ὀλίγων μηνῶν ἔζων οἰκογένειαι τῶν ὁποίων ὡς καὶ τὸ ὄνομα ἐσβύσθη ἀπὸ τὴν ἐπιδημίαν!

Ο προφητικὸς τόνος τῶν λόγων τούτων ἔκαμε βαθεῖαν ἐντύπωσιν εἰς τὴν Κ. Βαλβούργ, ἥτις ὠχριάσασα ἠρώτησε μὲ φωνὴν τετραγμένην·

— Τί ἐπιδημία; σὶ ἐπιδημία;

— Ω! κυρία, φαίνεται ὅτι δὲν ἀγαπᾶτε πολὺ τὰ τέκνα σας, διότι ἄλλως θὰ τὰ εἴχετε ἤδη πολλάκις σφίγξει εἰς τὰς ἀγκάλας σας διὰ νὰ τὰ προφυλάξετε, εἰ δυνατὸν, ἀπὸ τὴν τρομερὰν χολέραν...

Ἀίφνης ἀνέριξε καθ' ὅλον της τὸ σῶμα ἡ Κ. Βαλβούργ, καὶ δείγματα τρόμου ἀναφάνησαν εἰς αὐτὴν· ἀλλ' εὐθὺς ἐντραπεῖσα διὰ τὴν συγκίνησιν ταύτην τὴν ὁποίαν ἐθεώρησεν ὡς δεῖγμα ἀδυναμίας, συνῆλθεν εἰς ἑαυτὴν καὶ δακπυλοδεικτήσασα τὴν θύραν εἶπε·

— Σὲ τὸ λέγω διὰ τελευταίαν φορὰν, θέλεις νὰ ἀναχωρήσῃς ἀπ' ἐδῶ, ναὶ ἢ ὄχι; τὰ μυαλόγιά σου μὲ ἐβάρυναν, καὶ σὲ προτρέπω ν' ἀναχωρήσῃς ἂν δὲν θέλῃς νὰ σὲ διώξουν. Μὴν ἐπιστρέψῃς ποτὲ, διότι ἡ θύρα μου θὰ εἶναι πάντοτε κλεισμένη διὰ σέ!

— Φεύγω, ἀπεκρίθη ἡ νέα γυνὴ, ὑγιαίνετε!

Ὅτε ἡ Κ. Βαλβούργ ἔμεινε μόνη δὲν ἐδυνήθη μὲ ὅλας της τὰς προσπαθείας, νὰ διώξῃ ἀπὸ τὸν νοῦν της τὴν λυπηρὰν ἰδέαν τῆς χολέρας· οἱ λόγοι τῆς νέας γυναικὸς ἀντήχουν εἰς κατόπιν τοῦ ἄλλου εἰς τὰ ὦτά της καὶ τὴν ἠνάγκασαν νὰ σκερθῇ σπουδαίως. Δὶς ἔκρουσε τὴν κώδωνα. καὶ τὴν δευτέραν μόνον φορὰν ἐφάνη ὁ ὑπηρέτης· ἀλλὰ τὸ ἦθός του ἦτο τόσον ἀλλοκοτον, τὸ πρόσωπόν του τόσον ὠχρὸν, καὶ αἱ κινήσεις του τόσον φοβισμέναι, ὥστε ἡ Κ. Βαλβούργ ἰδοῦσα αὐτὸν ἀφῆκε φωνήν·

— Πέτρε! ἀνέκραξε, τί τρέχει! διατί εἶσαι τόσον ὠχρός;

— Κυρία, ἀπεκρίθη ὁ Πέτρος μὲ φωνὴν κατατεθλιμμένην, δὲν τολμῶ νὰ σᾶς εἰπῶ τί δυστυχία μᾶς ἀπειλεῖ.

— Πέτρε! Πέτρε! λέγε, σὲ τὸ διατάττω, εἶπεν ὑπολαβοῦσα ἡ Κ. Βαλβούργ.

— Κυρία, ἡ χολέρα εἶναι πλησίον μας, εἰς τοῦ γείτονός μας· τὸ πρωὶ ἀκόμη ὁ υἱός του Βίκτωρ μὲ ἐχαιρέτησε καὶ τώρα εἶναι νεκρός...

Ἡ τρομερὰ αὕτη εἴδησις ἀπεδίωξε πᾶσαν ἐγκόσμιον ἰδέαν ἀπὸ τὴν καρδίαν τῆς Κ. Βαλβούργ, ἥτις καταληφθεῖσα αἴφνης ἀπὸ μητρικὴν στοργὴν, ἤνωσε τὰς χεῖρας καὶ ἀνέκραξεν·

— Ὦ Θεέ μου! τὰ τέκνα μου! Γρήγορα, Πέτρε, φέρε με τὰ παιδιά μου! Εἰπὲ νὰ ἔλθουν ἐδῶ αἱ ὑπηρέτριαι.

— Κυρία, ἀπεκρίθη μετὰ πλειοτέρας λύπης ὁ ὑπηρέτης, τὰ παιδιά σας εἶναι εἰς τὸν κῆπον καὶ φαίνονται ὑγιῆ. Πηγαίνω νὰ τὰ φέρω. Ὅσον δὲ διὰ τὰς ὑπηρετρίας σας σᾶς λέγω ὅτι ἡ μαγείρισσα τὰς ἐτρόμαξε τόσον μὲ τὰ μυρολόγιά της, ὥστε εἶναι περιττὸν νὰ τὰς ἀναζητήσω· ὅλαι ἔφυγαν δρομαίως.

Εὐκόλως ἐνοοῦμεν τὴν λύπην καὶ τὴν ὀργὴν τῆς Κ. Βαλβούργ, ὅτε εἶδεν ἑαυτὴν οὕτω ἐγκαταλελειμένην· ἀλλ' ἡ ἰδέα ὅτι τὰ παιδία της δὲν εἶχαν προσβληθῆ ἀπὸ τὴν χολέραν τὴν ἐνεθάρρυνε.

Μετ' ὀλίγον τὰ τέκνα της εἰσῆλθον εἰς τὴν αἴθουσαν χαίροντα, διότι ἡ μήτηρ των τὰ εἶχε καλέσει· καὶ ἀπεδίωξαν διὰ τῶν ἀσπασμῶν των τὴν λύπην της. Ἀλλ' αὕτη εἶχε παρατηρήσει ὅτι ὁ πρωτότοκός της υἱὸς τὴν ἐπλησίασε τελευταῖος, καὶ δὲν ἐδείχθη πρόθυμος κατὰ τὸ σύνηθες. Ἐνηγκαλίσθη καὶ τὰ ἓξ μὲ ἀγάπην, τὴν ὁποίαν ἕως τότε δὲν εἶχε γνωρίσει, καὶ μετὰ ταῦτα μόνον παρετήρησεν ὅτι ὁ πρωτότοκός της ἦτον ὠχρὸς. Τρομερὸν προαίσθημα τὴν ἔκαμε νὰ ἀνατριχιάσῃ.

— Δὲν εἶσαι καλὰ, παιδί μου; ἠρώτησεν.

— Ὄχι, μαμμά, ἀπεκρίθη ὁ υἱός της· τὰ αὐτιά μου βαΐζουν. Βλέπω φλόγας; ἔμπροσθέν μου... Τώρα μάλιστα πονῶ!

Ἡ Κλοτίλδη ἔδραμεν ὡς παράφρων καὶ καλέσασα τὸν ὑπηρέτην ἀνέκραξε·

— Πέτρε! Ὁ Εὐγένιος ἔχει χολέραν... Γρήγορα, φώναξε ἕνα ἰατρὸν, τὸν πρῶτον τὸν ὁποῖον θ' ἀπαντήσῃς. Στεῖλέ με ὅσους ἀπαντήσεις, πρὸ πάντων μὴν λησμονήσῃς τὸν Κ. Σκίπερς. Εὕρε καὶ μίαν γυναῖκα. Ἀ! Πέτρε σὲ παρακαλῶ, τρέξε μὲ ὅλην σου τὴν δύναμιν· δὲν θὰ σὲ ἀφήσω χωρὶς ἀνταμοιβήν.

Καὶ ἀμέσως ὁ ὑπηρέτης ἀνεχώρησεν· ἡ δὲ Κ. Βαλβούργ ἐπληγίασε τὰ τέκνα της. Ἀλλὰ ποίαν φρικτὴν φωνὴν ἀφῆκεν, φωνὴν θανάτου ὅτε εἶδε τὸν υἱόν της κατὰ γῆς· τὰ μέλη του ἐτανύζοντο ὡς ἂν ἔμελλον νὰ συντριβῶσιν· οἱ πόδες του ἐκινοῦντο σπασμωδικῶς, καὶ οἱ ὀφθαλμοί του βαθύτατα κοιλωθέντες τὸν ἐδείκνυον ὡς πτῶμα ζῶν.

Ὅστις ἔβλεπε τὸν μητέρα αὐτὴν ἐναγκαλιζομένην τὸ τέκνον της καὶ βρέχουσαν μὲ τὰ δάκρυά της τοὺς ἠλλοιωμένους χαρακτῆρας τοῦ ταλαιπώρου τούτου· ὅποιος τὴν ἔβλεπε συνθλίβουσαν τὰ χείλη της εἰς τὰ μελανά του χείλη, καὶ προσπαθοῦσαν νὰ μεταδώσῃ μέρος τῆς ζωῆς της εἰς τὸ πάσχον ἐκεῖνο σῶμα· ὅποιος τὴν ἔβλεπε παραφρονοῦσαν ἀπὸ ἀπελπισίαν, σηκωθεῖσαν καὶ τρέχουσαν μὲ τὸ ἀσθενὲς τέκνον εἰς τὰς ἀγκάλας της, ὡς ἂν ἤθελε νὰ ἀποφύγῃ τὴν καταδίωξιν τοῦ θανάτου· καὶ ὃν ἤκουε τὰς γοερὰς καὶ ἀγρίας φωνὰς αἵτινες ἀντήχουν εἰς τὸ δωμάτιον, αὐτὸς βεβαίως θὰ ἔδιδε τὸ ἥμισυ τῆς ζωῆς του, διὰ νὰ σώσῃ τὴν γυναῖκα ἐκείνην ἀπὸ τὴν θανατηφόρον θλίψιν της. Ἀλλ' ἡ στοργὴ μητρὸς δὲν εἶναι ἀδιάῤῥικτος ἀσπὶς κατὰ τοῦ θανάτου· τὸ παιδίον ἐπάγωσεν εἰς τὰς μητρικάς της ἀγκάλας, αἱ ὁποῖαι τὸ ἔσφιγγον περιπαθῶς. Αἱ παρειαί του συνεστάλησαν ὡς νὰ εἶχεν ἀναλυθῆ ἡ σάρξ ὑπὸ τὴν ἐπιδερμίδα, τὰ μικρὰ δάκτυλά του ἐζάρωσαν ὡς νὰ εἶχον καῆ καὶ οἱ ὀφθαλμοί του ἐμαράνθησαν καὶ ἐθολώθησαν. Καὶ ὅμως δὲν εἶχε χάσει οὔτε τὰς αἰσθήσεις οὔτε τὸν νοῦν του· διότι μεταξὺ τῶν παθημάτων του, ἐχάιδευε τὴν μητέρα του καὶ ἀνέκραζε μὲ φωνὴν ὡς κρυστάλλου κρουσθέντος.

— Νερὸν, νερὸν, διψῶ...

Ἡ μήτηρ τεταραγμένη ἔτρεξεν εἰς τὸ μαγειρεῖον, καὶ ἔδωκεν εἰς τὸ τέκνον της τὸ πρῶτον ὑγρὸν τὸ ὁποῖον εὗρε· καὶ μετὰ ταῦτα ἐπέστρεψεν εἰς τὴν αἴθουσαν ἔτι μᾶλλον περίλυπος.

Ἀπὸ τὴν παραζάλην της δὲν ἤκουσε τὰς γοερὰς φωνὰς τῶν ἄλλων τέκνων της. Τὰ ἀπώθησε μάλιστα ὅταν ἔτρεξαν κατόπιν της.

Ἐνόμιζεν ὅτι φάντασμα τὴν κατεδίωκε ζητοῦν ν' ἁρπάσῃ τὸ τέκνον της. Καταβληθεῖσα ἀπὸ τὴν λύπην ἔπεσεν εἰς τὸν τάπητα μὲ τὸ πολύτιμόν της φορτίον, καὶ οἱ δύο ἔμειναν ἀκίνητοι. Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ μία τῶν μικρῶν της θυγατέρων τὴν ἐπλησίασε καὶ μὲ φωνὴν γοερὰν εἶπε·

— Μαμμὰ καὶ τὰ ἐδικά μου αὐτιὰ βαΐζουν... καὶ ἐγὼ δὲν ἠμπορῶ...

Ἡ Κ. Βαλβούργ προσήλωσε περίλυπον τὸ βλέμμα εἰς τὴν κόρην της τὴν ἐνηγκαλίσθη, τὴν ἔσυρε πλησίον της καὶ ἔμεινεν ἄλαλος μεταξὺ τῶν δύο ἀσθενῶν τέκνων της. Τὰ δὲ ἄλλα ἐσωρεύθησαν περὶ τὴν μητέρα των καὶ ἔκλαιον.

Αἴφνης ἐφάνη εἰς τὴν θύραν τῆς αἰθούσης ἄνθρωπός τις κατάμαυρα ἐνδεδυμένος, ὅστις ὡμοίαζε τὴν ὥραν ἐκείνην ὡ ἄγγελος θανάτου. Ὅτε δὲ εἶδε τὴν λυπηρὰν ἐκείνην σκηνὴν ἔκυψε τὴν κεφαλὴν καὶ ἐσφόγγισε τὰ δάκρυά του.

— Ταλαίπωρε, εἶπε στενάζας.

Τὴν φωνὴν ταύτην ἀκούσασα ἡ Κ. Βαλβούργ ἀνηγέρθη καὶ τρέξασα πρὸς τὸν ἰατρὸν, ἔπεσε γονυπετὴς ἔμπροσθεν αὐτοῦ, ἔτεινεν ἱκετευτικῶς τὰς χεῖρας καὶ εἶπε χέουσα δάκρυα ποταμηδόν·

— Ὦ, ἰατρὲ, λυπηθῆτέ με διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Σώσετέ τα ἀπὸ τὸν θάνατον. Ἰδέτε, πίπτω εἰς τὰ γόνατά σας, φιλῶ τοὺς πόδας σας ὡς δούλη εἰπέτε με, θὰ σώσετε τὰ τέκνα μου;

Ὁ ἰατρὸς ἔσπευσε νὰ τὴν ἀναστήσῃ καὶ ἀπὸ τὴν ταραχὴν τοῦ ἔβαλε τὸν βραχίονα ὑπὸ τὸν τράχηλόν της, δίδων οὕτω πρὸς αὐτὴν ἀπόδειξιν ἐνθέρμου φιλίας. Καὶ αὐτὸς εἶχε καταταραχθῆ. Ἐπ' ὀλίγον ἠτένισε σιωπῶν τὴν Κ. Βαλβούργ ἀλλ' ἀναλαβὼν τὴν γενναιότητά του ἐπλησίασεν εἰς τὰ πάσχοντα παιδία λέγων·

— Ταλαίπωρη μάννα! μὲ κάμνεις νὰ κλαίω ἐνῶ ἔχω ἀνάγκην ὅλης μου τῆς ἀταραξίας. Ἡσύχασε, τὸ κακὸν ἴσως δὲν εἶναι ὅσον τὸ φαντάζεσαι μεγάλον. Ναὶ μὲν ἡ ἀσθένεια εἶναι ἐπικίνδυνος, ἀλλὰ καὶ δὲν εἶναι πάντοτε θανατηφόρος. Καὶ ὅσον τρομερὰ ἂν ἦναι ἡ κατάστασις τῶν παιδίων σου μὲ μένει ἀκόμη μικρά τις ἐλπίς.

Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ὁ ὑπηρέτης ἔφερεν ἄλλον ἰατρὸν, ὅστις εἶπε·

— Πέτρε, ὁδήγησε τὴν κυρίαν σου καὶ τὰ τέσσαρα ὑγιῆ τέκνα της εἰς ἄλλο δωμάτιον ὅσον τὸ δυνατὸν μακρὰν ἀπὸ τοῦτο... Κυρία, τοῦτο εἶναι ἀναγκαῖον· πηγαίνετε καὶ μὴ λυπεῖσθε παρὰ πολὺ, διότι ἡ λύπη σας ἠμπορεῖ νὰ χειροτερεύσῃ τὴν κατάστασιν τῶν παιδίων σας.

Ὅτε ὁ ὑπηρέτης, θελήσας νὰ ἐκτελέσῃ τὴν παραγγελίαν τοῦ ἰατροῦ, εἶπεν εἰς τὴν κυρίαν του ὅτι ἦτον ἕτοιμος νὰ τὴν συντροφεύσῃ, αὕτη ἔδραμε πρὸς τὰ πάσχοντα παιδία της, τὰ ἐνηγκαλίσθη κλαίουσα καὶ ἀνέκραξε μὲ γοερὰν φωνήν·

— Εὐγένιε... Βιργινία!... σᾶς ἀποχαιρετῶ διὰ παντός. Θεέ μου! Θεέ μου! δὲν θὰ τὰ ἴδω πλέον! Καὶ κλονηθεῖσα, παρ' ὀλίγον ἔπιπτεν, ἐὰν ὁ ὑπηρέτης δὲν τὴν ἐδέχετο εἰς τὰς ἀγκάλας του. Ὅτε δὲ τὴν μετέφερεν εἰς μεμακρυσμένον δωμάτιον ἔπεσεν ἀναίσθητος εἰς ἀνάκλιντρον, ἔκλινε τὴν κεφαλὴν εἰς τὸ στῆθος, καὶ μόνον τὰς χεῖρας ἐκίνει ἐνίοτε διὰ νὰ βεβαιωθῇ πῶς τὰ παιδία ἦσαν πλησίον της.

Ὁ ὑπηρέτης ἀφήσας αὐτὴν ὑπῆγε νὰ βοηθήσῃ τοὺς ἰατροὺς, ἀλλ' οὗτοι τὸν ἔστειλαν εὐθὺς ὀπίσω. Ἐπιστρέψας δὲ καὶ ἰδὼν ὅτι ἡ πρωτότοκός της θυγάτηρ εἶχε συμπτώματα ἀσθενείας, ἐπλησίασε σιγὰ καὶ ἀπέσυρεν αὐτήν. Ἀνεχώρει δὲ ὡς κλέπτης ἀκροποδιτὶ διὰ νὰ μὴν ἐννοήσῃ ἡ μήτηρ· ἀλλ' αὕτη ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἀφῆκε φωνὴν ὀδυνηρὰν καὶ σηκωθεῖσα ἀπέσπασε τὸ παιδίον ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ ὑπηρέτου.

— Κλοτίλδη! ἀνέκραξε, προσηλώσασα τὰ βλέμματα εἰς τὴν θυγατέρα της. Ἀγαπητήμου Κλοτίλδη,

σὺ ἡ ὁποία ἔχεις τὸ ὄνομα τῆς μητρός σου θ' ἀποθάνῃς;

Εἶπε καὶ ἠσθάνθη τὰς σπασμωδικὰς κινήσεις τοῦ παιδίου καὶ εἶδε κλεισθέντας τοὺς ὀφθαλμούς του.

— Κλοτίλδη! ἀνέκραξε καὶ πάλιν ὀλοφυρομένη, κύταξε τὴν μητέρα σου, ἀγαπητή μου κόρη! καὶ σὺ μ' ἀφίνεις; ἀλλοίμονον! Ἰδού, Πέτρε, λάβε τὸν ἀγαπητότερόν μου θησαυρόν... ὑγίαινε, ὑγίαινε!

Καὶ ἐπανελθοῦσα εἰς τὸ ἀνάκλιντρον κατέπεσεν ὡς λίθος, κλαίουσα πικρῶς. Μετὰ ταῦτα ἐφάνη ὅτι ἐσωτερικός τις παλμὸς συνετάραξε τὴν ψυχήν της, καὶ σηκωθεῖσα ἐγονάτισε καὶ ἀνύψωσε τὰς χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανόν. Ἡ ἔνθερμος προσευχὴ τὴν ὁποίαν τὰ χείλη της ἐψιθύριζον δὲν ἠκούετο· μόλις αἱ λέξεις, συγχώρησις, χάρις, ματαιότης, ἁμαρτία, ἠκούσθησαν μεταξὺ τῶν στεναγμῶν της. Ὡρώιζε τὴν ὥραν ἐκείνην Μαρίαν τὴν Μαγδαληνὴν μετανοοῦσαν. Ἡ προσευχὴ καὶ ἡ ἐξομολόγησίς της διήρκεσε πολλὴν ὥραν. Ἐγερθεῖσα τέλος πάντων περίλυπος μὲν πάντοτε ἀλλὰ πλέον ἥσυχος, ἔκραξε τὸν ὑπηρέτην.

— Πέτρε, ἠρώτησε, πῶς εἶναι ὁ Εὐγένιος, ἡ Βιργινία καὶ ἡ Κλοτίλδη; Λέγε μὴ μὲ κρύπτῃς τὴν ἀλήθειαν.

Ἀλλ' ὁ ὑπηρέτης χωρὶς ν' ἀποκριθῇ ἔκλαιε πικρῶς.

— Φθάνει, φθάνει! εἶπεν ἐκείνη, ἐννοῶ τὴν λύπην σου! Ὁ Θεὸς τὸ θέλει. Ἔμαθα πρὸ ὀλίγου νὰ ὑποτάσσωμαι εἰς τὸ θέλημά του. Εἴθε νὰ γίνω ἄξια τοῦ ἐλέους του. Ἀλλὰ φεῦ! τὸ αἰσθάνομαι, ἡ δοκιμασία δὲν ἐτελείωσε, Πέτρε! Σὲ παρακαλῶ τρέξε εἰς τὸν συμβολαιογράφον μου, εἰπέ τον νὰ πληρώσῃ σήμερον, εὐθύς, τὸ συνάλλαγμα τοῦ γαμβροῦ μου, ὁ ὁποῖος εἶναι εἰς τὴν φυλακήν. Λάβε καὶ αὐτὸ τὸ βαλάντιον τὸ ὁποῖον ἐμπεριέχει μερικὰ λουδοβίκεια. Δός τα εἰς τὴν Κ. Βαλβοὺρ τὴν ἀνδραδέλφην μου, εἰς ἐκείνην ἡ ὁποία ἦτον ἐδῶ τὸ πρωΐ, καὶ παρακάλεσέ την νὰ ἔλθῃ εὐθὺς ἐδῶ νὰ μὲ ἴδῃ. Εἰπέ την τὴν δυστυχίαν, τὰ πάθη μου, καὶ δὲν θὰ ἀργήσῃ. Τὴν γνωρίζω τώρα!

Ὁ ὑπηρέτης λαβὼν τὸ βαλάντιον ἀνεχώρησεν. Ἡ δὲ Κ. Βαλβοὺρ ἀνακουρισθεῖσα ἀπὸ τὴν προσευχὴν, ἐπλησίασε τὰ τρία τέκνα τὰ ὁποῖα τῇ ἔμενον, καὶ τὰ ἠτένισεν ἀλληλοδιαδόχως μετὰ προσοχῆς. Δὲν παρετήρησε καμμίαν μεταβολὴν εἰς τὴν φυσιογνωμίαν των, καὶ ἤρχισε νὰ τὰ θωπεύῃ καὶ νὰ τὰ φιλῇ μὲ ἔκφρασιν, ἥτις ἐδείκνυεν ἀκόμη τὴν παραφορόν της. Ἐνόμιζες ὅτι παράφρονος χαρὰ ἀντικατέστησεν εἰς τὴν καρδίαν της τὴν λύπην· ἀλλ' ἡ χαρὰ ἦτο πρόσκαιρος. Ἐνῷ καθημένη εἰς τὸ θρανίον παρετήρει τὰ τέκνα της μὲ ἀπερίγραπτον στοργήν, ἡ τρομερὰ χολέρα τὰ εἶχε προσβάλει. Αἴφνης ὁ μικρὸς Φρεδερίκος ἔπεσε κατὰ γῆς ὡς μόλυβδος, καὶ συνεταράχθη σπασμωδῶς· οἱ πόδες του ἐκτύπουν τὸ πάτωμα, καὶ τὰ μέλη του ἐκινοῦντο ὑπὸ τρομερῶν σπασμῶν. Ἀπερίγραπτος ἦτο ἡ λύπη τῆς μητρός· δυσκόλως μάλιστα ἐννοεῖ τις πῶς γυνὴ κατώρθωσε νὰ ὑποφέρῃ τὰ ἀδιάκοπα ταῦτα βάσανα, ἐὰν δὲν ἦτο γνωστὸν ὅτι αἱ ἀλεπάλληλοι συγκινήσεις ἐξαντλοῦσιν ἐπὶ τέλους τὴν νευρικὴν εὐαισθησίαν. Ἐπί τινα ὥραν ἡ Κυρία Βαλβοὺρ ἠτένιζε τὸ παιδίον της, τὸ ὁποῖον ἐκυλίετο εἰς τὸ ἔδαφος καὶ ἐξέσχιζε μὲ τοὺς ὄνυχας τὰς σάρκας του, ἀκίνητος καὶ ἀπολελιθωμένη· ἔπειτα ἀνεσκίρτησε καὶ ἁρπάσασα τὸ παιδίον ἔτρεξε πρὸς τὴν αἴθουσαν ὅπου ἦσαν οἱ ἰατροί. Ἐκεῖ μόνον ἄφηκε φωνὴν καὶ ἔπεσεν ἀναίσθητος εἰς τὸν τάπητα. Ταλαίπωρος μήτηρ! Εἶχεν ἰδεῖ τὰ πτώματα τοῦ Εὐγενίου καὶ τῆς Βιργινίας της.

Ὅτε συνῆλθεν εἰς ἑαυτὴν πολλὰς ὥρας μετὰ ταῦτα, εὑρέθη εἰς τὴν αἴθουσαν καὶ ἐπὶ τοῦ θρανίου τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀφήσει. Νέα γυνὴ ἐκράτει μίαν τῶν χειρῶν της καὶ ἐπροσπάθει περιπαθῶς νὰ τὴν ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν ζωήν. Ἡ Κυρία Βαλβοὺρ περιέφερε βλέμματα ἑτεροπλανῆ εἰς τὸ δωμάτιον, καὶ ἐφάνη ἀναπολοῦσα τὰς ἀναμνήσεις της· ἰδοῦσα δὲ τὰ δύο τέκνα της εἶπε πρὸς τὴν νέαν γυναῖκα μὲ τόνον ζωηρότερον·— Καρολίνα· σὲ ἔσφαλα· ἐφάνην καὶ σκληρὰ καὶ ἄδικος εἰς σέ. Οἱ λόγοι σου ὑπῆρξαν ὡς προφητεία· βλέπεις ὅτι εἶμαι δυστυχὴς καὶ ἐγκαταλελειμένη. Ὁ Κύριος μὲ ἐπεσκέφθη καὶ μὲ ἐτιμώρησε θανατώσασα καὶ τὰ ἀγαπητότερά μου ὄντα. Ἐλπίζω ὅμως ὅτι δὲν θὰ μὲ ἀφήσῃ μόνην εἰς τὴν γῆν. Ἴσως ἐν τῇ ἀγαθότητί του θὰ μὲ χαρίσῃ ἓν παιδίον, ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἔχω ἀνάγκην τῆς συγχωρήσεώς σου. Ὦ ἀδελφή μου! Τὸ σύννεφον τὸ ὁποῖον ἐσκότιζε τοὺς ὀφθαλμούς μου διελύθη. Μὲ συγχωρεῖς; εἰπέ με.

Ἡ νέα γυνὴ ἔχυσε δάκρυα πικρὰ καὶ μὲ φωνὴν ὁλοφυρομένην εἶπε·

— Ὦ Κυρία, παρεκάλουν τὸν Θεὸν διὰ σᾶς. Πρὸ πολλοῦ σᾶς ἐσυγχώρησα. Ἐννοῶ τὴν ὀλίψιν σας καὶ ἐγὼ εἶμαι μάνα καὶ ἀγαπῶ τὰ τέκνα τοῦ ἀδελφοῦ μου ὡς ἐδικά μου. Δὲν θὰ σᾶς ἀφήσω πρὶν σώσωμεν τὰ δυνάμενα ἀκόμη νὰ σωθοῦν. Θὰ κλαύσωμεν καὶ θὰ προσευχηθῶμεν μαζύ, καὶ ἴσως ὁ Θεὸς μᾶς εὐσπλαγχνισθῇ. Ναί, τὸ αἰσθάνομαι θὰ μείνετε μήτηρ καὶ θὰ ἔχετε τὴν εὐτυχίαν νὰ ἴδητε τὸ μειδίαμα ἐκεῖνο διὰ τὸ ὁποῖον τρέμετε.

— Ἄμποτε, Καρολίνα μου, νὰ ἀληθεύσουν οἱ λόγοι σου! Δὲν βλέπεις ὅτι ἡ Ἑλένη μου εἶναι ὠχρά; Ἀλλὰ ἄκουσέ με χωρὶς νὰ μὲ διακόψῃς· δὲν ἐφέρθην τιμίως πρὸς σέ, Καρολίνα μου. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι σὲ ἥρπασα τὴν κληρονομίαν τοῦ θείου σου· εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἤμην ματαία, ὑπερήφανος καὶ σκληρά... ἡ ἀλαζονεία μὲ ἐτύφλωσεν· ἀλλ' ἡ δυστυχία διασκεδάζει μὲ ἀκαταμάχητον δύναμιν τὸ σκότος εἰς τὸ ὁποῖον εὑρισκόμην. Δὲν εἶμαι πλέον ὁποία ἤμην, καὶ

θὰ μὲ ἔκαμνες σήμερον εὐτυχῆ ἐὰν ἤθελες νὰ μὲ ὀνομάσῃς ἐγκαρδίως ἀδελφήν σου. Τώρα ἐννοῶ τὴν παντοδυναμίαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὰς παρηγορίας τῆς προσευχῆς· ἀλλ' ὅλα ταῦτα δὲν ἀρκοῦν διὰ νὰ ἐξιλεώσουν ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος μὲ τιμωρεῖ. Δὲν δύναμαι νὰ σὲ ἀνταποδώσω τὰ πλούτη, τὰ ὁποῖα σὲ ἥρπασα ἀφ' οὗ εἶναι εἰς τὸ ὄνομα τῶν παιδίων μου· ἀλλὰ θὰ τὰ ἀναθρέψω μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι δὲν εἶναι οἱ νόμιμοι ἰδιοκτῆται, καὶ θὰ φροντίσω νὰ θεωροῦν τὴν ἀπόδοσιν τῆς περιουσίας αὐτῆς ὡς ἱερὰν ὑποχρέωσιν. Ὅσον δ' ἐμὲ σὲ λέγω ὅτι ἀπὸ σήμερον, τὸ ἥμισυ τῶν εἰσοδημάτων μου σὲ ἀνήκει...

— Ὄχι, δὲν τὸ θέλω, ἀνέκραξεν ἡ νέα μήτηρ.

— Σὲ ὁρκίζομαι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ἐξηκολούθησεν ἡ Κ. Βαλβοὺρ, ὅτι δὲν θὰ ἐγγίσω πλέον τὸ μερίδιον τὸ ὁποῖον ἀδίκως ἐσφετερίσθην. Σὲ παρακαλῶ, Καρολίνα, ἀδελφή μου, μὴ ἀπορρίπτῃς τὴν αἴτησίν μου. Θέλεις ν' αὐξήσῃς μὲ τὴν ἄρνησίν σου τὴν λύπην μου; Ὦ, ἂν δὲν σὲ καθικετεύω γονυπετῆς, τοῦτο προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀδυναμίαν μου. Ὁμίλησε, Καρολίνα, ὁμίλησε. Δὲν μὲ ἀποκρίνεσαι; Ἡ γενναία καρδία σου δὲν θέλει νὰ δεχθῇ τὴν πρότασίν μου· καλὰ λοιπὸν δὲν σὲ ζητῶ λόγους, δός με μόνον φίλημα συγχωρήσεως καὶ συμφιλιώσεως, καὶ ὁ Κύριος ἂς ἦναι μάρτυς.

Αἱ δύο γυναῖκες ἐνηγκαλίσθησαν περιπαθῶς καὶ ἔμειναν ἐπὶ πολὺ οὕτως ἡνωμέναι. Ἡ σκηνὴ αὕτη εἶχέ τι θεῖον· ἐφαίνετο ὅτι ὁ οὐρανὸς κατέβη εἰς τὴν γῆν.

. . . . . .

Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ ταῦτα δύο γυναῖκες διέσχιζον βραδυπατοῦσαι τὴν ἀγοράν· ἡ μὲν μία ἦτο κάτωχρος καὶ ἐφόρει πένθιμα· ἡ δὲ ἄλλη ἐφαίνετο νεωτέρα καὶ ὀλιγώτερον λυπημένη· μικρὸν δὲ παιδίον ἐβάδιζε μεταξὺ αὐτῶν. Εἰσελθοῦσαι εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐπροχώρησαν πρὸς τὸ ἅγιον βῆμα, καὶ ἐκεῖ ἡ ὠχρὰ γυνὴ ἔβαλε τὸ παιδίον νὰ γονυπετήσῃ, καὶ νὰ σταυρώσῃ τὰς χεῖράς του καὶ εἶπε μὲ περίλυπον φωνήν·

— Παρακάλεσε τὸν Θεὸν, Γουστάβε... παρακάλεσέ τον διὰ τὰς ψυχὰς τῶν ἀδελφῶν σου καὶ εὐχαρίστησέ τον διότι σὲ ἀφῆκεν εἰς τὴν μητέρα σου.

Τὸ παιδίον ὑπήκουσε καὶ ἀφοῦ εὐλαβῶς τὴν κεφαλὴν εἶπε μὲ φωνὴν γλυκεῖαν καὶ συγκινητικήν·

— Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου!

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ.)

ΒΙΩΝ.

ΦΙΛΟΠΑΠΠΟΥ ΜΝΗΜΕΙΟΝ.

Τοῦ γνωστοῦ μνημείου τοῦ Φιλοπάππου μόνος ἐκ τῶν ἀρχαίων ὁ Παυσανίας ποιεῖται μνείαν, ἀλλὰ καὶ οὗτος ἐν παρόδῳ καὶ ἐπιτροχάδην. Ὁμιλῶν περὶ τοῦ *ἀπαντικρὺ τῆς ἀκροπόλεως λόφου*, τοῦ καλουμένου Μουσείου, διότι ἐκεῖ ἦδε πάλαι ὁ Μουσαῖος καὶ ἐκεῖ *ἀποθανὼν γήραϊ ἐτάφη*, προστίθησι τὰ ὀλίγα ταῦτα· « Ὕστερον δὲ καὶ μνῆμα αὐτόθι ἀνδρὶ ᾠκοδομήθη Σύρῳ » (*).

Τίς δὲ οὗτος ὁ Σύρος;

Ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν τὰς ὁποίας ἀναγινώσκομεν κατωτέρω, φαίνεται ὅτι ἦτο ὁ ὑπάτος Φιλόπαππος. Ἄξιον ὅμως σημειώσεως ὅτι τὸ ὄνομα αὐτοῦ δὲν εὑρίσκεται εἰς τὰ χρονικὰ τῶν ὑπάτων. Πιθανὸν ἄρα ἢ νὰ εἶχεν ὀνομασθῇ (designatus), χωρὶς ὅμως καὶ νὰ προφθάσῃ νὰ ἀναλάβῃ τὰ καθήκοντά του, ἢ νὰ ἦτο ἁπλοῦς ἀναπληρωτὴς (suffectus) ἀποθανόντος ὑπάτου.

Τὸ σωζόμενον ἐρείπιον, κοῖλον, ὑψηλὸν 12, 60, κείμενον ἐπ' αὐτῆς τῆς κορυφῆς τοῦ Μουσείου, ἔχει τὸ πρόσωπον, ἠκρωτηριασμένον μὲν πλατὺ δὲ 7, 60, πρὸς τὴν ἀκρόπολιν. Ὁ Stuart, Ἄγγλος περιηγητὴς, δοξάζει, καὶ ὄχι ἀλόγως, ὅτι τὸ μνημεῖον τοῦτο ἀφιερώθη τῷ τελευταίῳ βασιλεῖ τῆς Κομμαγηνῆς καὶ τισι τῶν διαδόχων αὐτοῦ. Σημειωτέον δὲ ὅτι ἡ προσάρκτιος αὕτη χώρα τῆς Συρίας, ἥτις τελευταία ὑπετάγη τοῖς Ῥωμαίοις, δὲν φαίνεται ἐν τῇ ἱστορίᾳ ὡς ἀνεξάρτητον βασίλειον εἰμὴ περὶ τὸ 69 ἔτος πρὸ Χριστοῦ, ὅτε τὴν λοιπὴν Συρίαν εἶχε καθυποτάξει εἰς τὴν Ῥώμην ὁ Πομπήϊος. Ὁ τότε βασιλεύων Ἀντίοχος Α', συμμαχήσας μετὰ τῶν Ῥωμαίων ἐτήρησε τὸν θρόνον, τὸν ὁποῖον κατέλιπεν εἰς τοὺς ἰδίους ἀπογόνους. Ἡ Κομμαγηνὴ, περιελθοῦσα καὶ αὐτὴ κατὰ τὸν θάνατον Ἀντιόχου τοῦ Γ', τὸ ζ'ον ἔτος μετὰ Χριστὸν, εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Ῥωμαίων, ἀπεδόθη τὸ λη'ον πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἀντίοχον Δ' τὸν Ἐπιφανῆ ὑπὸ Καλιγούλα, προστεθέντος μάλιστα καὶ μέρους τῆς Κιλικίας. Οὗτος ὁ Ἀντίοχος ἀνεγνώρισεν ἐκ τῶν πρώτων τὸν Οὐεσπασιανὸν ὡς αὐτοκράτορα, καὶ ὡδήγησε σῶμα ἐπικουρικὸν εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Ἱερουσαλήμ· ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ ὀβ'ον ἔτος συνεμάχησε μετὰ τῶν Πάρθων, ἀπώλεσε τὸ βασίλειον αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον ἑκατοτε ἀπετέλεσε μέρος τοῦ ῥωμαϊκοῦ κράτους.

Καὶ ὁ μὲν ἐκθρονισθεὶς Ἀντίοχος μετέβη εἰς Ῥώμην, ὅπου διήνυσε τὸ λοιπὸν τοῦ βίου τιμώμενος, ἡ δὲ οἰκογένεια αὐτοῦ μετῴκησεν, ὡς φαίνεται, εἰς Ἀθήνας. Τούτου λοιπὸν καὶ τῶν ἀπογόνων αὐτοῦ γίνεται μνεία εἰς τὰς ἐπιγραφὰς καὶ ἐξεικονίζονται διὰ τῶν γλυφῶν τὰ πρόσωπα.

Ἰδοὺ αἱ περὶ ὧν ὁ λόγος ἐπιγραφαί.

Ὑπὸ τετράγωνον σκῆνον ὕψος ἔχοντα 2, 12 καὶ πλάτος 1, 25, καὶ περιέχοντα ἀκέφαλον ἄνδρα καθήμενον, ἀναγινώσκονται τὰ ἑξῆς·

Βασιλεὺς Ἀντίοχος Βασιλέως Ἀντιόχου.

(*) Παυσ. Ἑλλάδ. περιήγ. Τόμ. Α'. Ἀττικά ΚΕ'.

Ὑπ' ἄλλο δὲ ἄγκλμα, ἐ ι πλέον ἠκρωτηριασμένον, ἐντετειχισμένον εἰς τὸν κεντρικὸν σηκὸν, ὑψηλὸν 2, 85 καὶ πλατὺν 1, 85, ἀναγινώσκεται ἡ ἑξῆς ἐπιγραφή·

Φιλό]παππος Ἐπιφάνου Βησαιεύς (*).

Αἱ δύο πρῶται συλλαβαὶ *Φιλο* δὲν σώζονται σήμερον· ἐσώζοντο δὲ ἐπὶ Spon καὶ Wheler, καὶ ἐπὶ τῶν μετ' αὐτοὺς Stuart καὶ Revett.

Ὑπῆρχε δὲ καὶ τρίτος σηκὸς, ἔχτις πιθανὸν νὰ περιεῖχε τὸν ἀρχηγὸν τῆς οἰκογενείας, Ἀντίοχον τὸν Α'.

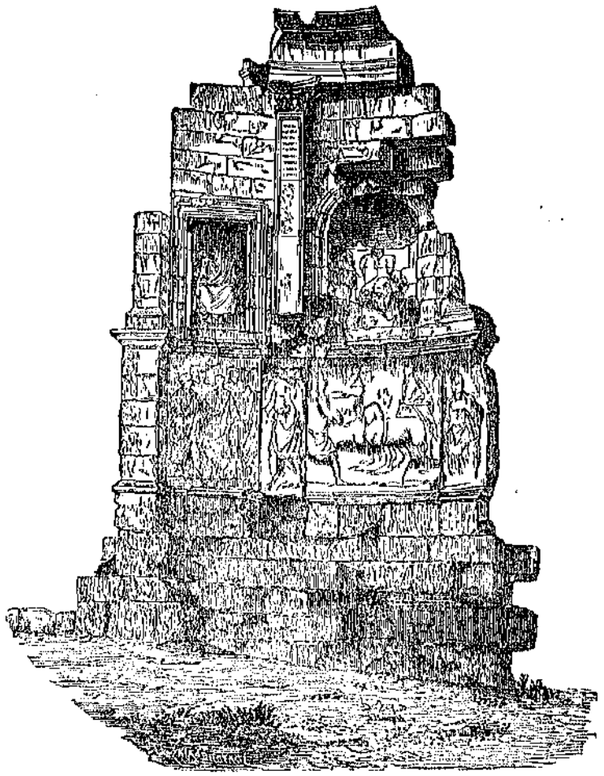

Μνημεῖον τοῦ Φιλοπάππου.

Πρὸς ταῖς δύο ἀνωτέρω ἐπιγραφαῖς σώζεται καὶ τρίτη λατινικὴ ἐπὶ τοῦ διαχωρίζοντος παραστάτου τὸν κεντρικὸν σηκὸν ἀπὸ τοῦ πρὸς ἀριστερὰν, ἡ ἑξῆς·

C. Iulius C. F.
Fab. Antio
chus Philo
pappus Cos
Frater Ar
valis sulle
ctus inter
praetori [an
, os' ab imp

(*) Ἐκ Βήσσης, δήμου τῆς φυλῆς Ἀντιοχίδος.

Caesare
Nerva Traia
no optu
mo augus
to germa
nico Dacico.

Ἤτοι· Γάϊος Ἰούλιος Ἀντίοχος Φιλόπαππος, υἱὸς Γαΐου, ἐκ φυλῆς Φαβίας, ὕπατος, ἀδελφὸς ἀρβάλης, καταταχθεὶς εἰς τοὺς πραιτωριανοὺς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Καίσαρος Νέρβα Τραϊανοῦ τοῦ ἀγαθοτάτου, Αὐγούστου, Γερμανικοῦ, Δακικοῦ.

Ἀδελφοὶ Ἀρβάλαι ἢ Fratres Arvales ὠνομάζοντο δώδεκα ἐκ τῶν ἐπιφανεστέρων πολιτῶν, καθῆκον ἔχοντες νὰ προσφέρωσι δὶς τοῦ ἔτους θυσίας εἰς τὴν Δήμητραν κατὰ τὰς ἑορτὰς τὰς καλουμένας ambarvalia, καὶ συστηθεῖσας ὑπὸ τοῦ Ῥωμύλου. Τὸ ἀξίωμα τοῦτο ἦτο ἐκ τῶν ἀξιολογωτάτων, ἐδίδετο ἐφ' ὅρου ζωῆς καὶ δὲν κατελύετο οὔτε ἕνεκα φυλακίσεως οὔτε ἕνεκα ἐξορίας.

Ὁ Stuart ὑποθέτει ὅτι ἡ λατινικὴ αὕτη ἐπιγραφὴ μαρτυρεῖ τὸν χρόνον καθ' ὃν ἀνηγέρθη τὸ μνημεῖον· καθ' ἡμᾶς ὅμως προσετέθη μετὰ καιρὸν, καὶ ἐπειδὴ ἐχαράχθη εἰς μέρος ἐκ τῶν ἥττον ἐπισήμων,

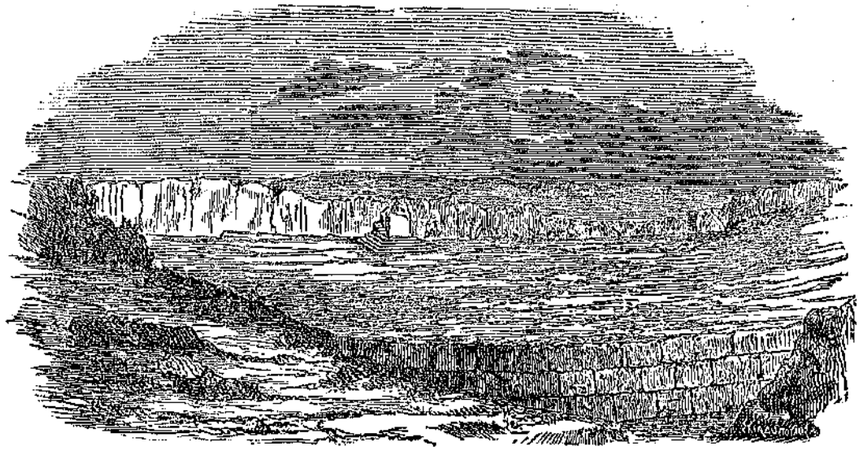

Πτυκὸς ἄκρωψις.

δὲν ἀνάγεται βεβαίως εἰς ἐκεῖνον δι' ὃν ἐγένετο τὸ μαυσώλιον. Ὀρθότερον νομίζομεν ὅτι ἀνάγεται εἰς τὸν κατέχοντα τὸν κύριον σηκὸν, μεταξὺ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἀντιόχου Δ' τοῦ Ἐπιφανοῦς καί τινος ἄλλου βασιλέως ἐκ τῶν προγόνων του, ὑπὲρ τὸ ἀνάγλυφον τὸ παριστῶν, οὐχὶ τὸν θρίαμβον τοῦ Τραϊανοῦ, ὡς ἐπιστεύετο ἐπὶ Spon, ἀλλὰ τὸν τοῦ Τίτου, μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Ἱερουσαλήμ, καθ' ἣν ἐδοξάσθη καὶ ὁ Ἀντίοχος Δ'. Ἐντεῦθεν ἕπεται ὅτι τὸ μνημεῖον τοῦτο ἀνηγέρθη κατὰ τὰ εἴκοσι τελευταῖα ἔτη τῆς πρώτης ἑκατονταετηρίδος ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Τίτου, τῆς τοῦ Δομιτιανοῦ ἢ τοῦ Νέρβα. Ὅτε δὲ μετὰ ταῦτα ἀπέθανε καὶ ἄλλο μέλος τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας καὶ ἀπετέθη εἰς τὸ αὐτὸ μαυσώλιον, ἐχαράχθησαν τὰ περὶ αὐτοῦ εἰς τὸ μόνον καθαρὸν μέρος, τὸν παραστάτην.

Τῆς δὲ τελευταίας ταύτης ἐπιγραφῆς ὁ χρόνος εὑρίσκεται εὐκόλως. Εἰς τὸν Τραϊανὸν ἐδόθη ὁ τίτλος Optumus τὸ 109 ἔτος, ἐνῷ εἶχεν ἤδη τὸν Dacicus. Ὅτε δὲ τὸ 111 ἀπεδίωξε τὸν Χοσρόην ἀπὸ τοῦ κράτους τῶν Πάρθων, ἐπεκαλέσθη καὶ Particus· ἀλλ' ἐπειδὴ εἰς τὴν ἐπιγραφὴν δὲν περιέχεται καὶ τοῦτο τὸ ἐπίθετον, πρόδηλον ὅτι ἐχαράχθη μεταξὺ τοῦ ἔτους 109 καὶ τοῦ ἔτους 111.

Τὸ μνημεῖον, ἐκ πεντελησίου μαρμάρου, ἔκειτο ἐπὶ πέντε σειρῶν λίθων πειραϊκῶν, ἄνω τῶν ὁποίων ἦσαν πολλὰ ἀνάγλυφα, ὧν τινα σώζονται εἰς ἄκρον ἠκρωτηριασμένα. Κατὰ τὸ κέντρον, τὸ κύριον σύμπλεγμα, ὑψηλὸν 2, 60 καὶ πλατὺ 2, 80, παριστᾷ τινα ἐν θριάμβῳ, τὸν Τίτον ἴσως, ἐπὶ τεθρίππου. Ὄπισθεν δὲ αὐτοῦ, ὑπὸ τὸν ἐκ δεξιῶν παραστάτην, ὑπάρχει τις, ὅστις εἰ καὶ καθ' ὑπερβολὴν κεκολοβωμένος, φαίνεται ὅτι εἶναι βάρβαρος. Τὰ ἐκ δεξιῶν ἀνάγλυφα, ἃ τινα δὲν σώζονται, θὰ παρίστανον ἴσως ἄλλους αἰχμαλώτους, ἐρχομένους κατόπιν τοῦ νικητοῦ. Τὰ ἐκ δεξιῶν ἀνάγλυφα ὡς καί τινα ἄλλα σώζονται καὶ σήμερον.

ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΑΣΜΑΤΑ.

—ooo—

1

Ὁ Ῥήγας ἐπρωτόβγαινε λαγὼ νὰ κυνηγήσῃ
κ' ἤτανε οἱ σκύλοι του χρυσοὶ τὰ λάφια του μ' ἀσημι
καὶ τὰ μαλλάκια τῶ σκυλιῶ χρυσὸ μαργαριτάρι.
ἐκράτιε καὶ στὸ χέρι του ἕνα χρυσ' ἀεράκι·
καὶ τ' ἀεράκι τοῦ 'φυγε μπαίνει σὲ περιβόλι
συναφορμῆ τ' ἀερακιοῦ μπαίνει τ' ἀρχονταλόϊ.
Ἐβρίσκει κόρη καὶ ἔπλυνε σὲ γούρνα μαρμαρένια
πούτονε ἀλοφάντινη καὶ μαργαριταρένια.
— δέσε το τό σκυλάκι σου σὲ πέτρα σὲ λιθάρι.
— ἐμένα τὸ σκυλάκι μου λαγοὶ κι' ἀγρίμια πιάνει
μὰ κόρη σὰν ἐλόγου σου δὲν πάει νὰ δαγκάσῃ.
πέμε τα κόρη πέμε τα ποιὰ εἶναι τὰ προικιά σου
ἂν εἶν' τὸ περιβόλι σου μὲ τὰ σαλατικά σου;
— δὲν εἶν' τὸ περιβόλι μου μὲ τὰ σαλατικά μου
μόν' εἶναι τούτη ἡ μηλιὰ ποῦ στέκεται ἀμπροστά μου
ποῦ θὰ σοῦ δώσῃ τὰ προικιὰ ἀφέντη καὶ χαδά μου.
— πῶς εἶναι μπορεζάμενο τὸ ξύλο νὰ μιλήσῃ
καὶ νὰ μοῦ δώσῃ τὰ προικιὰ καὶ νὰ τ' ἀποφασίσῃ;
κ' ἐκεῖ ἐσιούνταν ἡ μηλιὰ κ' ἐπέφτανε τὰ μῆλα
τὰ μῆλα ἐτζακίζονταν κ' ἐγίνοντο τσικίνια.
— μάζοβιε νιέ μου μάζοβιε κάμε σωρὸ μεγάλο
γιὰ νὰ χωστῆς ὡς τὸ λαιμὸ κι' ἂν θὲς καὶ παραπάνω.

2

Κάτω στὴν ἄμμο στὸ λεμονίσκη
ἔβγῆκ' ἕνας νέος νὰ κυνηγήσῃ
δὲν κυνηγάει λαγοὺς καὶ λάφκια
μόν' κυνηγάει τὰ μαῦρα μάθια.

μαῦρά μου μάθια καὶ πλανεμένα
καὶ πῶς κοιμᾶσθε χωρὶς ἐμένα;
— μήτε κοιμοῦμαι μήτε νυστάζω,
ἐσὲ θυμοῦμαι κ' ἀναστενάζω.
— γαϊτάνι πλέκω καὶ δὲν ἀδειάζω
σὰν τ' ἀποπλέξω σοῦ κουβεδιάζω,
— ἀνάβεμά το καὶ τὸ γαϊτάνι
κι' ὅπου τὸ πλέκει κι' ὅπου τὸ κάνει.

3

Μωρὴ συρικοκόκκινη συρικομαυρομμάτα
δέσε τὰ περιστέριά σου μὴν ἔργονται στ' αὐλαῖς μου
ἀλώσουτ' ἀλητρώσετα κι' ἄ βροῦν νερὸ τὸ πίνουν
καὶ μὲ τὰ ποδαράκιά των τὸ χῶμα μου σκαλίζουν.
Θέλω το γὼ τὸ χῶμά μου καὶ πύργο θὲ νὰ κτίσω
καὶ πύργο καὶ 'λιτριβίδιό κ' ἀνώγια καὶ κατώγια
γιὰ ν' ἀναβαίνω νὰ θωρῶ τοῦ φράγκου τὴν ἀρμάδα·
ἐμπρὸς πηγαίνουν τὰ μικρὰ καὶ πίσω τὰ μεγάλα.
ἔτες ἐξεκινήσασι μιὰ κανονιὰ ἐρρίξαν
τὰ νεραλάκια τ' οὐρανοῦ ἐστριφογυρισθῆκαν
τῆς κοπελιᾶς τὰ μάγουλα ἐβροδοκοκκινῆσαν.

4

Ἐσὺ μάνα μαλλώνεις με κ' γὼ νὰ φύγω θέλω
νὰ 'χθῇ μάνα τ' Ἀγ-Γιωργιοῦ νὰ πᾷς στὸν ἀγ Γιώργι
νὰ δῇς τὸ τόπο μ' ἄδειανὸ καὶ τὸ στασίδι μ' ἄδειο
τότε μάνα θὰ τρελαθῇς νὰ πάρῃς τὰ σοκάκια
καὶ στὸ γιαλὸ θὰ κατεβῇς τῆς ναύταις νὰ ρωτήξῃς.
ναύταις μου δὲν τὸν ἴδετε καὶ μένα τὸν υἱό μου;
ἐψὲς ἀργὰ τὸν εἴδαμε στῆς Μπαρμπαριᾶς τὰ μέρη,
κ' εἶχε τὴν ἄμμο πάπλωμα καὶ τοὺς ἀγροὺς σεντόνι,
τὰ χοχλιδάκια τοῦ γιαλοῦ εἶχε γιὰ μαξελλάρι,
ἄσπρα πουλιὰ τὸν τρώγασι μαῦρα τὸν τριγυρνοῦσι
κ' ἕνα πουλὶ καλὸ πουλὶ ἀπὸ τὸ νιὸ δὲν τρώει.
φάε καὶ σὺ καλὸ πουλὶ 'π' ἀνθρεισμένου πλάταις
νὰ κάμῃς πῆγυ τὸ φτερὸ κι' ἀπιθαμὴ τὸ ζίγκι.

5

Σαράντα κλέφταις ἤμεθα σαράντα χαμοκλέδες
κ' ἐτρώγαμε κ' ἐπίναμε κρέατα σουβλισμένα
κ' εἴχαμε καὶ γλυκὸ κρασὶ ἀπὸ τὰ μοναστήρια.
κ' ἐκάμαμ' ἔρκο στὸ χριστὸ καὶ τ' ἅγιο εὐαγγέλιο.
ἂν ἀξιοστάσῃ καὶ κάνεις μαζὶ νὰ τὸν τραβοῦμε,
κι' ἀκόμ' ὁ λόγος ἔστεκε ἀξιώστησ' ὁ καλλίτερος.
σαράντα μέρας τὸν τραβοῦν σαράντα μερονύκτια,
τρυπήσανε κ' ἡ πλάταις του κ' ἔπεσαν τ' ἔρματά του,
καὶ πέσανε κ' οἱ φυντάις του πῆγε στὰ γόνατά του.
τότε ἀπιλογήθηκε γυρίζει τόνε λέει·
κάρεσέ με κι' ἄφιξε με σὲ μιὰ ψηλὴ βαγοῦλα.
γυρίστε με τὰ πίσθι μου μὴ τὴ δῶ ποῦ πᾶτε·
κ' ἂν πᾶτε καὶ καμμιὰ φορὰ σὺ 'ρθῃς σὺ λιλάτι,
μὴ πῆτε πῶς ἀπέθανα μήτε πῶς μὲ σκοτώσα
πῆτε πῶς ἐπαντρεύθηκα· πῆρα τὴν πλάκα πιθερά
τὴ μαύρη γῆς γυναῖκα, τὰ χοχλιδάκια τοῦ γιαλοῦ
πάρ' ἀδελφαξαδέλφια.

6

Ποιός εἶδε φηλωκὸ παπὰ καὶ διάκο γκαστρωμένος;
μ' γὼ 'δα φηλωκὸ παπὰ καὶ διάκο γκαστρωμένο.
μαγὼ 'δα καὶ τὸ μόρμηγκα μὲ τὰ βωρλὰ ζωσμένο.
στὴ ῥοῦθιά ἀνέβηκε νὰ κάψ' ἀλετροπόδια·
κ' ἡ ῥοῦθιά τανε κακὴ καὶ πέφτει καὶ σκοτώθη.
τραβοῦν ἡ μυίγες τ' ἄντερα κ' ἡ σφίγκες τὸ κουφάρι
κ' ἡ μάνα του ἐφώναζε κρίμα στὸ παλικάρι.

7

Ὁ ἔρωτας ἀπέρασε κι' ὁ νιὸς ὅπου μ' ἀγάπα
κ' εἶπέ μου γιὰ σου λιγερὴ γιὰ σου παιγνιδομάτα.
αὔριον θὲ νὰ παντρευθῶ κ' ἔλα νὰ μπῇς κουμπάρα.
ἀ νὰ τὸ πῶ τῆς μάνας μου κ' ἔτι μοῦ πῇ θὰ κάμω.
στολίσου θυγατέρα μου καλλίτερ' ἀπὸ νύφη
βάλε βαγίτζα ἀπ' ἐμπρὸς βαγίτζα ἀπ' ὀπίσω
τὴν ἄμμο τὴν ἀριθμητὴ βάλε μαργαριτάρια,
τὰ χοχλιδάκια τοῦ γιαλοῦ βάλε παρανυχίδες,
τρεῖς μέραις τὴ στολίζανε καὶ τρεῖς μερονυκτάδες·
παπᾶς τὴν εἶδε κ' ἔσφαλε, διάκος τὸ νοῦ του χάνει.
ψάλλε παπᾶ σὰν ἔψαλλες διάκε σὰν καλαγάρχας
καὶ σεῖς μικρὰ διακόπουλα τὸ κυριελέσο λέτε.
ἀλλάξετε τὰ στέφανα βάλτατε τσὴ κουμπάρας.
ἀλλάξανε τὰ στέφανα βάλαντα τσὴ κουμπάρας.
ἐπρόβαλε ἡ μάνα της ἀπὸ τὸ παραθύρι.
καλός τανε τὴν κόρη μου τὴν καλορίζικί μου.
κουμπάρα μοῦ τὴν πήρανε νύφη μοῦ τὴν ἔφεραν.
ἐπρόβαλε ἡ μάνα της ἀπὸ τὴν πορτοπόδλα
καλός τανε τὴν κόρη μου τὴν κακορίζικί μου
νύφη μοῦ τὴν ἐπήρανε κουμπάρα μοῦ τὴ φέραν.

8

Στὸν ἀγ Γιώργι γίνεται μικρὸ πανηγυράκι·
καὶ σφάζουν γίλια πρόβατα καὶ πεντακόσια γίδια·
τρῶτε καὶ πίνετε παιδιά κ' ἔχετε καὶ τὴ νοῦ σας
γιατ' ἀ ῥιβάρῃ ὁ Τσαμαδὸς χαλᾷ τὸ πανηγύρι.
ἐκεῖ ῥιβάρ' ὁ Τσαμαδὸς κ' ἔλα τὰ ὄρη ἐτρέκαν
ἐκράτει καὶ στὰ χέρια του δέντρη ξεριζωμένα,
κι' ἀπάνω στὰ κλωνάρια των ἀνθρώπους κρεμασμένους.
τ' ἀσκέρι ἐσκορπίσθηκε τῆς χήρας υἱὸς 'παμένε,
σὲ μαρμαλόνι μπαίνουσι οἱ δυὸ γιὰ νὰ παλαίψουν.
ἐκεῖ ποῦ πιάν' ὁ Τσαμαδὸς τὸ αἷμα πᾷ κατάμι
καὶ ἐκεῖ ποῦ πιάνει τὸ παιδὶ τὰ κόκκαλα τσακίζει
— Στάσου μωρὲ παιδὶ στάσου νὰ σ' ἀρωτήξω
ποιὸς εἶναι σέν' ὁ κύρις σου καὶ ἡ μάνα σου ἡ σκύλα;
— ὁ Τσαμαδὸς εἶν' κύρης μου, καὶ μάνα μου ἡ χήρα.
ἀπὸ τὸ χέρι τὸν ἀρπᾷ στῆς μάνας του νὰ πάνε
ἀπὸ μακρὰ τοὺς ἔθωρεῖ καὶ τράπεζα τοὺς στρώνει
στὸ Τσαμαδὸ ὅλνει κρασὶ στὸ υἱό της τὸ ψαρμάκι.

9

Μιὰ κόρη ἐκατέβαινε μερι' ἀπ' τὸ ποταμὸ
φορεῖ χαρὰ φουστάνι φλουράκι στὸ λαιμό,
βαρὺ σταρὶ τσελίκα καὶ κοντὸ σκοινί,
νὰ πάῃ στὸ πηγάδι νὰ τσ' εὕρουν ἀφαρμή
κ' ἡ κόρη ἀπ' τὸ φόβο κι' ἀπὸ τὴν ἐντροπή.
κόβει τὰ μαλλιά της κ' ἔκαμε σκοινί.
τότε τὴν συντηρῶ τότε τσὴ ὁμιλῶ
φαρμάκεψε τὸ γέρο καὶ πάρ' ἐμὲ τὸ νιό.
δὲν τόνε φαρμακεύω τὸ γέρο μου.
γιατὶ μικρὴ μὲ πῆρε δώδεκα χρονῶ,
καὶ μὲ βαγκλαδίζει σὰν τὸ βασιλικό.

40

Σαράντα παλληκάρια
κάνουν χάδια στὴ Διαμάντα
κι' ἄλλα σαράντα τέσσερα
τοῦ Κονσάλου ξέχωρά.

περικαλῶσε κόνσολέ μου
φίλε μου καὶ μπιστικέ μου
νὰ μοῦ δώσῃς τὴ Διαμάντα
τὴ ξαθὴ τὴ μαυρομμάτα.
τὴν Διαμάντα δὲ σᾶς δίδω
τ' ἄλογό μου σᾶς χαρίζω,
τ' ἄλογό μου τὸ φραγκάτο
τὸ χρυσοχαλιναράτο.
καὶ ἄ πῇς καὶ γιὰ τὴ σέλα
ξαγοράζει σε καὶ σένα,
καὶ τὰ προχαλιναρά του
ἀγοράζου τὴν κερά του.
ἡ μάνα τση τὴν ἔκλαιγε
μυρολογιὰ τσὴ ἔλεγε.
σῶπα μάνα μὴ με κλαῖς
μυρολόγια μὴ μου λές,
κάνετέ μου λειτουργαῖς
καὶ παράκλησεις πολλαῖς.
δευτέρα βάνουν τὰ παναιὰ
τὴ τρίτη μηδὲ κι' ἡ φανιά,
μὲ στὴ μέση τοῦ πελάγου
Μπαρμπαρέσοι τὴν ἐπιάσαν,
καὶ τὴν πᾶν στὴ Μπαρμπαριὰ
μὲ χαραῖς καὶ μὲ βιολιά,
καὶ τὴν πᾶνε στὴ φραγκιὰ
μὲ σπαθιὰ τριγυριστά,
καὶ καθίζει στὸ καφέσι
κι' ἔσραψε καὶ τὸ καφέσι
σὰν τὴν ἄστραπ' ὅτες πέσῃ.
πᾶν καὶ λένε τοῦ παπᾶ
μιὰ κόρη ἦρχεν ἐπᾶ
κ' ἔχει πόδια μαρμαρένια
χέρια μαργαριταρένια.
κ' ὁ παπᾶς ἤτανε γέρως
δυὸ σπαθὶ ἦτο ζωσμένος
κ' ἤθελε νὰ τὴν ἐδῇ
τοὔρχε κάστισι πολλή.
— κόρη μου μὴν τραπῇς
τὴ γενιά σου νὰ πῇς
— τοῦ Παλὶ σπανὶ 'μαι κόρη
καὶ τοῦ Πάλι σπάνι 'γκόνη.
— μωρὴ τουρκοφιλημένη
μωρὴ τουρκοαγαπημένη.
— σῶπ' ἀφέντη σῶπα ῥάγα
μὰ ἐγὼ φιλὴ δὲν ἴδα
εἶχα 'γὼ κερὰ καλὴ
κ' ἤτα καὶ τιμητική,
καὶ τὸ Χὰκ Μαλὴ Μαγιβάλι
ἔξω τό 'γαζε τὸ βράδυ.

44

Ἀετὸς περνᾷ σπουδακτερὰ στὰ δάση ἀπὸκάτω
καὶ κελαδάει χλιβερὰ κ' ἡ πέρδικα 'κοιμᾶτο.
—ξύπνησε πετροπέρδικα καὶ γλυκοσυνοδιά μου
ν' ἀκούσῃς πῶς κακονυκτῶ γιὰ λόγου σοῦ κυρά μου.
ν' ἀκούσῃς πῶς κακονυκτῶ κι' ὡς τσὴ αὐγαῖς γυρίζω
γιὰ σένα τὸ κορμάκι μου τοῦ χάρου τὸ χαρίζω.
—γροικῶ σου πῶς κακονυκτᾷς κι' ὡς τσὴ αὐγαῖς γυρίζεις
πέρδικα ναύρῃς νὰ νευθῇς γιὰ κεῖνο τριγυρίζεις.
—ἐγὼ πέρδικα δὲν ψηφῶ μήτε νὰ τὴν ἐπιάσω
μονάχα τ' ἀγκαλάκιά σου κυρά μου ν' ἀγκαλιάσω.
— ἔτσι τὸ ζάρετε οἱ νιοὶ ὡς τὸν καρπὸν νὰ φᾶτε
καὶ ἐπειτῆς φᾶτε τὸν καρπὸ τὸ δέντρι λησμονᾶτε.
—ἀ βουληθῶ νὰ σ' ἀρνηθῶ καὶ νὰ σὲ λησμονήσω
τὴ νιάτη μου στὸ κάτεργο νὰ τήνε καταλύσω.
κι' ἀμόνω σου τὴ νιότη μου ποῦ χεις πολλὰ καμένη
κι' ὅτες γυρίσω νὰ σὲ δῶ τρομάρα μ' ἀναιβαίνει.
— λέγω σου τ' ἀφέντη μου κι' ἄ θὲς νὰ μὲ κερδέσῃς
τὴν πέρδικα ποῦ ἀγαπᾷς νὰ τὴν ἐξεμπερδέψῃς
— βλα μου τὰ ξεμπέρδεψα καὶ σένα νὰ κερδέσω
καὶ κόψε μου τσὶ κυνηγοὶ ὅτες ποῦ θέλω φτέξω

42

Πουλάκι ἀκελάδησε τσὴ Μπαρπαριᾶς τὰ μέρη.
δὲν ἐκελάδιε σὰν πουλὶ μηδὲ σὰν χελιδόνι
μόνο κελάδιε κ' ἔλεγε γιὰ τὰ ξενιτεμένα,
γιὰ τὰ μακριὰ γιὰ τὰ κοντὰ γιὰ τ' ἀλαργαρισμένα,
βασιλιοπούλα τ' ἄκουσε ἀπ' ἄριο παραθύρι·
— πουλὶ νὰ 'χα τὴ χάρι σου καὶ νὰ 'χα τὴ λαλιά σου
καὶ νὰ 'χα τσὴ φτερούγιαις σου κοράκια στὸ λαιμό μου.
— γιὰ δέτε τί μοῦ γύρεψε τοῦ βασιλιὰ ἡ κόρη
ποῦ ἀναμένει βασιλιὰ ν' ἄρθῃ νὰ τὴν ἐπάρῃ.
καὶ 'γ' ἀναμένω κυνηγὸ γιὰ νὰ μὲ κυνηγήσῃ
γιὰ νὰ μὲ βάλῃ στὸ κλουβὶ καὶ νὰ μὲ βασανίσῃ.

ΣΥΛΛΟΓΗ

λέξεων φράσεων καὶ παροιμιῶν

(Συνέχ. Ἴδε φυλλάδ. 305.)

—ooo—

Κούγουπας— οὔπου— ὁ κώνωψ καὶ μεταφ. ὁ μέθυσος ὡς ἡ φρ. « ἔγεινε κούνουπας ».

Κούτουρος (ἐκ τοῦ κοντὸς— οὐρά)' παρ' ἄλλοις κουντουράδης ἢ κουτσονούρης, ἄνευ οὐρᾶς ἢ μὲ κοντὴν οὐράν. « Σκύλος κούντουρος δὲν εἶναι μέσα ». Ἐν Μυκόνῳ λέγεται « νὰ μὴν ἔμπῃ μὲς τ' ἀμπέλι μήτε σκύλος κούντουρος », ὅταν κυρίως ὁ καρπὸς ἦναι εἰς τὴν ἀκμήν του διὰ νὰ μὴν κτυπηθῇ καὶ πέσῃ.

Κουντοὺς — Εἶδος ἀγγείου πηλίνου· πληθυντικ. Κουνενά.

Κουρὰ (ἡ) τὸ ὑποθετὸν (Suppositoire). Τὸ ποθητὸ, παρ' ἄλλοις.

Κούρβουλα (τά) τὰ στελέχη τῆς ἀμπέλου· τὰ κούτσουρα παρ' ἄλλοις.

Κουρέλλια — τὰ ῥάκη· καὶ *κουρελλιάρης* ὁ ῥακενδύτης, *κουρελλιάζω* κάμνω κουρέλλια καταξεσχίζω.

Κουρεμπέτσης — ὁ ἔχων κουρεμένας τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς, ὁ κουρέας· τῶν ἀρχ. παρομ. « Κούρεψε τ' αὐγὸ καὶ πάρε τὸ μαλλί του ».

Κουρκουμίδα (ἐπίῤ.) ὀκλαδὸν— « κάθεται κουρκουμίδα. » (παρ' ἄλλοις *ἀνακούρκουδα*— μὲ λυγισμένα γόνατα (accroupi).

Κουρκούτι— Εἶδος χυλώδους τροφῆς μετ' ἀλεύ-

ρου (ἰδὲ ψιρούκι) καὶ ἡ παροιμ. «Ὅπου καῇ στὸ κουρκούτι φυσᾷ καὶ τὸ Γιαγούρτι ».

Κουρούπι — Εἶδος πηλίνου ἀγγείου ἀχρήστου, καὶ μεταφ. « τί κουρούπι ποῦ εἶναι αὐτός ; »

Κούρταλα καὶ κουρτσαλάκια (μετάθ. στοιχ.) ἐκ τοῦ ἀρχαίου κρόταλα) = τὰ χειροκροτήματα ἢ καλαμάκια.

Κουσέμπα (τὰ) Διαβολαὶ — συκοφαντίαι ἐμβαλλόμεναι μεταξὺ ἀνθρώπων ἢ οἰκογενειῶν καὶ διεγείρουσαι ἔριδας. Παρὰ Ῥοδίοις κουρέτα (πληθ. μόνον).

Κουσεγιαθόρος. ἴδ. Κορκοσούρης.

Κούσκουρας. Ἐξόγκωμα ἢ ἔκφυμά τι ἐπὶ τοῦ σώματος.

Κούσκουρας ἢ πάσπαρος καλεῖται ἡ στερεὰ καὶ πετρώδης γῆ.

Κουτάβι — τὸ νεογνὸν κυρίως τῶν σκύλων, λέγεται καὶ κουλούκι.

Κουτάλα— ἡ ὠμοπλάτη. *Ζερβοκουτάλα* ὁ ζερβόχειρ μεταφορ.

Κούτι. Λέξις συνήθης πρὸς διωγμὸν τῶν γάτων. καὶ ἡ παροιμία. « Κούτι κούτι γαργαλάκι νὰ σὲ βάλω στὸ σακκάκι ».

Κουτούκι — Κορμὸς δένδρου — κούτσουρο μεγάλο, καὶ μεταφορικῶς « Μεθυσμένος κουτούκι ».

Κουτουλῶ— Τὸ παρὰ τοῖς ἀρχ. κορύπτω, ὠθῶ, ἢ κτυπῶ μὲ τὰ κέρατα. « Μὴ σε κουτουλήσῃ τὸ βούδι ».

Κουτουπόρω — Ἐπιτίθεμαι κατά τινος διὰ τῆς βίας καὶ ἰδίως ἐπὶ γυναικὸς δι' ἄσημον σκοπόν.

Κούτσουπο — τὸ μικρὸν καὶ νεοφανὲς κέρατον προβάτου ἢ αἰγός.

Κουτσουρίζω— κόπτω τὰ ἄκρα ἢ ἀκρωτηριάζω τι, κυρίως ἐπὶ δένδρων καὶ φυτῶν.

Κουτσουλέω — ἡ κόπρος τῶν πτηνῶν.—« Πέρασε καὶ ἄφησε τὴν κουτσουλιά του.

Κουκουνάδες. Τὸ φυτὸν τοῦ μήκωνος ἢ παπαρούνας. Παρ' ἄλλοις Κουσουνάδες.

Κουτρούλης. Ὁ ἄνευ καλύμματος ἢ ἄνευ τριχῶν τῆς κεφαλῆς· καὶ μεταφορικῶς ὁ εὐτελὴς δοῦλος, καὶ *κουτρούλα* ἡ πρόστυχος γυνὴ ἡ περιφερομένη εἰς τὰς ὁδοὺς ἄνευ καλύμματος τῆς κεφαλῆς καὶ *δεκούτρουλος* ὁ ξεσκούφωτος.

Κουτρούλες λέγονται αἱ κεφαλαὶ τῶν σταχύων αἵτινες πίπτουν καὶ συλλέγονται ἐν καιρῷ θερισμοῦ· ἔτι δὲ εἶδος ἀγκιναρῶν.

Κουτρούνια καὶ *κοτρόνια* καλοῦνται οἱ ἀπότομοι βράχοι.

Κουφάλα τὸ κούφωμα τοῦ σεσηπότος ὀδόντος.

Κουφοβράζει καὶ *κουφοκαίει* (τρ. πρ.) λέγεται εἰς πᾶν ὅ,τι σιγοβράζει δι' ὀλίγου πυρός. *Κουφόβραση* καὶ *κουφόκαψα* λέγεται ὁ ὀχληρὸς καύσων κατά τινας ἡμέρας τοῦ φθινοπώρου καὶ τῆς ἀνοίξεως.

Κουφοβροντὴ ἡ ὑπόκωφος βοὴ τῶν βροντῶν κατὰ τὸ φθινόπωρον.

Κούφτι «Γέρος κούφτι» λέγεται ὁ ὑπέργηρος ἄνθρωπος.

Κόψη (ἡ) τὸ κοπτερὸν μέρος τῶν μαχαιρίων (le tranchant) καὶ τὸ ὀξὺ καὶ γωνιῶδες μέρος διαφόρων πραγμάτων. *Κόψη* καλεῖται καὶ ὁ κνησμὸς ὁ προερχόμενος ἐκ τῆς ἐπαφῆς τοῦ νέου καρποῦ, τοῦ λεγομένου σριγαδίου (σίτου καὶ κριθῆς μεμιγμένων).

Κράξη (ἡ) τὸ κράξιμον ἢ ἡ φωνὴ τοῦ ἀλέκτορος. «Κράζει ὁ πετεινός. καὶ «Πρώτη Κράξη Πετεινοῦ.» καὶ ἡ φράσ. ἔκραξε ἢ κράζει ὁ κούκκος διὰ τὸν δεῖνα, τουτ. τὸν εὐνοεῖ ἡ τύχη.

Κρασοκατάνυξη (ἡ) ἡ τῶν μεθυόντων συγκίνησις ἐν καιρῷ εὐθυμίας.

Κράτα κατὰ συνίζησιν ἀντὶ κράτα· καὶ *κρατσολαία* ἀντὶ κρεατοελαία, ἀκροχορδὼν (verrue)· ἡ ἐκφυομένη σαρκώδης ἐλαία ἐπὶ τοῦ σώματος.

Κρατημένος ἢ *πιασμένος* λέγεται ὁ ἐκ νοσήματός τινος κρατηθεὶς καὶ μὴ δυνάμενος νὰ κρατήσῃ τὰ μέλη του.

Κρεμάλιας, παρ' ἄλλοις κρεμαστεριαῖς. Λέγονται αἱ κρεμάμεναι σταφυλαὶ ἐντὸς τῶν οἰκιῶν πρὸς διατήρησιν.

Κρίθος (ὁ) τὸ παρ' ἄλλοις *κριθάρι* ἢ *κριθαράκι* (orgeolet) τὸ ἐπὶ τῶν βλεφάρων φυόμενον σπυράκι.

Κρίος ὁ κριὸς τῶν ἀρχαίων, τὸ κριάρι.

Κρισολογοῦμαι καὶ *κρισολογίαις* (litiges) καταφεύγω εἰς δίκας παρὰ τοῖς δικαστηρίοις.

Κρουσία. Λέγεται τὸ προαύλιον τῆς οἰκίας, καὶ ὁ πρὸ τῆς θύρας τόπος.

Κρουσίαις. Εἶδος νήματος χονδροῦ λινοῦ ἢ μαλλίνου εἰς δέσμας.

Κρούσταλλο ἀντὶ κρύσταλλο. «Τὸ νερὸ εἶναι κρύο κρούσταλλο» τουτ. ἀπεκρυσταλλώθη ἢ ἐπάγωσεν ἐκ τοῦ ψύχους.

Κρουστὸ πανὶ = φριγκτὸν (serré) καὶ οὐχὶ ἀρὸ, ἀντίθ. τοῦ ἀγανόν.

Κρυφοδαγκαυάρης — ὁ κρυφίως δάκνων κύων καὶ μεταφ: ὁ ἄνθρωπος ὁ ἐπιβουλευόμενος λάθρα τὸν ἄλλον.

Κυβερνημένος ἄνθρωπος = ὁ ἔχων τὰ πρὸς ζωάρκειαν καὶ ζῶν ἀνέτως· « αὐτὸς ἔχει τὴν κυβέρνησί του. »

Κύλιντρας = κυλινδροειδὴς λίθος δι' οὗ θραύεται ὁ ἐλαιόκαρπος πρὸς ἐξαγωγὴν τοῦ ἐλαίου.

Κύλισμα. Ἀνασκαφὴ βαθεῖα εἰς τὸν χέρσον ἀγρὸν πρὸς καλλιέργειαν.

Κυλίστρα. Τόπος ὅπου ἐκυλίσθη ὁ ὄνος ἢ ὁ ἵππος.

Κωβέος. Εἶδος ἰχθύος, παρ' ἄλλοις Κωβιὸς ἢ Κωβίδι καὶ Γωβίδι.

Κωθρί. Τεμάχιον ἄρτου, ἀπομεινάριον τῆς τραπέζης· καὶ μεταφ. *κῶθρος, κωθρίας* ἢ *κωθρίτης* ὁ ψωμοζήτης, ὁ ἐπαίτης, ὁ κομματᾶς.

Κώθω — προσπαθῶ, ἐπιποθῶ. «Κώθω νὰ πάω» τουτ. σπεύδω νὰ ὑπάγω.

Κωλομάχος — ὁ ἀντίπαλος. «Ἤβρε τὸν κωλομάχο του.»

Κωλιτσαρδὸς —ὁ περιπατῶν ἡμίγυμνος ἐν εἴδει νευροσπάστου.

Κωλοντερέας· ἀντὶ *κωλεντερίτης*. Νόσημα τῶν παίδων ἕνεκα τῆς καταπτώσεως τοῦ εὐθέος ἐντέρου (chute de rectum).

Κωλόντερο — παλαιὸ πανον, ῥάκος· καὶ *κωλοντέρης* ὁ ῥακενδύτης.

Κωλόπανον ἢ *κωλοπάνια* — τὰ σπάργανα τῶν βρεφῶν.

Κωλοφεγγοῦσα. Ἡ πυγολαμπίς, κοινῶς κωλοφωτιά.

Κώχη. Ἡ γωνία, ἡ ἄκρα.

Κώχι. Λέξις συνήθης πρὸς διωγμὸν τῶν χοίρων. Λέγεται καὶ *Τσύ*.

(Ἕπεται συνέχεια.)

ΔΙΑΦΟΡΑ.

ΚΡΙΣΕΙΣ ΠΕΡΙ ΕΛΛΑΔΟΣ. Ἐκ τῆς νεωτάτης ἐκδόσεως τῶν Ἁπάντων τοῦ σοφοῦ **Edgar Quinet** ἀποσπῶνται αἱ ἀκόλουθοι περὶ Ἑλλάδος λόγου ἄξιαι παρατηρήσεις.

« Ἡ Ἑλλὰς, λέγουσι, δὲν ἐπορίσθη πάντα τ' ἀποτελέσματα τὰ ὑπὸ τῶν ἐπαναστάσεων αὐτῆς προσδοκώμενα, καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἐκ νέου κατέπεσε καὶ χαυνοῦται καὶ βιωτεύει. Τί λέγει τοῦτο ; Διὰ τῶν αἰτιάσεων τούτων ἄρά γε καὶ ἡμεῖς (οἱ Γάλλοι) δὲν δυνάμεθα νὰ δικασθῶμεν; Ποῖον ἔθνος τῆς Εὐρώπης δὲν ὑπέστη τοιούτας πτώσεις ; Ποῖον εἶναι τὸ τόσον ἀναμάρτητον ἔθνος ὥστε νὰ λιθοβολήσῃ τὴν Ἑλλάδα ; Ἡ Εὐρώπη ἥτις κατηγορεῖ τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν ἔπραξεν ὅ,τι ὤρειλον εἰς αὐτόν ; Τὸν ἐβοήθησεν εἰς τὰς τελευταίας τῶν σκληρῶν ἀγώνων του ὥρας· τοῦτο ἀληθεύει· ἀλλ' ἔκτοτε τί ἔπραξε....

» Φοβοῦμαι μὴ τὰ τεχνητὰ τῆς νέας ἐπικρατείας ὅρια καὶ αἱ ἐπιβεβλημέναι αὐτῇ ὑποχρεώσεις, μὴ ἐμποδίζουσι τὴν ἀνάπτυξίν της. Διότι τὰ στενὰ ταῦτα ὅρια παρασκεύασαν τὴν ψευδῆ ἀφ' ἑνὸς τῆς Ἑλλάδος ἀποκατάστασιν, καὶ τὴν αἰωνίαν ἀφ' ἑτέρου ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ ἐξέλθῃ ἐξ αὐτῶν· ἀλλ' ἐὰν μὲν τείνωσι τὴν χεῖρα εἰς τοὺς ὑπὸ τὸν ζυγὸν μείναντας ἀδελφοὺς αὐτῶν, διεγείρουσι τὸν θυμὸν τῶν προστατευόντων αὐτοὺς, ἐὰν δὲ περιορίζωνται ἀκουσίως εἰς τὸν στενὸν τοῦ βίου των κύκλον, ἀδυνατοῦσι σχεδὸν νὰ εὕρωσι τὰ πρὸς ζωὴν, στερούμενοι διεξόδων ἐμπορικῶν καὶ λοιπῶν σχέσεων, καὶ ἐπισύρουσι τὴν κατηγορίαν τῶν δεδουλωμένων ἀδελφῶν των.

» Ποῦ λοιπὸν τὸ στήριγμα ; Ἡ θρησκεία δύναται νὰ ὠθήσῃ τὸ μικρὸν βασίλειον πρὸς τὴν Ῥωσίαν· ἀλλ' αἱ πολιτικαὶ δοξασίαι τῆς Ῥωσίας τῷ ἐμπνέουσι μεγάλην ἀντιπάθειαν. Ἡ γειτνίασις λοιπὸν καὶ τὸ ἄμεσον συμφέρον τὸ ἐπαναφέρουσιν εἰς τοὺς δεσμοὺς τῶν ἑσπερίων δυνάμεων, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ αὐτόθι ὁποῖα πάλιν κωλύματα καὶ ὁποῖος ἀντιπερισπασμός!

» Ἡ Ἑλλὰς, ἂν ἔχῃ σημασίαν τινὰ, προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι εἶναι ἐπικράτεια θαλάσσιος, καὶ τοῦτο δὲ ἀπαρέσκει εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Ἡ Μεγάλη Βρεττανία, ἡ ἄνασσα τῶν θαλασσῶν θεωρεῖ πάντοτε μὲ ὄμμα ζηλότυπον τὴν Ὕδραν καὶ τὸν Πόρον καὶ τὰς Σπέτσας. Ἡ κραταιὰ Ἀγγλία, ἡ χριστιανικὴ Ἀγγλία ἔπραξεν ὅ,τι ἐχρειάζετο εἰς τὸ νὰ πνίξῃ ἐν σπαργάνοις τὸν νεογέννητον λαὸν, τὸν ὁποῖον, μόλις γεννηθέντα, ᾠχμαλώτευε διὰ βαρέων χρεῶν.

» Εἰς τοιαύτην κατάστασιν τί ποιητέον ; Δέχεσθαι τὴν ζωὴν ἐπὶ συμφωνίᾳ τοῦ μὴ χρᾶσθαι αὐτῇ. Ἰδοὺ ἡ τύχη τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος. Ὁσάκις δὲ ἡ ἑλληνικὴ φυλὴ δεικνύει συμπτώματα ἐξάψεως, ὁλόκληρος ἡ δυτικὴ Εὐρώπη τὰ καταπιέζει, καὶ ταυτοχρόνως κατηγορεῖ τὴν ἑλληνικὴν φυλὴν ὡς ἀνίσχυρον καὶ ἀνίκανον.

» Ἰδοὺ τῷ ὄντι σημαντικαὶ ἀντιφάσεις, ἀλλ' αὗται δὲν πρέπει ν' ἀποθαῤῥύνωσι τοὺς ἀνακτήσαντας τὴν ἐλευθερίαν Ἕλληνας, ὁμοιάζοντας τὰ ὀρφανὰ τέκνα ἅτινα διατελοῦσιν ὑπὸ τὴν σκληρὰν καὶ φιλάργυρον κηδεμονίαν ξένου κηδεμόνος, ὅστις οὐδεμίαν αὐτῶν ἀδυναμίαν συγχωρεῖ, ἀλλὰ μάλιστα καὶ τὴν ἐλαχίστην κολάζει ὡς ἀσύγγνωστον ἁμάρτημα. Οἱ Ἕλληνες ὅμως τρέφουσιν ἐν τῷ κρυπτῷ δυσπιστίαν πρὸς ἐκείνους οὓς δημοσίᾳ ὑποχρεοῦνται νὰ θωπεύωσιν· ἀλλ' οὕτως ἀποκτῶσι πολλάκις συνηθείας ἃς δὲν ἦτο δυνατὸν ν' ἀποκτήσωσι διὰ πατρικῆς ἀνατροφῆς.

» Ἡ Εὐρώπη ὁλόκληρος συνειργάσθη εἰς τὴν μόρφωσιν τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους, διότι τὸ κράτος τοῦτο ἐθεωρήθη ὡς μία τῶν ἀναγκῶν τῆς ἡμετέρας ἐποχῆς. Ἐν τούτοις ἡ ἐπικράτεια αὕτη μετὰ μόχθου δεδεμένη ἐν μέσῳ ἀπείρων κωλυμάτων, ἅτινα διὰ τῆς ἀνάγκης αὐτῆς τῶν πραγμάτων θέλουσί ποτε τροποποιηθῇ ἢ ἐντελῶς ἀφαιρεθῇ.

» Καὶ ὅμως, ἡ ἔναρξις αὕτη τοῦ ἐθνικοῦ βίου, τὸν ὁποῖον συχνάκις κομπαστικῶς ἡ Εὐρώπη ἀξιοῖ ὅτι ἐδωρήσατο εἰς τοὺς Ἕλληνας, ὀφείλεται εἰς αὐτοὺς τοὺς Ἕλληνας. Εἶναι ἔργον τῶν χειρῶν των. Ἡ Εὐρώπη δὲν ἐμεσολάβησεν εἰμὴ ἀφ' οὗ μετὰ ἑπτὰ ἔτη ἐχορτάσθη ἀπὸ τὸ θέαμα τῆς σφαγῆς καὶ τοῦ ἐξο-

λοθρευμοῦ· καὶ ἀγὼν τοιοῦτος, οἷος ὁ ἑλληνικὸς, δίδει τὸ δικαίωμα τῆς ἰδίας ὑπάρξεως· φυτὸν ποτισθὲν ὑπὸ τοσούτου αἵματος οὐδεὶς πλέον δύναται νὰ τὸ ἐκριζώσῃ· ἐξ ἐναντίας, θέλει αὐξηθῇ, καὶ ἡ ἑλληνικὴ φυλὴ θέλει μίαν ἡμέραν καθήσει εἰς τὴν μεγάλην σκιάν του. »

Χ. Α. Π.

ΕΞΑΙΡΕΤΟΣ ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ἐν ἔτει 1748 ἀρχαῖός τις ἀξιωματικὸς ἐπεζήτει ἀμοιβὴν ἀνταξίαν τῶν πολλῶν καὶ μεγάλων αὐτοῦ ὑπηρεσιῶν. « Ἔχεις λαμπροὺς καὶ ἰσχυροὺς λόγους, εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἀργενσώνιος· ἀλλὰ νομίζεις τὸν βασιλέα οὕτω πλούσιον, ὥστε νὰ ἀνταμείβῃ πάντας τοὺς ὑπηρετοῦντας αὐτῷ καλῶς ; — Οὐχὶ, βεβαίως, ἀπεκρίθη ὁ ἀξιωματικός· ἀλλ' ἂς τιμωρήσῃ ὁ βασιλεὺς τοὺς κακῶς αὐτῷ ὑπηρετοῦντας, καὶ οἱ ὑπηρετοῦντες αὐτῷ καλῶς θέλουσι δυνηθῆ νὰ ἀνταμειφθῶσιν ἀρκούντως ».

Ἡ ἀπόκρισις αὕτη οὐχὶ μόνον κατὰ τὸ ἔτος 1748, ἀλλὰ καὶ κατὰ πάσας τὰς ἐποχὰς εἶναι ἐξαίρετος. Ἀπὸ πολλοῦ ἤδη χρόνου οἱ κηφῆνες σφετερίζονται τῶν κόπων τῶν μελισσῶν, καὶ αἱ ἀνθρώπιναι κοινωνίαι θέλουσιν ἀπαλλαχθῆ τῶν ἀλγεινῶν αὐτῶν ἀνωμαλιῶν, ὅταν τὸ ἱερὸν λόγιον, *Ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ*, ἐφαρμοσθῇ ἀπαρεγκλίτως εἰς πάντας.

(Εὐαγγελικὸς Κῆρυξ).

ΔΙΑΤΡΗΣΙΣ ΤΩΝ ΑΛΠΕΩΝ.—Τὸ μέγιστον πάντων τῶν ἐν Εὐρώπῃ τὴν σήμερον τελουμένων ἔργων εἶναι ἡ διάτρησις τοῦ Σποδείου ὄρους (Mont-Cenis) πρὸς ἕνωσιν τῆς Γαλλίας πρὸς τὴν Ἰταλίαν διὰ σιδηροδρόμου, ἥτις μέχρι τῆς σήμερον ἐθεωρεῖτο ἀδύνατος.

Ὑπελογίσθη ὅτι διὰ τῶν κοινῶν τρόπων ἑκατὸν δεκαπέντε ἔτη μόλις ἀρκοῦσι πρὸς ἐντελῆ διάτρησιν τοῦ ὄρους εἰς μῆκος τριῶν λεγῶν καὶ 1/4. Ἀλλὰ σάρδοι μηχανικοὶ, οἱ Κ. Κ. Γράνδις, Γραττόνις καὶ Σορμελιέρος, ἔλυσαν τέλος τὸ παρελθὸν ἔτος τὴν δυσχέρειαν ἐφευρόντες ἐργαλεῖον διατρητικὸν, ὅπερ ὠθούμενον κατὰ τῆς πέτρας ὑπὸ πιεστηρίου ὑδραυλικοῦ μεγίστης δυνάμεως, σκάπτει ἐπὶν ὑπονόμου δωδεκάκις ταχύτερον ἢ ὁ ῥωμαλεώτατος τῶν ἐργατῶν· ἐργάζονται δ' ἐν ταυτῷ 45 τοιαῦτα ἐργαλεῖα εἰς τὴν αὐτὴν πλευράν. Ἐν συντόμῳ ὁ τρόπος οὗτος ἐπιταχύνει τριακονταπλασίως τὴν διάτρησιν, ὥστε, ἀντὶ 145, μετὰ τρία ἔτη καὶ τινας μῆνας τὸ ἔργον ἔσεται τετελεσμένον.

Μένει τώρα ἡ περὶ βελτιώσεως τῶν λοιπῶν ἐργασιῶν φροντὶς· ἡ ἀνάφλεξις τῆς πυρίτιδος, ἡ ὑγίανσις τῆς ἀτμοσφαίρας ἐν ταῖς ὑπογείοις σύριγξι καὶ ἡ μετακόμισις τῶν τριμμάτων. Πρόκειται δὲ ἡ πυρὶς ν' ἀντικατασταθῇ διὰ μηχανῆς συγκροτουμένης ἐκ δίσκων στρογγύλων ἐκ κεχωνευμένου σιδήρου, προσηρμοσμένων εἰς κινητὸν ἄξονα καὶ ἐχόντων ὀδόντας χαλυβδίνους ἰσχυρῶς ἐστρωμένους καὶ ἐργαζομένους ὡς πρίων περίστροφος, καὶ ἐνσκάπτοντας τὸν βράχον κατὰ κανονικὰ τμήματα διὰ πτύου ἀποκομιζόμενα.

Ταῦτα θαυμάσας ὁ μηχανικὸς Legout ἀπέδειξεν ἐν τῷ Annuaire Encyclopédique, ὅτι εἶναι νῦν δυνατὸν νὰ κατασκευασθῇ σιδηρόδρομος μεταξὺ Παρισίων καὶ Πεκίνου, δαπανωμένων 200 ἑκατομμυρίων μόνον πρὸς διάτρησιν τῶν σειρῶν τῶν ὀρέων.

Τεσσαράκοντα πέντε (45) ἑκατομμυρίων δαπανωμένων πρὸς διάτρησιν τῶν Ἄλπεων καὶ 35 πρὸς διάτρησιν τοῦ Ἄθω, μεταβαίνει τις εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐκ Παρισίων. Ἐπὶ τοῦ Βοσπόρου, πλάτος 700 μέτρα ἔχοντος, ῥίπτεται γέφυρα ναυτική. Διαβαίνοντες τὸν Ταῦρον μεταβαίνομεν ἀπὸ τῆς Ἐλάσσονος Ἀσίας εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Εὐφράτου καὶ φθάνομεν εἰς τὸν Περσικὸν κόλπον. Ἀπὸ τοῦ στομίου τοῦ Εὐφράτου μέχρι τοῦ Ἰνδοῦ ἀκολουθοῦμεν τὴν παραλίαν, καὶ ἀπὸ τούτου εἰς τὸν Γάγγην μεταβαίνομεν ὑπογείως ὑπὸ τὰ Γάθια ὄρη. Τέλος ἀναβαίνοντες παραποτάμιόν τι τοῦ Γάγγου μέχρι τοῦ Ἰμαΐου ὄρους, μόνον 4 ὑπόγεια ἔχομεν πλέον νὰ διατρυπήσωμεν ὅπως εἰσέλθωμεν εἰς τὸ Οὐράνιον κράτος διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Γλαυκοῦ ποταμοῦ. Ἀπὸ τοῦ Ναγκίνου μέχρι τοῦ Πεκίνου ἀκολουθοῦμεν τὴν μεγάλην διώρυγα. Περὶ τούτου κρινέτωσαν οἱ ἀρμόδιοι.

ΟΓΑΓΡΑΜ.—Τὴν παρελθοῦσαν τρίτην 20 Νοεμβρίου 2 (Δεκεμ.) ὁ κύριος Ἐρρίκος de L. περιπατῶν ἐν τῷ δάσει τοῦ Hémencourt ἐπυροβόλησε κατά τινος πολυπληθοῦς στίφους κοράκων· ἔπεσε δὲ λαμπρὸς κόραξ φαιὸς ἐκ τῶν ὀνομαζομένων corneille mantelée.

Ὁ ταλαίπωρος οὗτος κόραξ ἔφερεν ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ, εἰς τὸ στῆθος καὶ ὑπὸ τὰ πτερὰ μικρὸν κυτίον ἐκ κεχρυσωμένου ἀργύρου τετριμμένον ὑπὸ τῆς πολυκαιρίας καὶ δεδεμένον μὲ ἄκραν δέρματος καλῶς διατηρουμένην. Τὸ μικρὸν τοῦτο κυτίον, ἔχον σχῆμα βιβλίου, παρίστησι ἔνθεν μὲν δύο ἐξηρμένας καρδίας, ἔνθεν δὲ σταυρὸν ἐν μέσῳ λαμπρῶν ἀνθέων, ἀνοίγεται καὶ περιέχει μικρότατον χαρτίον ἐλαφρὸν καὶ σκοτεινοῦ χρώματος, ἐφ' οὗ ἀναγινώσκονται τὰ ἑξῆς·

« Οὐάγραμ καλοῦμαι, διότι ἐγεννήθην τῇ 6 Ἰουλίου 1809. Μὲ ἐτήρησαν 3 ἔτη εἰς τὸ κλωβίον· ἔπειτα δὲ ἡ ἐλευθερία μοι ἐδόθη.—Δουαὶ, 1812. »